

**Катехитична комісія Києво-Галицького Верховного Архиепископства
Української Греко-Католицької Церкви**

Оргкомітет організації та проведення
Року Святих Таїнств

Святі Таїнства в житті Церкви

Методичний poradник

Львів
2012

Відзначення Року Святих Таїнств розпочнеться з Різдвяного посту 2011 роздумами над народженням Божого Сина. Особливу увагу до таїнств Хрещення і Миропомазання приділять від Різдвяних свят до Стрітіння. У Великий піст увага буде зосереджена на Таїнстві Покаяння, а тиждень до та після Великодня – Таїнстві Євхаристії.

Протягом п'ятдесяти днів від празника Зіслання Святого Духа головну увагу в роздумах буде зосереджено на Таїнствах Священства і Подружжя. Про Таїнство Єлеопомазання роздумуватимуть у період посту напередодні свята апостолів Петра і Павла.

Про важливість посвячень та благословень у Церкві роздумуватимуть в період Успенського посту (від 14 до 27 серпня), а час після Успіння Пресвятої Богородиці стане нагодою для роздумів про християнське значення смерті. З початком церковного року (14 вересня) учасники роздумів зможуть зосередитися на таїнствах як джерелі парафіяльного життя.

Відповідно до програми заплановано заходи на загальноцерковному та єпархіальному рівнях. Передбачено різні заходи, зокрема реколекції, катехитичні науки, з'їзди, Євхаристійні тижні, прощі, семінари та християнські табори.

Відповідно до постанов Вселенської Церкви, висловлених на Тридентійському соборі, **Святих Таїнств є сім: Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Єлеопомазання, Подружжя та Рукоположення.**

Наша літургійна традиція також дотримується такої кількості Таїнств. ТРЕБНИК – літургійна книга, котра містить Чини Таїнств, – подає також низку інших богослужінь, які, зазвичай, поділяють на три основні групи: освячення, посвячення та благословення. Тому, святкуючи Рік Святих Таїнств у нашій візантійській традиції, годиться принаймні коротко згадати про ці, безсумнівно важливі для життя церкви, богослужіння (монаший постриг, християнський похорон тощо), які природно впливають із цілості її таїнственного життя.

До уваги читачів!

Пояснення проблематики терміногрупи *таїнство / тайна; святі таїнства / святі тайни; таїнственный / sacramentalний; сакрамент, сакраменталії* висвітлене в студії о. Петра Галадзи у віснику ІБТП Єдиними устами¹. Також про представлення цієї проблематики можна прочитати у термінологічно-правовисному пораднику для богословів та редакторів богословських текстів (<http://poradnyk.ucu.edu.ua/theological-comments/sacrament/>)

¹ о. П. Галадза. Таїнство, тайна, сакрамент // Єдиними устами.– 2. – 1998. – С. 34–36.

<http://www.ugcc.org.ua/2057.0.html>

Святі Таїнства в житті Церкви: Методичний порадник / Упор. с. Юліана Дзюбата, мирноносиця. – Львів: КК КГВА УГКЦ, 2012. – 112 с.

У контексті підготовки до святкування 1025-річчя Хрещення Русі-України, 2012 рік УГКЦ в Україні відзначатиме як Рік Святих Таїнств. Водночас, Синод Єпископів УГКЦ проголосив в усіх єпархіях Європи, Азії, Америки та Австралії цей рік – Роком християнського покликання з особливим наголосом на покликання мирян.

Порадник висвітлює повну програму святкувань Року Святих Таїнств. Подає опис Таїнств у педагогічному аспекті. Пропонує вислови святих, цитати зі Святого Письма та витяги з Катехизму на тему Таїнств. У виданні вміщені конспекти катехитичних тематичних занять, а також опис окремих педагогічних методик.

Зміст

Вступ	4
План організації та проведення Року Святих Таїнств 2012 (в рамках підготовки до святкування 1025-річчя Хрещення Русі-України) та Року християнського покликання з наголосом на покликання мирян	5
Частина 1. ЦИТАТИ, ВИСЛОВЛЮВАННЯ	10
Святе Письмо про Святі Таїнства.....	10
Катехизм УГКЦ про Святі Таїнства.....	20
Думки святих про таїнства	36
Частина 2. ДІТЯМ ПРО ТАЇНСТВА	42
Ти – громадянин Неба! (Святі Таїнства)	42
Найважливіше рішення (Святе Таїнство Хрещення)	43
Бути християнином – це виклик!.....	45
Ти маєш «силу з висоти»! (Лк. 24, 49) (Святе Таїнство Миропомазання)	47
Найбільший дар (Святе Таїнство Євхаристії)	49
Дорога додому (Святе Таїнство Покаяння).....	51
Відвідини головного Лікаря (Святе Таїнство Єлеопомазання)	53
Спільнота любові (Святе Таїнство Подружжя)	55
Ті, що звершують Таїнства (Святе Таїнство Священства).....	57
Частина 3. АКТИВНІ МЕТОДИ КАТЕХИЗАЦІЇ.....	59
Відвага у виборі.....	59
Синектика	62
Метаплан.....	63
Сітка взаємозв'язків	64
Прикмети подружньої любові (Згідно з документом «Humanae Vitae» Павла VI)	65
Діамантова діаграма	66
Частина 4. КОНСПЕКТИ КАТЕХИТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	68
Тема. Христос дає нам нове життя і робить нас божими дітьми	68
Тема. Найбільший дар Господній – Пресвята Євхаристія	73
Тема. Святе Таїнство Покаяння (Сповіді)	78
Тема. Святе Таїнство Єлеопомазання – наша небесна «швидка допомога»	84
Тема. Святе Таїнство Подружжя – Таїнство любові і служіння	88
Тема. Святе Таїнство Священства.....	96
Використані джерела	100
Додатки	101
Гра. Церква. Святі Таїнства	101
Кросворд на тему Святих Таїнств	102
Поезії та пісні.....	104
Розмальовки	107

У рамках підготовки до святкування 1025-ліття Хрещення Русі-України Українська Греко-Католицька Церква проголосила 2012 рік Роком Святих Таїнств та доручила Катехитичній комісії Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ обов'язок організації та проведення заходів цього року. Оргкомітет вже розробив відповідний план, який подаємо нижче у таблиці.

Роздумуючи над Святими Таїнствами, спершу потрібно з'ясувати, що означає термін «таїнство». Усі ми знаємо, що найбільшим таїнством, містерією нашої віри є сам Господь Бог. Про Нього говорить Святе Письмо, що Він є «Богом тайни» (Іс. 45, 15), «що в світлі живе неприступним» (1 Тим. 6, 16). Бог – найбільша містерія, яку годі збагнути людині. Господь сам приходить до нас, людей, об'являє себе своїм творчим діянням, дарує нам себе через жертву свого Сина на хресті, щоб ми спаслися та відновили свою первісну красу Божої подоби та Божого образу, що їх втратили при гріхопадінні прародичів. Тобто з любові Бога до свого творіння Господь наш Ісус Христос дає нам шанс на майбутнє у Небесному Царстві, до якого ми всі покликані.

Таким чином, таїнство Бога – абсолютна містерія, яку ми приймаємо через віру і в якій покликані жити згідно з Божественним планом щодо нашого призначення. Тоді поняття Святих Таїнств набирає для нас набагато глибшого онтологічного значення: святе таїнство тоді стає не просто видимим знаком невидимої Божої благодаті, а глибокою реальністю, яку наш розум неспроможний пізнати, але якою можна і потрібно жити кожному християнинові. Можемо сказати, що Святі Таїнства є дверима, ступаючи через які ми беремо участь у нашому спасінні.

Ці двері нової реальності життя у Христі ми приймаємо у тайні, сповненій символом. Христос задля нашого життя переніс смерть – справжню смерть, яка тепер передається через символи, і через них Він робить нас учасниками свого життя. Завдяки символам ми містичним способом переміняємося силою благодаті Святого Духа, приєднуємося до Спасителя і живемо Його життям. Апостол Павло каже: «У Ньому бо живемо, рухаємося й існуємо... бо й ми з Його роду» (Ді. 17, 28).

Символ не лише позначає якусь реальність – перш за все, він дійсно вміщує в собі цю реальність, яка в повноті передається під час Божественної Літургії. Отже, Святі Таїнства є невидимою реальністю, якою ми маємо можливість жити і за допомогою якої можемо брати участь у житті з Христом: «Живу вже не я, а живе Христос у мені» (Гал. 2, 20).

Таким чином у цій Божественній таїнственній дійсності відбувається зустріч трьох площин людського існування: Церкви, світу та Царства Божого. Церква стається таїнством, в якому цей світ преображається благодаттю у Христі та Христом до Царства Божого – таїнства майбутнього віку.

Сподіваємося, що матеріали, зібрані у цьому виданні, допоможуть краще зрозуміти обряди Христової Церкви зсередини, відкрити та відчувати те об'явлення Бога, яке містять християнські Таїнства, та вміло передати їх іншим через тематичні зустрічі, катехитичні заняття та інші заходи.

План

організації та проведення Року Святих Таїнств 2012

(в рамках підготовки до святкування 1025-річчя Хрещення Русі-України)

та Року християнського покликання з наголосом на покликання мирян

Місяць	Святі Таїнства	Заходи	Дата	Відповідальні
27 листопада 2011 – Різдвяний піст « <i>Таїнство чудне бачу і преславне</i> » ¹	<ul style="list-style-type: none">• Таїнство Воплощення• Таїнство Церкви• Церковні таїнства• Требник	Реколекції на тему: «Церковні таїнства – джерело спасіння» Цикл катехитичних наук для дорослих Цикл катехитичних наук для катехитів та вчителів Конкурс вертепів (Свята Тайна Хрещення) Зустріч катехитів на тему: «Бог став людиною, щоб людина стала Богом» Наголошувати на роль Святих Таїнств у щоденному житті у недільних проповідях, на катехизаціях у недільних школах Євхаристійний рік (одна неділя місяця присвячена одному з Таїнств)	29 жовтня 2011 – травень 2012 27 грудня 2011 28 грудня 2011 Протягом року Грудень – вересень	Парохи (адміністратори) Тернопільсько-Зборівська єпархія Коломийсько-Чернівецька єпарх. Стрийська єпархія Донецько-Харківський екзархат Коломийсько-Чернівецька єпарх. Коломийсько-Чернівецька єпарх.
7 січня – 25 лютого Різдво – Богоявлення – Стрітення « <i>Омивши людську природу чистою течією, Ти, миропоматям Святого Духа, вдосконалюєш</i> » ²	<ul style="list-style-type: none">• Хрещення• Миропомазання (народження у Христі і явлення нової людини)	Йорданські відвідини домівок парафіян з благословенням та катехитичною проповіддю на тему: «Таїнство Хрещення і Миропомазання» Розколяда на єпархіальному рівні. (У вступному слові згадати про Святі Таїнства Хрещення та Миропомазання) Конкурс – Фестиваль вертепів (учасники – діти 1–11 класів парафіяльних катехитичних шкіл) на деканальному та єпархіальному рівнях, присвячений року Святих Таїнств (у вступному слові йтиметься про Таїнство Воплощення та Таїнства Хрещення і Миропомазання). Йорданські відвідини парахами домівок парафіян з короткою наукою про Святі Таїнства Хрещення і Миропомазання.		Парохи (адміністратори) Івано-Франківська єпархія Самбірсько-Дрогобицька єпарх. Самбірсько-Дрогобицька єпарх.

<p>26 лютого – 6 квітня Великий піст</p> <p><i>«Покаяння двері відкрий мені, Життєдавче»³</i></p>		<p>Розколяда (епархіальний рівень) подяка за Таїнство Воплочення, яке є джерелом усіх Таїнств</p> <p>Зустрічі щомісяця з учителями християнської етики та катехитами на тему: «Святі Тайни»</p> <p>Нічні чування з 12 на 13 числа кожного місяця у катедральному храмі Успіння Пречистої Діви Марії на тему одного зі Святих Таїнств. Під час богослужінь будуть виголошуватись 2-3 науки про Хрещення, Миропомазання...</p>	<p>29 січня</p> <p>Січень – вересень</p> <p>Січень – липень</p>	<p>Коломийсько-Чернівецька єпарх.</p> <p>Стрийська єпархія</p> <p>Стрийська єпархія</p>
<p>• Покаяння</p> <p>• Сповідь</p>		<p>Великопосні реколекції: «Таїнства Покаяння і Євхаристії»</p> <p>Великопосні реколекції: «Таїнства Покаяння і Євхаристії»; нічні чування, хресний хід вулицями міста (епархіальний рівень), День віднови духа у ЗОШ (парафіяльний рівень)</p> <p>З'їзди молоді на деканальному рівні</p> <p>12 зустрічей з батьками, діти яких приступають до першої Святої Сповіді і урочистого Святого Причастя. Під час цих зустрічей акцент на Святих Таїнствах Подружжя, Сповіді, Євхаристії.</p> <p>Великопосні реколекції для катехитів (тема: «Святі Таїнства Покаяння і Євхаристії»)</p> <p>Великопосні реколекції для катехитів єпархії «Таїнства Покаяння і Євхаристії»</p> <p>Нічні чування, Хресний хід вулицями міста – єпархіальний рівень – у Дрогобичі (катедра) і Самборі (прокатедра)</p> <p>Розроблена ЄКК хресна дорога для дітей. Проведення на деканальному рівні – для дітей катехитичних шкіл.</p> <p>Великопосні реколекції для катехитів: «Євхаристія у моєму житті»</p> <p>Великопосні реколекції для родин: «Покаяння – дорога нашого спасіння»</p> <p>Великопосні реколекції для сестер екзархату: «Відчини мені двері покаяння Життєдавче»</p> <p>Великопосні реколекції для дружин священників: «Пробудження через покаяння»</p>	<p>Лютий – квітень</p> <p>Березень</p> <p>10 березня</p> <p>18 березня</p> <p>19–22 березня</p>	<p>Парохи (адміністратори) парафій</p> <p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Стрийська єпархія</p> <p>Стрийська єпархія</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Донецько-Харківський екзархат</p> <p>Донецько-Харківський екзархат</p> <p>Донецько-Харківський екзархат</p> <p>Комісія УГКЦ у справах сім'ї</p>

<p>7–22 квітня Страсний і Світлий тиждень</p> <p>«Тіло Христове прийміть, джерела безсмертного споживіть»⁴</p>	<p>• Євхаристія Євхаристія – втаємничення у Страждання, Смерть і Воскресіння ГНІХ</p>	<p>Великий четвер – день встановлення Євхаристії! Вечірня з літургією Василя Великого – день урочистого Причастя! Гаївки на парафіях Гаївки (епархіальний рівень) Фестиваль на рівні області «Писанка» У Пасхальний час – гаївки – на парафіальному рівні з обов’язковим залученням катехитів та дітей КШ Фестиваль релігійної пісні, присвячений бл. Омеляну Ковчу та року Святих Таїнств. м. Перемишляни</p>	<p>12 квітня</p> <p>22 квітня</p> <p>Квітень</p>	<p>Парахи (адміністратори) парафій</p> <p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Коломийсько-Чернівецька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Стрийська єпархія</p>
<p>23 квітня – 19 червня П’ятдесятниця</p> <p>«Усе подає Дух Святий... священників удосконалює... і єднає всю церковну спільноту»⁵</p>	<p>• Священство • Подружжя (монашество) Таїнства християнського служіння</p>	<p>Євхаристійний тиждень у парафіях Проща випускників ЗОШ міста до Погоні (деканальний рівень) Епархіальна проща учнів катехитичних шкіл (епархіальний рівень) Епархіальна проща для учнів КШ до відпустового місця Билічі. Реколекції для священників (епархіальний рівень) Табір для Вівтарних Дружин з наголосом на священниче та монаше покликання (епархіальний рівень) Прощамолодиподружніх пар до Зарваниці Реколекції для пар, що готуються до подружнього життя (епархіальний рівень) Семінари у лікарнях Проці учнів ЗОШ з нагоди завершення навчального року до чотворних місць Стрийської єпархії: с. Воля Довголуцька, с. Унів, с. Бориничі. Брейн-ринг для учнів катехитичних шкіл на тему: «Святі Таїнства» (всукраїнський рівень) Участь священників Стрийської єпархії у пришкольних таборах, під час яких учням буде розказано про Святі Таїнства «Подружжя як таїнство Христа і Церкви» («Це велика тайна, а я говорю про Христа і Церкву» (Еф. 5, 32). Круглий стіл під час Всеукраїнської прощі родин до Зарваниці</p>	<p>1–7 червня</p> <p>12 травня</p> <p>1 червня</p> <p>Травень</p> <p>15–16 травня</p> <p>Червень</p>	<p>КК_КГВА</p> <p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Стрийська єпархія</p> <p>КК КГВА</p> <p>Стрийська єпархія</p> <p>Комісія УГКЦ у справах сім’ї</p>

<p>20 червня – 13 липня Апостольський піст</p> <p><i>«Достойно прославляється твоя прещедра благодать, бо навіть і твій твоя лікує страждання недужих»⁶</i></p>	<p>• Елеопомазання Елеопомазання – таїнство соборної молитви церкви</p>	<p>Християнські табори на тему: «Святі Таїнства»</p> <p>Провести на парафіяльному рівні літні юнацькі табори «Веселі Канікули»</p> <p>Відновлення хресних обітів</p> <p>Тематика літніх таборів «Роль Святих Тайн в житті дітей і молоді»</p> <p>Християнський табір для родин «Святі Таїнства у моєму житті»</p> <p>Християнські табори для учнів КШ на тему: «Святі Таїнства»</p> <p>Літній табір для вівтарних дружин з наголосом на монаше та священиче покликання в Лаврівському монастирі</p> <p>Реколекції для тих, що готуються до подружжя (Дрогобич і Самбір)</p> <p>Велопроща для молодих подружніх пар – Самбір – Грушів.</p>	<p>Червень – серпень</p> <p>28 липня св. Володимира</p> <p>27 липня – 5 серпня</p>	<p>Тернопільсько-Зборівська єпарх.</p> <p>Парохи (адміністратори), КК КПВА</p> <p>Коломийсько-Чернівецька єпарх.</p> <p>Донецько-Харківський екзархат</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p> <p>Самбірсько-Дрогобицька єпарх.</p>
<p>14–27 серпня Успенський піст <i>«Просимо Тебе, щоб Ти благословив та зілляв благодать свого нового благословення»⁷</i></p>	<p>(Преображення, Успіння)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Посвячення • освячення • благословення 	<p>Реколекції для катехитів та вчителів християнської етики (єпарх. рівень)</p>	<p>21–24 серпня</p>	<p>Івано-Франківська єпархія</p>
<p>28 серпня – 13 вересня Посвяття Успення <i>«Радуйся, ти, що переселилася до небесного царства»⁸</i></p>	<p>• Християнський похорон Успіння Богородиці – ключ до християнського розуміння смерті</p>	<p>Благословення на новий навчальний рік учнів, студентів.</p> <p>Подячна Божественна Літургія у Соборі за участю дітей, молоді, дорослих. (на парафіях теж)</p>		<p>Івано-Франківська єпархія</p> <p>Коломийсько-Чернівецька єпарх.</p>

14 вересня – 26 листопада Початок церковного року	Таїнства – джерело парафіяльного життя	Реколекції для катехитів «Святі Таїнства – джерело нашого спасіння» XIII Євхаристійний з'їзд учнівської молоді Реколекції для катехитів та вчителів християнської етики (єпархіальний рівень) III З'їзд Вівтарих дружин. (Священство. Святість. Покликання) Дводенна науково-практична конференція для священних родин: «Священна родина як взірць реалізації християнського покликання»	27 вересня – 30 вересня 15 жовтня 14–17 жовтня 2 листопада	Донецько-Харківський Екзархат Івано-Франківська єпархія Коломийсько-Чернівецька єпарх. Стрийська єпархія Комісія УГКЦ у справах сім'ї
---	--	--	---	---

Рекомендовані заходи

Грудень – січень. Таїнство Хрещення: Свята Літургія в наміренні парафіян, благословення дітей.

Лютий. Таїнство Покаяння: цикл проповідей та великопосних реколекцій на тему покаяння; хресний хід вулицями міста (єпархіальний рівень); духовний тиждень в ЗОШ (парафіяльний рівень).

Березень. Таїнство Євхаристії: цикл катехитичних наук для батьків, діти яких готуються до прийняття Святих Таїнств Євхаристії та Покаяння.

Квітень. Таїнство Подружжя: Віднова шлюбних обітів, реколекції для подружжя.

Травень. Єлеопомазання: Неділя розслабленого – Літургія в наміренні хворих та їх благословення.

Червень. Таїнство Священства: реколекції для молоді з наголосом на покликання до священства та богопосвяченого життя.

Примітки:

- 1 Ірмос 9 пісні канону утрени Різдва ГНІХ.
- 2 Наславник 9 пісні канону утрени Богоявління ГНІХ.
- 3 Наславник до псалма 50 на утрени неділі Митаря і Фарисея.
- 4 Причастен Воскресіння ГНІХ.
- 5 Стихира на «Господи, візав» вечірні П'ятдесятниці.
- 6 Тропар 9 пісні канону утрени свята верховних апостолів Петра і Павла.
- 7 Молитва благословення зілля і квітів свята Успіння Богородиці.
- 8 3 сідальний утрени свята Успіння Богородиці.

Частина 1

Цитати, висловлювання Святе Письмо про Святі Таїнства

Вступ

Христос – єдиний посередник між Богом і людьми. Таким чином, Він є основоположним таїнством. Один бо Бог, один також і посередник між Богом та людьми – чоловік Христос Ісус. (1 Тим. 2, 5)

Тому ж, хто може вас утвердити згідно з моєю Євангелією та з проповідуванням Ісуса Христа, згідно з відкриттям тайни, промовчаної протягом відвічних часів, а тепер же об'явленої через писання пророків, за веліннями предвічного Бога, розголошеної ж для всіх народів, щоб вони повинувалися вірі, – Богові, єдиному мудрому, через Ісуса Христа, слава на віки вічні. Амінь. (Рим. 16, 25–27)

Царство Боже

А Він у відповідь сказав їм: «Тому, бо вам дано знати тайни Небесного Царства, а он тим не дано. (Мт. 13, 11)

І Він сказав їм: «Вам дана тайна Божого Царства; для тих же, що осторонь, усе стається притчами». (Мр. 4, 11)

Він сказав їм: «Вам дано знати тайни Божого Царства; іншим же в притчах, щоб вони, дивлячись, не бачили, і слухаючи, не розуміли. (Лк. 8, 10)

Таїнство...

Він дав нам пізнати тайну своєї волі, той задум доброзичливий і ухвалений у Ньому [Христі] (Еф. 1, 9)

І навчити всіх про спасенний задум тієї тайни, що від віків захована була в Бозі, який створив усе. (Еф. 3, 9)

Це велика тайна, а я говорю про Христа і Церкву. Нехай же кожний з вас зокрема любить свою жінку так, як себе самого, а жінка нехай поважає чоловіка. (Еф. 5, 32–33)

І за мене, щоб Бог, коли уста мої відкрию, дав мені сміливо звістувати тайну Євангелії. (Еф. 6, 19)

Їм Бог зіволів об'явити, яке то величне багатство цієї тайни між поганями, що є – Христос між вами, надія слави. (Кол. 1, 27)

Щоб потішити серця їхні, в любові з'єднані, збагатити повним розумінням для досконалого спізнання Божої тайни – Христа, в якому сховані всі скарби мудрости і знання. (Кол. 2, 2–3)

Моліться рівночасно і за нас, щоб Бог відчинив нам двері проповіді, щоб ми могли звістувати тайну Христову, за котру я в кайданах. (Кол. 4, 3)

Таїнство як знак

А що світ своєю мудрістю не спізнав Бога у Божій мудрості, то Богові вгодно було спасти віруючих глупотою проповіді. Коли юдеї вимагають знаків, а греки мудрості шукають. (2 Кор. 1, 21–22)

І не засмучуйте Святого Духа Божого, що ним ви назнаменовані на день відкуплення. (Еф. 4, 30)

Не шкодьте землі, ні морю, ні деревам, поки не опечатаєм слуг Бога нашого на чолах їх. (Од. 7, 3)

Таїнства являють благодать, дану нам у Христі

І Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його бачили – славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого. (Йо. 1, 14)

І оправдуються даром його ласкою, що через відкуплення, в Ісусі Христі: якого видав Бог як жертву примирення, в Його крові, через віру, щоби виявити свою справедливість відпущенням гріхів колишніх, за час довготерпіння Божого, щоби виявити свою справедливість за нинішнього часу, – щоб він був справедливий і усправедлилював того, хто вірує в Ісуса. (Рим. 3, 24–26)

Благословен Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що благословив нас із неба всяким духовним благословенством у Христі. Бо в Ньому Він нас вибрав перед заснуванням світу, щоб ми були святі й бездоганні перед Ним у любові. Він призначив нас наперед для себе на те, щоб ми стали Його синами через Ісуса Христа, за рішенням своєї доброї волі, на хвалу слави своєї благодаті, якою Він обдарував нас улюбим своїм Сині. У Ньому маємо відкуплення Його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством Його благодаті, що її вилляв на нас щедро, у всій мудрості та розумі. Він дав нам пізнати тайну своєї волі, той задум доброзичливий і ухвалений у Ньому [Христі], щоб, коли настане повнота часів, здійснити його – об'єднати все у Христі: небесне й земне. (Еф. 1, 2–10).

Святе Таїнство Хрещення

Чи ж ви не знаєте, що всі ми, що в Христа Ісуса охрестилися, у смерть його хрестилися? Ми поховані з Ним через хрещення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з Ним подобою його смерті, то будемо і подобою воскресіння. Знаємо ж, що старий наш чоловік став розп'ятий з Ним, щоб знищилось оце гріховне тіло, щоб нам гріхові більш не служити; бо хто вмер, той від гріха звільнився. Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з Ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже більше не вмирає: смерть над Ним більше не панує. Вмираючи бо, Він умер для гріха раз назавжди, а живучи, живе для Бога. Так само й ви вважайте себе за мертвих для гріха, а за живих для Бога, в Христі Ісусі. (Рим. 6, 3–11)

А одинадцять учнів пішли в Галилею на гору, куди їм Ісус призначив. Побачивши Його, вони вклонилися Йому; а деякі сумнівалися. Ісус же приступив і промовив до них: «Дана мені всяка влада на небі й на землі. Ідьте, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку». (Мт. 28, 16–20)

Тоді прибув Ісус із Галилеї на Йордан до Йоана, щоб хреститися від нього; але Йоан спротивлявся Йому, кажучи: «Мені самому треба хреститися в Тебе, а Ти приходиш до мене?» Ісус у відповідь сказав до нього: «Залиши це тепер, так бо личить нам здійснити всяку правду». І тоді він залишив Його. А охрестившись, Ісус зараз же вийшов з води. І ось розкрилось Йому небо, і Він побачив Духа Божого, який спускався, мов голуб, і зійшов на Нього. І голос пролунав з неба: «Це Син мій любий, що Його я вподобав». (Мт. 3, 13–17)

Тими днями прийшов Ісус із Назарету, що в Галилеї; і був хрещений Йоаном у Йордані. І коли виходив з води, то побачив, як небо розкрилось, і Духа, що як голуб сховався на Нього. І голос ізлинув з неба: «Ти єси Син мій любий, у тобі – моє уподобання». (Мр. 1, 9–11)

Коли ввесь народ хрестився, і коли Ісус, охрестившись, молився, відкрилось небо, і Святий Дух у тілесній вигляді, немов голуб, зійшов на Нього, та залунав з неба голос: «Ти – мій Син любий, Тебе я вподобав». (Лк. 3, 21–22)

Озвався ж Ісус і мовив до нього: «Істинно, істинно кажу тобі: Коли хтось не вродиться з висоти, не бачити йому Божого Царства». Никодим же Йоану: «Як може чоловік уродитись, коли вже старий? Чи спроможен же він увійти знову в утробу матері своєї та й народитись?» Відрік Ісус: «Істинно, істинно кажу тобі: Коли хтось не вродиться з води та Духа, не спроможен увійти у Царство Боже». (Йо. 3, 3–5)

Ісус же до нього у відповідь: «Ти вчитель Ізраїля, а того й не знаєш?» (Йо. 3, 10)

Треба, отже, щоб із цих мужів, що були в нашій товаристві за ввесь той час, коли Господь Ісус жив з нами, почавши від хрещення Йоана аж до дня, коли Він від нас вознісся, – щоб один з них був разом з нами свідком Його воскресіння». (Ді. 1, 21–22)

Петро ж до них: «Покайтесь», каже, «і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа. Для вас бо ця обітниця і для дітей ваших та й для всіх тих, що далеко, скільки б їх покликав Господь, наш Бог». (Ді. 2, 38–39)

Один Господь, одна віра, одне хрещення. (Еф. 4, 5)

У Ньому ви були й обрізані обрізанням нерукотворним, коли ви з себе скинули це смертне тіло, – обрізанням Христовим. Поховані з Ним у хрещенні, з Ним ви разом також воскресли, вірою в силу Бога, який воскресив Його з мертвих. І вас, що були мертві гріхами й вашим необрізанням тілесним, – Він оживив вас із Ним, простивши нам усі провини. (Кол. 2, 11–13)

Тим, що колись були неслухняні, яких очікувало довготерпіння Боже за часів Ноя, коли бундувався ковчег, в якому мало, тобто вісім душ, урятувалися водою. Вас же тепер спасає прообраз цього, тобто хрещення, позбуття не тілесної нечистоти, а прохання доброго сумління в Бога через воскресіння Ісуса Христа. (1 Пт. 3, 20–21)

Святе Таїнство Миропомазання

Дух Господній спочине на ньому, дух мудрости й розуму, дух ради і кріпости, дух знання й страху Господнього. Він дихатиме страхом Господнім; він судитиме не як око бачить, і не як вухо чує присуд видаватиме. (Іс. 11, 2–3)

Кажу вам, однак, правду: Ліпше для вас, щоб я відійшов. Бо коли не відійду, то Утішитель до вас не зійде. Якщо ж відійду, – пришлю Його до вас. (Йо. 16, 7)

Тоді ж саме, як споживав хліб-сіль із ними, він наказав їм Єрусалиму не кидати, але чекати обітниці Отця, що її ви від мене чули; бо Йоан хрестив водою, ви ж будете хрещені по кількох цих днях Святим Духом. (Ді. 1, 4–5)

А як настав день П'ятдесятниці, всі вони були вкупі на тім самім місці. Аж ось роздався з неба шум, неначе подув буйного вітру, і сповнив увесь дім, де вони сиділи. І з'явилися їм поділені язики, мов вогонь, і осів на кожному з них. Усі вони сповнились Святим Духом і почали говорити іншими мовами, як Дух давав їм промовляти. (Ді. 2, 1–4)

Петро ж до них: «Покайтесь», каже, «і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа». (Ді. 2, 38)

Довідавшись, що Самарія прийняла слово Боже, апостоли, які були в Єрусалимі, послали до них Петра і Йоана. Ці прийшли й помолилися за них, щоб вони прийняли Духа Святого, бо Він ще не зійшов був ні на кого з них, а лише були охрещені в ім'я Господа Ісуса. Тоді поклали на них руки, і вони прийняли Святого Духа. (Ді. 8, 14–17)

Петро ще говорив слова ці, як Святий Дух зійшов на всіх, хто слухав промову. Всі вірні обрізані, що прибули з Петром, дивувались, що дар Святого Духа вилився і на поган; бо чули, як ті говорили мовами й величали Бога. Тоді Петро озвався: «Чи може хтось боронити води, щоб оці не хрестились, що, як і ми, одержали Святого Духа?» І повелів, щоб їх хрестили во ім'я Ісуса Христа. Тоді вони попросили Його зостатись у них кілька днів. (Ді. 10, 44–48)

Як Аполлос був у Коринті, Павло, пройшовши через горішні околиці, прибув у Ефес і, знайшовши там деяких учнів, спитав їх: «Чи отримали ви Святого Духа, коли увірували?» Ті йому відповіли: «Та ми й не чули, чи є Святий Дух». І він спитав: «Яким хрещенням ви хрестились?» Ці відповіли: «Хрещенням Йоана». Тоді Павло промовив: «Йоан хрестив хрещенням покаювання, кажучи людям, щоб вірували в Того, що по ньому прийде, тобто в Ісуса». Почувши це, вони хрестились в ім'я Господа Ісуса. Як Павло поклав на них руки, зійшов на них Дух Святий, і вони почали говорити мовами й пророкувати. (Ді. 19, 1–6)

Надія ж не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний. (Рим. 5, 5)

Бо ви не прийняли дух рабства, щоб знову підлягати боязні, але прийняли дух усиновлення, яким кличемо: «Авва! Отче!» (Рим. 8, 15)

Ми ж прийняли не духа світу, а Духа, що від Бога, щоб знали, що нам дароване від Бога. (1 Кор. 2, 12)

Усі бо ми хрестилися в одному Дусі, щоб бути одним тілом чи то юдеї, чи греки, чи раби, чи вільні, і всі ми були напоєні одним лише Духом. (1 Кор. 12, 13)

Той же, хто утверджує нас з вами во Христі і хто помазав нас, то Бог. (2 Кор. 1, 21)

Одне лиш хочу від вас знати: Чи ви прийняли Духа завдяки ділам закону, а чи тому, що повірили проповіді? (Гал. 3, 2)

А що ви сини, Бог послав у ваші серця Духа Сина свого, який взиває «Авва, Отче!» (Гал. 4, 6)

У Ньому й ви, – почувши слово правди, благовість вашого спасіння, в яке ви повірили, – були запечатані обіцямим Святим Духом, що є завдатком нашої спадщини для повного визволення викуплених, на хвалу Його величі. (Еф. 1, 13–14)

І не засмучуйте Святого Духа Божого, що Ним ви назнаменовані на день відкуплення. (Еф. 4, 30)

Він спас нас не ради діл справедливості, які ми були зробили, але з свого милосердя, купіллю відродження і відновленням Святого Духа, якого вилив на нас щедро через Ісуса Христа, нашого Спаси. (Тит. 3, 5–6)

Служіть один одному, кожен тим даром, що його прийняв, як добрі домоуправителі різноманітної Божої благодаті. (1 Пт. 4, 10)

А помазання, що ви від Нього прийняли, у вас перебуває, і ви не потребуєте, щоб хтось навчав вас, бо Його помазання вас про все навчає. Воно і правдиве, і необманне. Так, як воно вас навчило, перебувайте в ньому. (1 Йо. 2, 27)

Хто Його заповіді зберігає, той і перебуває в Ним, а Він у ньому; і ми знаємо, що Він у нас перебуває, від Духа, що Його Він дав нам. (1 Йо. 3, 24)

Тому, лишивши початкове вчення про Христа, звернімся до досконалішого, не закладаючи знову підвалин, – тобто про покаювання в ділах мертвих та про віру в Бога, про навчання хрещення та про рукоположення, про воскресіння мертвих та суд вічний. (Євр. 6, 1–2)

Воно бо неможливо тих, – які раз просвітились були, що скуштували небесного дару й стали учасниками Святого Духа, скуштували доброго Божого слова й сил майбутнього віку. (Євр. 6, 4–6)

Святе Таїнство Євхаристії

Якже вони їли, Ісус узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням, кажучи: «Беріть, їжте: це моє тіло». Потім узяв чашу, воздав хвалу і подав їм, кажучи: «Пийте з неї всі, бо це кров моя (Нового) Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів. (Мт. 26, 26–28)

І коли вони їли, Ісус узяв хліб, благословив, розломив і дав їм, кажучи: «Беріть, це моє тіло». Потім узяв чашу, воздав хвалу, дав їм, і пили з неї всі. Та й сказав їм: «Це моя кров Завіту, що проливається за багатьох». (Мр. 14, 22–24)

І як прийшла година, сів Він до столу й апостоли з Ним. (Лк. 22, 14)

І, взявши хліб, віддав хвалу, поламав, дав їм і мовив: «Це – моє тіло, що за вас віддається. Чиніть це на мій спомин». Так само чашу по вечері, кажучи: «Ця чаша – це Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається. (Лк. 22, 19–20)

І, взявши хліб, віддав хвалу, поламав, дав їм і мовив: «Це – моє тіло, що за вас віддається. Чиніть це на мій спомин». Так само чашу по вечері, кажучи: «Ця чаша – це Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається». (1 Кор. 11, 23–26)

Чаша благословення, що ми благословляємо, хіба не є причастям Христової крові? Хліб, що ламаємо, не є причастям Христового тіла? Тому, що один хліб, – нас багато становить одне тіло, бо всі ми беремо участь у одному хлібі. Погляньте на Ізраїля за тілом: чи ж ті, що їдять жертви, не спільники з жертвником? (1 Кор. 10, 16–18)

Та й не на те, щоб принести себе самого багато разів у жертву, як входить архиерей щороку в святиню з не своєю кров'ю; інакше бо він був би мусів багато разів страждати від заснування світу. Тепер же він раз назавжди з'явився на кінці віків, щоб знищити гріх своєю жертвою. І як призначено людям раз умерти, потім же суд, так і Христос лише один раз мав себе принести, щоб узяти на себе гріхи багатьох, а вдруге не заради гріха з'явиться тим, що очікують його на спасіння. (Євр. 9, 25–28)

Я – хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це – тіло моє за життя світу. (Йо. 6, 51)

А Ісус їм: «Істинно, істинно говорю вам: Якщо не споживатимете тіло Чоловічого Сина й не питимете Його кров, не матимете життя в собі. Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресу його останнього дня. Бо тіло моє – їжа правдива, і кров моя – правдивий напій. Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я – в ньому. Як мене Отець живий послав, і я Отцем живу, так і той, хто споживає мене, житиме мною. Це й хліб, що зійшов з неба. Не як ото манну їли батьки ваші, а померли: хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме». (Йо. 6, 53–58)

Завдяки їм нам були даровані цінні й превеликі обітниці, щоб ними ви стали учасниками Божої природи, уникнувши зіпсуття, яке пожадливістю розповсюдилось у світі. (2 Пт. 1, 4)

Святе Таїнство Покаяння

І от принесено до нього розслабленого, що лежав на ношах. Побачивши їхню віру, Ісус сказав розслабленому: «Бадьорися сину, твої гріхи відпускаються». Та тут деякі з книжників заговорили між собою: «Він хулить». Ісус, знаючи їхні думки, каже: «Чого лукаве думаєте в

серцях ваших? Що легше сказати: Твої гріхи відпущені, – чи сказати: Встань і ходи! Та щоб знали, що Син Чоловічий має владу на землі гріхи відпускати», – каже розслабленому: «Встань, візьми твої ноші та й іди до свого дому». Встав той і пішов до свого дому. Народ же, бачивши це, настрахався і славив Бога, що дав таку владу людям. (Мт. 9, 2–8)

Тож і я тобі заявляю, що ти – Петро (скеля), і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають. Я дам тобі ключі Небесного Царства, і що ти на землі зв'яжеш, те буде зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі. (Мт. 16, 18–19)

Коли ж по кількох днях Ісус повернувся до Капернауму, чутка пішла, що Він у домі. І там зібралось стільки народу, що не було більш місця, навіть перед дверима; а Він промовляв до них словом. І от прийшли до Нього, несучи розслабленого; несли його четверо. А що із-за народу не могли донести до Нього, розкрили стелю над місцем, де Він був, й отвором спустили ліжку, на якому лежав розслаблений. Ісус, уздрівши їхню віру, до розслабленого й каже: «Сину, відпускаються тобі твої гріхи». А були й деякі книжники, що сиділи там та міркували собі: «І як може цей так говорити? Він богохульствує! Хто може прощати гріхи, крім одного лише Бога?» Ісус же, вмить збагнувши духом, що вони таке собі думають, до них і каже: «Чого таке ось намислюєте у ваших серцях? Що легше – сказати розслабленому: Відпускаються тобі гріхи, а чи сказати: Встань, візьми твоє ліжко й ходи? Та щоб ви знали, що Син Чоловічий має владу на землі гріхи відпускати». (Мр. 2, 1–10)

Просив Його хтось із фарисеїв, щоб їв з ним. І ввійшов Ісус до фарисея в хату й сів за столом. Аж тут жінка, що була грішниця у місті, довідавшись, що Він був за столом у хаті фарисея, принесла алябастрову, повну пахоців, плящинку і ставши, вся у сльозах, коло ніг Ісуса ззаду, почала обмивати слізьми Йому ноги, потім волоссям своєї голови обтирати, та й цілувати ноги й мастити пахощами. Побачивши те фарисей, що покликав Його, міркував собі, кажучи: Якби це був пророк, Він знав би, хто й яка це жінка, що доторкається Його: це ж грішниця! Тоді Ісус заговорив до нього: «Симоне, маю тобі щось сказати». Той відповів: «Кажі, Учителю». «Два довжники були в одного позикодавця; один був винен п'ятсот динаріїв, а другий п'ятдесят. А що вони не мали звідки віддати, обидвом він простив. Котрий, отже, з них більше буде його любити?» Озвавсь Симон і каже: «Гадаю, той, якому подарував більше». Ісус сказав до нього: «Ти судив добре». І, обернувшись до жінки, промовив до Симона: «Ти бачиш оцю жінку? Прибув я у твій дім, і ти не дав води мені на ноги. Вона ж слізьми обмила мені ноги й витерла своїм волоссям. Поцілунку ти мені не дав; вона ж, відколи я ввійшов, не перестала цілувати мені ноги. Оливою не намастив ти голови моєї; вона ж миром пахучим намастила мені ноги. Тому кажу тобі, прощаються її гріхи численні, бо багато полюбила. Кому ж мало прощається, той мало любить». Потім сказав до жінки: «Прощаються тобі гріхи». І почали ті, що з ним за столом сиділи, говорити між собою: «Хто це такий, що й гріхи відпускає?» До жінки ж Він промовив: «Віра твоя спасла тебе; іди в мирі». (Лк. 7, 36–50)

Він сказав далі: «В одного чоловіка було два сини. Молодший з них сказав батькові: Тату, дай мені ту частину маєтку, що мені припадає. І батько розділив між ними свій маєток. Кілька днів потім молодший, зібравши все, подався у край далекий і там розтратив свій маєток, живши розпусно. І от як він усе прогайнував, настав великий голод у тім краю, і він почав бідувати. Пішов він і найнявся до одного з мешканців того краю, і той послав його на своє поле пасти свині. І він бажав би був наповнити живіт світ стручками, що їх їли свині, та й тих ніхто не давав йому. Опам'ятавшись, він сказав до себе: Скільки то наймитів у мого батька мають подостатком хліба, а я тут з голоду конаю. Встану та й піду до батька мого і скажу йому: Отче, я прогрішився проти неба й проти тебе! Я недостойний більше зватися твоїм сином. Прийми мене як одного з твоїх наймитів. І встав він і пішов до батька свого. І як він був іще далеко, побачив його батько його й, змилосердившись, побіг, на шию йому кинувся і поцілував його. Тут син сказав до нього: Отче, я прогрішився проти неба й проти тебе. Я недостойний більше зватися твоїм сином. А батько кликнув до слуг

своїх: Притьмом принесіть найкращу одіж, одягніть його, дайте йому на руку перстень і сандалі на ноги. Та приведіть годоване теля і заріжте, і їжмо, веселімся, бо цей мій син був мертвий, і ожив, пропав був, і знайшовся. І вони заходились веселитися. (Лк. 15, 11–24).

І до них мовив: «Так написано, що треба було, щоб Христос страждав і третього дня воскрес із мертвих, і щоб у Його ім'я проповідувалось покаєння на відпущення гріхів усім народам, почавши від Єрусалиму. (Лк. 24, 36–47)

А як звечоріло, того самого дня, першого в тижні, – а двері ж були замкнені там, де перебували учні: страхались бо юдеїв, – увіходить Ісус, став посередині та й каже їм: «Мир вам!» Це промовивши, показав їм руки й бік. І врадувались учні, побачивши Господа. І ще раз Ісус їм каже: «Мир вам! Як мене послав Отець, так я посилаю вас». Це промовивши, дихнув на них і каже їм: «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи – відпустяться їм, кому ж затримаєте – затримаються». (Йо. 20, 19–23)

Петро ж до них: «Покайтесь», каже, «і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа». (Ді. 2, 38)

Усе ж від Бога, який примирих нас із собою через Христа і дав нам службу примирення. (2 Кор. 5, 18)

Святе Таїнство Єлеопомазання

Візьміте, брати, за приклад страждання і довготерпіння пророків, які говорили іменем Господнім. Глядіть: ми називаємо блаженними тих, що страждання зносять. Ви чули про страждання Йова, і знаєте, як Господь завершив те, – Господь бо повний співчуття і милосердя. А перш за все, брати мої, не клянїться ні небом, ні землею, ні якою іншою клятвою. Хай ваше «так» буде «так», і ваше «ні» – «ні», щоб вам під суд не впасти. Страждає хтось між вами? Хай молиться. Радіє хтось? Хай псалми співає. Нездужає хтось між вами? Хай прикличе пресвітерів церковних, і хай вони помоляться над ним, помазавши його олією в ім'я Господнє, і молитва віри спасе недужого, та й Господь його підійме; і як він гріхи вчинив, вони йому простяться. Сповідайте, отже, один одному гріхи ваші й моліться один за одного, щоб вам видужати. Ревна молитва праведника має велику силу. (Як. 5, 10–16)

І ось якийсь законовчитель устав, щоб Його випробувати, та й каже: «Учителю, що мені робити, щоб вічне життя досягнути?» А Ісус мовив до нього: «В законі що написано? Як там читаєш?» Озвався той і каже: «Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усією твоєю душею і всією силою твоєю і всією думкою твоєю; а ближнього твого, як себе самого». «Ти добре відповів», сказав (Ісус), «роби це й будеш жити». Та той, бажаючи себе самого виправдати, каже до Ісуса: «А хто мій ближній?» Мовив тоді Ісус, кажучи: «Один чоловік спускався з Єрусалиму до Єрихону й потрапив розбійникам, що його обдерли й побили тяжко та й пішли геть, зоставивши півмертвого. Випадком ішов якийсь священик тією дорогою; побачив він його й, збочивши, пройшов мимо. Так само й левіт прийшов на те місце, глянув на нього й пройшов мимо. Але один самарянин, що був у дорозі, зненацька надійшов (на нього) й, побачивши його, змилосердився. Він приступив до нього, перев'язав йому рани, полив їх оливою і вином; потім посадив його на власну скотину, привів до заїзду й доглянув за ним. На другий день він вийняв два динари, дав їх господареві й мовив: Доглядай за ним, і те, що витратиш на нього більше, я заплачу тобі, коли повернуся. Хто з оцих трьох, на твою думку, був ближнім тому, що потрапив розбійникам у руки?» Він відповів: «Той, хто вчинив над ним милосердя». Тоді Ісус сказав до нього: «Іди і ти роби так само». (Лк. 10, 25–37)

Ми, сильні, мусимо нести немочі безсильних, а не собі догоджати. Кожний із нас нехай намагається догодити ближньому: на добро, для збудування. Бо й Христос не собі догоджав, а як написано: «Зневаги тих, що тебе зневажають, упали на мене». Все бо, що було напи-

сане давніше, написане нам на науку, щоб ми мали надію через терпеливість й утіху, про які нас Письмо навчає. Бог же терпеливості й утіхи, за прикладом Христа Ісуса, нехай дасть вам, щоб ви між собою однаково думали за Христом Ісусом; щоб ви однодушно, одними устами славили Бога й Отця Господа нашого Ісуса Христа. Тому приймайте один одного, як і Христос прийняв вас у Божу славу. (Рим. 15, 1–7)

Увійшовши в Єрихон, Ісус проходив через (місто). А був там чоловік, Закхей на ім'я; він був головою над митарями й був багатий. Він бажав бачити Ісуса, хто Він такий, але не міг із-за народу, бо був малого зросту. Побіг він наперед, виліз на сикомор, щоб подивитися на Нього, бо Ісус мав проходити тудию. Прийшовши на те місце, Ісус глянув угору і сказав до нього: «Закхею, притьмом злізай, бо я сьогодні маю бути в твоїм домі». І зліз той швидко і прийняв його радо. Всі, бачивши те, заходилися нарікати та й казали: «До чоловіка грішника зайшов у гостину». А Закхей устав і до Господа промовив: «Господи, ось половину майна свого даю вбогим, а коли чимсь когось і покривдив, поверну вчетверо». Ісус сказав до нього: «Сьогодні на цей дім зійшло спасіння, бо й він син Авраама. Син бо Чоловічий прийшов шукати і спасти те, що загинуло». (Лк. 19, 1–10)

Прикликавши своїх дванадцять учнів, Ісус дав їм владу над нечистими духами, щоб їх виганяли і лікували всяку хворобу й усяку неміч. (Мт. 10, 1)

Оцих дванадцять Ісус вислав і наказав їм: «У дорогу до поган не пускайтесь і в самарійські міста не заходьте. А йдіть радше до загинувших овець дому Ізраїля. Ідіть, проповідуйте, кажучи, що Царство Небесне – близько. Оздоровлюйте недужих, воскрешайте мертвих, очищуйте прокажених, бісів виганяйте. Даром прийняли, даром давайте. (Мт. 10, 5–8)

Вшановуй належно потрібного тобі лікаря, бо й він існує з Господньої установи: від Всевишнього – здатність лікаря, а й цар його обдаровує. Голову лікаря знання його звисочують, тож і з боку вельмож йому подив належиться. Господь із землі ліки виводить, і розумний муж не нехтує ними. Хіба не від дерева вода посолодшала, а й сила Його тим самим виявилась? Це ж Він бо людей обдарував знанням, щоб вони прославлялись Його ділами дивними. Ними лікується й усувається біль, і хто знається на зіллях, – уміє їх змішувати. Тож діла Його не мають ні кінця, ні краю, і мир від Нього розповсюджується світом. Сину, в недужі твої не побивайся, лиш молись до Господа, і Він тебе оздоровить. Провину відкинь, свої руки випростай, від усякого гріха очисти своє серце. Ладан і пропам'ятну жертву з муки питльованої воздай, і зроби свій принос жирним, наскільки можеш. А й лікаря примісти, бо й він Господом створений: хай тебе не полишає, бо й його ти потребуєш; стається не раз, що одужання в їхніх руках перебуває. Та й їм слід так само до Господа молитись, щоб ними Він зволив подати полегшу і принести одужання для рятунку життя. Той же, хто грішить супроти свого Творця, нехай потрапить лікареві в руки. (Сир. 38, 1–15)

Вони, вийшовши, проповідували покаєння і виганяли численних бісів, а й намащували олією чимало хворих та оздоровлювали. (Мр. 6, 12–13)

Нездужає хтось між вами? Хай прикличе пресвітерів церковних і хай вони помоляться над ним, помазавши його олією в ім'я Господнє, і молитва віри спасе недужого, та й Господь його підійме; і як він гріхи вчинив, вони йому простяться. (Як. 5, 14–15)

Святе Таїнство Священства

Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку. (Мт. 28, 19–20)

Тож і я тобі заявляю, що ти – Петро (скеля), і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають. Я дам тобі ключі Небесного Царства, і що ти на землі зв'яжеш, те буде зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі. (Мт. 16, 18–19)

Коли ж поснідали, каже Ісус до Симона Петра: «Симоне Йонин! Чи любиш ти мене більш, ніж оці?» – «Так, Господи, – відрікає той Йому, – ти знаєш, що люблю Тебе». Тож мовить йому: «Паси мої ягнята!» І знову, вдруге каже до нього: «Симоне Йонин! Чи любиш мене?» «Так, Господи, – відвічає йому, – Ти знаєш, що люблю Тебе». І мовить йому: «Паси мої вівці!» І втретє йому каже: «Симоне Йонин! Чи любиш ти мене?» І засмутився Петро, що аж утретє його питає: «Чи любиш мене», – то й каже Йому: «Господи, Ти все знаєш, Ти знаєш, що Тебе люблю!» І каже йому Ісус: «Паси мої вівці!» (Йо. 21, 15–17)

Та ви приймете силу Святого Духа, що на вас зійде, і будете моїми свідками в Єрусалимі, у всій Юдеї та Самарії й аж до краю землі». (Ді. 1, 8)

Зважайте на самих себе й на все стадо, над яким Дух Святий поставив вас єпископами, щоб пасли Церкву Божу, що її Він придбав кров'ю власною. (Ді. 20, 28)

Як же призиватимуть Того, в кого не увірували? Як увірують у Того, що Його не чули? А як почують без проповідника? І як будуть проповідувати, коли не будуть послані? Написано ж: «Які гарні ноги тих, що благовістять добро!» (Рим. 10, 14–15)

Не занедбуй у собі дару, що був даний тобі через пророцтво з накладанням рук збору пресвітерів. (1 Тим. 4, 14)

З тії причини пригадую тобі, щоб ти оживив дар Божий, який у тобі через покладання рук моїх. (2 Тим. 1, 6)

Тому я лишив тебе на Криті, щоб ти впорядкував до кінця те, що залишилось, і настановив по містах пресвітерів, як я був тобі заповідав. (Тит. 1, 5)

Приступіть до Нього, каменя живого, людьми відкинутого, а Богом вибраного, дорогого. А й самі віддайтеся, мов живе каміння, щоб з нього збудувати духовний дім, на святе священство, щоб приносити духовні жертви, приємні Богові, через Ісуса Христа. (1 Пт. 2, 4–5)

Тож якби був на землі, Він не був би навіть священиком, бо є вже інші священики, які приносять дари за законом. (Євр. 8, 4)

Святе Таїнство Подружжя

Дякуйте за все завжди Богові й Отцеві в ім'я Господа нашого Ісуса Христа. Коріться один одному у Христовім острасі. Жінки нехай коряться своїм чоловікам, як Господеві, бо чоловік голова жінки, як і Христос голова Церкви, свого тіла, якого він Спаситель. (Еф. 5, 20–23)

Третього ж дня весілля відбувалося в Кані Галилейській, і була там мати Ісусова. Отож запрошено на те весілля й Ісуса та Його учнів. Коли ж не вистачило вина, мати Ісусова й каже до Нього: «Вина в них нема». Відрік їй Ісус: «Що мені, жінко, – а й тобі? Таж не прийшла година моя!» Але мати Його мовила до слуг: «Що лиш скаже вам, – робіть». Було ж там шестеро кам'яних посудин на воду, щоб очищуватися по-юдейському; кожна вмещала дві або три мірки. Сказав їм Ісус: «Наповніть посудини водою». Вони й виповнили їх по вінця. А він їм далі каже: «Зачерпніть тепер та й несіть до старости весільного». Тож понесли. Коли ж покуштував староста воду, що на вино обернулась, – а не знав же, звідки воно взялося: слуги лише знали, котрі води зачерпнули були, – то закликав староста молодого і до нього мовив: «Всяк чоловік добре вино спершу подає, а гірше – як уп'ються. Ти ж приховав добре вино аж он по сю пору». Ось такий чудес початок учинив Ісус у Кані Галилейській, і велич тим свою об'явив, – тож і учні Його увірували в Нього. (Йо. 2, 1–11)

Так то полишає чоловік свого батька й матір і пристає до своєї жінки, і стануть вони одним тілом. (Бут. 2, 24)

Він відповів їм: «Хіба ви не читали, що Творець від початку створив їх чоловіком і жінкою... (Мт. 19, 4)

«Так що вони не будуть більше двоє, лиш одне тіло. Що, отже, Бог получив, людина хай не розлучає»... А Він сказав їм: «Задля жорстокости сердець ваших Мойсей дозволив вам відпускати жінок ваших; спочатку ж не було так». (Мт. 19, 6. 8)

Чоловіки, любіть своїх жінок, як і Христос полюбив Церкву й видав себе за неї. (Еф. 5, 25)

Це велика тайна, а я говорю про Христа і Церкву. Нехай же кожний з вас зокрема любить свою жінку так, як себе самого, а жінка нехай поважає чоловіка. (Еф. 5, 32–33)

Радуймося і веселімося і віддаймо славу Йому, бо настав шлюб Агнця і дружина його приготувалася... І сказав мені: «Напиши: Блаженні ті, що на шлюбну вечерю Агнця покликані». І говорять мені: «Ці є істинні слова Божі». (Од. 19, 7. 9)

Монаший постриг

Нарешті кріпиться в Господі та в могутності Його сили. Одягніться в повну зброю Божу, щоб ви могли дати відсіч хитрощам диявольським. Нам бо треба боротися не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злоби в піднебесних просторах. Ось чому ви мусите надягнути повну зброю Божу, щоб за лихої години ви могли дати опір і, перемагаючи все, міцно встоятися. Стійте, отже, підперезавши правдою бедра ваші, вдягнувшись у броню справедливости і взувши ноги в готовість, щоб проповідувати Євангелію миру. А над усе візьміть щит віри, яким здолаєте згасити всі розпечені стріли лукавого. Візьміть також шолом спасіння і меч духовний, тобто слово Боже. (Еф. 6, 10–17)

Хто любить батька або матір більше, ніж мене, той недостойний мене. І хто любить сина або дочку більше, ніж мене, той недостойний мене. Хто не бере свого хреста й не йде слідом за мною, той недостойний мене. (Мт. 10, 37–38)

Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас. Візьміть ярмо моє на себе й навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим. Ярмо бо моє любе й тягар мій легкий. (Мт. 11, 28–30)

Християнський похорон

Не хочемо, брати, залишати вас у незнанні щодо померлих, – щоб ви не сумували, як інші, що не мають надії. Бо коли ми віруємо, що Ісус умер і воскрес, тож так і тих, які послули в Ісусі, Бог приведе з Ним. Бо це ми вам кажемо словом Господнім: Ми, що живемо, що залишимося до приходу Господа, – не випередимо тих, що послули. Бо сам Господь на даний знак, на голос архангела та при сурмі Божій, зійде з неба, і найперше воскреснуть ті, що вмерли в Христі. Потім же ми, що живемо, що лишимось, будемо разом з ними захоплені на хмарах у повітря назустріч Господеві і так будемо з Господом завжди. (1 Сол. 4, 13–17)

Істинно, істинно говорю вам: Хто слухає моє слово й у Того вірує, хто послав мене, – живе життям вічним, і на суд не приходять, бо від смерті перейшов у життя. Істинно, істинно говорю вам: Надходить час, – ба, вже й тепер він, – коли померлі вчують Сина Божого голос, а вчувши – оживуть. Бо як Отець має життя у собі, так і Синкові дав, щоб мав життя у собі. І владу Йому дав суд чинити, він бо – Син Чоловічий. І не дивуйтеся з того, бо надходить час, коли всі, хто у гробах, голос Його вчують, і вийдуть ті, що чинили добро, на воскресіння життя. А ті, що зло чинили, – воскреснуть на суд. Не спроможен я нічого діяти від себе самого. Суджу я так, як чую, і суд мій справедливий, бо шукаю я не своєї волі, лише волі Того, хто послав мене. (Йо. 5, 24–30)

Катехизм УГКЦ про Святі Таїнства

Таїнства християнського життя

1. Таїнство – Христос серед нас

403. Слово «таїнство» (грецькою *mysterion*) у Святому Письмі та вченні Отців Церкви має широке значення. «Таїнством Божої волі», наприклад, святий апостол Павло називає «той задум доброзичливий і ухвалений у Ньому (Христі), щоб, коли настане повнота часів, здійснити його – об'єднати все у Христі: небесне й земне» (Еф. 1, 9–10). Таїнство для християн – це Христос між нами (пор. Кол. 1, 27). Тому пізнання Божого таїнства – це пізнання Христа, «в якому сховані всі скарби мудрості й знання» (Кол. 2, 3). Таїнство – це Христос, і все, що Він вчинив і чинить задля нас.
404. Після свого Вознесіння Христос і далі перебуває серед своїх учнів – християн усіх часів – і діє для їхнього спасіння та спасіння світу. Про це співаємо у кондаку свята: «Вознісся Ти у славі, Христе Боже наш, ніяк не відлучаючись, але невідступно перебуваючи» з нами. Ці слова є переспівом Господніх слів: «Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28, 20). Христос продовжує навчати, зціляти, прощати, животворити в Церкві, і тому Церква – це таїнство Його присутності, місце зустрічі Бога і людини. Святий Лев Великий, Папа Римський (V ст.), наголошує: «Усе, що Христос діяв упродовж свого земного життя, не перервалося, а перейшло до таїнств церковних».

2. Сім Святих Таїнств

405. Спасуюча й освячуюча дія Церкви звершується в семи Святих Таїнствах, що їх установив Христос. Святими Таїнствами є Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Єлеопомазання, Подружжя та Священство. Через ці священнодійства Церкви Христос дарує благодать Святого Духа. Церква через Святі Таїнства освячує вірних на їхньому шляху до повноти життя у Христі. У Святих Таїнствах через зовнішні знаки (наприклад: воду, миро, хліб і вино, покладання рук тощо) Христос будує свою Церкву. Дія Божої благодаті та наше входження в Боже життя відбувається в богослужіннях Святих Таїнств. Сприймаючи зовнішній образ обряду Таїнства, у священнодійстві ми стаємо причасниками благодатної Божої дії. «Коли невіруючий чує про купіль, він думає тільки про воду, яка видимо доступна його тілесному зорові; віруючий же бере до уваги не тільки те, що зовні, а й очищення душі силою Святого Духа». Цей зовнішній образ обряду і його матеріальні вираження є важливими, оскільки є знаками нашого обожествлення і являють первістки переображеної природи.

3. Святі Таїнства – співдія Бога і людини

406. Співдія Бога і людини у Святих Таїнствах виявляється в тому, що Бог відкривається в любові, дарує людині свою благодать, своє життя, а людина у вірі приймає цей дар і в любові відповідає на нього. Спасіння людини полягає саме в тому, що вона стає здатною у Христі любити так, як Христос полюбив нас (пор. Йо. 13, 34). Відкриваючись на дар благодаті, людина повністю віддається волі Божій, щоб зростати у вірі, надії та любові аж «до міри повного зросту повноти Христа» (Еф. 4, 13).

4. Таїнственне життя Церкви

407. Через Хрещення, Миропомазання і Євхаристію, які називаються Таїнствами християнського втаємничення, людина стає членом Христового Тіла й учасником священничого, царського та пророчого служіння Христа. Через Покаяння та Єлеопомазання, які називаються Таїнствами зцілення, вірному дарується духовне і тілесне здоров'я. У Таїнствах служіння – Священства і Подружжя – вірних посвячують на служіння церковній спільноті та «домашній Церкві».

4.1. Таїнства християнського втаємничення

408. Входження у життя Пресвятої Тройці відбувається через Святі Таїнства Хрещення, Миропомазання та Євхаристії – через наше поєднання з Христом, отримання печаті Святого Духа, Причастя Тіла й Крові Христових у спільноті Церкви. Як людина після народження починає дихати та їсти, щоб могли жити, так і охрещений, народжений до нового життя в хрещальній купелі, починає дихати Святим Духом і живитися Святим Причастям, аби зростати у Христі. У чині богослужіння кожного з цих Таїнств Церква через молитви й обряди *вводить* (грецькою *містагогія* – *тайновведення*) віруючих у розуміння Таїнства й прийняття його як єдиного діяння Божої благодаті. Саме тому у східній церковній традиції цих три Святих Таїнства звершуються разом.

а. Святе Таїнство Хрещення

1) Хрещення – народження до нового життя у Христі

409. Отець об'являє і дарує нам вічне життя через свого Сина у Святому Дусі. Це життя нового творіння стає доступним для нас не тільки по смерті, але вже тепер. Через Святі Таїнства Хрещення й Миропомазання, разом із Причастям, ми з'єднуємося з Христом, стаємо в Ньому спадкоємцями Божого життя, носіями Святого Духа, який об'являє нам усю правду Христову, веде шляхами заповідей Христових і молиться в нас: «Авва! – Отче!» (Рим. 8, 15). Через ці Святі Таїнства ми стаємо членами Тіла Христового й храмом Святого Духа.

410. У розмові з Никодимом Христос говорить про початок нового життя як про «народження з висоти» (пор. Йо. 3, 3). Це нове народження здійснюється «з води та Духа» (Йо. 3, 5). Відбуваючись в обряді хрещення водою, воно звершується силою Святого Духа. Хрещення є для нас початком повноти життя, задля якого ми й були сотворені: «Йоан проповідував хрещення покаяння, і ціла Юдея сходилася до нього. Господь проповідує хрещення богосинівства, і хто з тих, що покладають надію на Нього, не послухається? Йоанове хрещення було лише початком, Ісусове ж – завершенням. Те відводило від гріхів, це – єднає з Богом». У Хрещенні Бог не лише спасає нас від гріха, а й обдаровує неоціненними скарбами нового життя.

2) Хрещення – смерть і воскресіння в Христі

411. Христос, заради дарування нам участі в Божому житті й можливості жити свободою дітей Божих, звільняє нас від гріховного рабства, у яке ми потрапили через гріхопадіння Адама й наші власні гріхи. Взявши гріх світу на себе, Христос прийняв і остаточний наслідок цього гріха – смерть, яку Він переміг своєю добровільною смертю на хресті. У хрещенні Христос чинить нас учасниками своєї перемоги над гріхом і смертю.

412. Наше входження в нове життя також починається «вмиранням для гріха» (пор. Рим. 6, 2), що є вмиранням із Христом, а завершується воскресінням із Христом: «Ми поховані з Ним через хрещення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, ми теж жили новим життям» (Рим. 6, 4). Своєю смертю й воскресінням та зісланням Святого Духа Христос увів нас у Боже життя. Ми входимо в нього через нашу смерть і воскресіння у Христі та прийняття дару Святого Духа. Тільки через смерть «старої людини» християнин стає «новою людиною» – «новим творінням» у Христі (див. Гал. 6, 15).

3) Наше хрещення – «благословення Йорданове»

413. У Чині Хрещення Церква просить, щоб на воду зійшла «благодать спасіння й благословення Йорданове», аби в цьому Хрещенні звершилося те саме, що було явлене на Йордані, коли Отець у Святому Дусі назвав Ісуса Христа своїм Сином улюбленим. Тим, ким явився Христос, – Сином Божим – стає кожний охрещений. «Якщо ти маєш щиру побожність, Святий Дух сходить і на тебе, і голос Отця лунає над тобою з висоти, кажучи не “Це мій Син”, а “Цей тепер став моїм сином”. Бо “є” належить Йому єдиному, а тобі належить “став”, бо синівство ти прийняв через усиновлення».

414. Хрещення є першим Таїнством, яке людині треба прийняти, щоб увійти до Церкви – «ковчега спасіння», щоб стати членом Церкви – Тіла Христового. «Через що ми християни? Через віру, – скаже кожний. Яким способом спасаємося? Очевидно через благодать, дану в хрещенні». Хрещення відкриває доступ до інших Святих Таїнств і священнодійств у Церкві, через які Господь освячує, живить і провадить свою Церкву й кожного віруючого. Тому охрещені вже стають «спадкоємцями Царства» й «отримують блаженство святих».

4) «Одне хрещення на відпущення гріхів»

415. У Хрещенні людина отримує відпущення всіх гріхів: де збільшився гріх, там переважила благодать (пор. Рим. 5, 20). Поєднавшись із Христом і ставши храмом Святого Духа, християнин дією Божої благодаті звільняється від рабства гріха й смерті та стає спроможним зростати до Божої подобі. Боже синівство і спроможність до богоуподібнення через Сина у Святому Дусі даровано людині раз і назавжди. Тому це Таїнство можна прийняти тільки раз у житті. Однак і після Хрещення людина, воля якої ще не утверджена в добрі, схильна грішити. Тому для покаяння, навернення, очищення від гріхів та утвердження в чеснотах людина вдається до Таїнства Покаяння.

5) Необхідність віри

416. Христос, посылаючи своїх учнів на проповідь, запевняє: «Хто увірує і охреститься, той буде спасений» (Мр. 16, 16). Щоб прийняти спасенний дар Хрещення, необхідна віра в Христа, Сина Божого, в якому маємо «відкуплення, прощення гріхів» (Кол. 1, 14) і дар богосинівства: «Коли віриш з усього серця – можна тобі охреститись» (пор. Ді. 8, 37). «Усі ви сини Божі через віру в Христа Ісуса. Всі бо ви, що у Христа хрестилися, у Христа одягнулися» (Гал. 3, 26–27).

417. «Віра і Хрещення – два споріднених й нероздільних шляхи спасіння: віра удосконалюється Хрещенням, а Хрещення ґрунтується на вірі. Першим є сповідання (віри), яке веде до спасіння, за ним слідує Хрещення, яке запечатує нашу згоду». Приймавши дар Хрещення, мов зерно, ми покликані до співдії зі Святим Духом, щоб принести плід: «Хоч відпущення гріхів дарується однаково всім, причастя у Святому Дусі дарується відповідно до віри кожного. Ти для себе змагаєш: подбай про те, що корисне».

б) Хрещення дітей

418. Церква охрещує дорослих і дітей, щоб увести їх у нове життя в Христі. Церква хрестить дітей – носіїв Божого образу, даруючи їм благодать богоуподібнення. Разом із даром життя Святе Таїнство Хрещення, до якого батьки приносять свою дитину, є найціннішим даром, котрий вони можуть їй дати. Коли звершується Хрещення дітей, то віру в Христа від їхнього імені висловлює церковна спільнота, представлена хресними батьками. Вони разом із батьком та матір'ю беруть на себе відповідальність перед Богом і Церквою за християнське виховання дитини, за те, щоб у церковній спільноті вона зростала у вірі, доброті й пізнанні Бога. Хресними батьками як дітей, так і дорослих можуть бути тільки вірні, віра та спосіб життя яких може послужити похресникові зразком для наслідування. Духовний зв'язок між хресними батьками і похресником триває протягом усього

життя. Хрещення дитини не є насильством над нею, бо як батьки чи вихователі годують чи навчають дитину задля її добра, так само і віруючі батьки, приводячи її до Таїнства Хрещення, відкривають для неї життя у Бозі.

7) Чин Хрещення

419. Обряд Хрещення розпочинається з Чину оглашення – приготування людини до Хрещення. У вступній молитві з покладанням руки священника на оглашеного Церква бере його під свою опіку, щоб він «сподобився прибігнути до святого імені Божого і під покровом крил Його схоронитися». Відтак молитвами екзорцизмів, або заборон, Церква огорожує оглашеного від впливу сатани. Оглашений тоді прилюдно, особисто або через хресних батьків, *відрікається* сатани та його діл і *з'єднується* з Христом-Спасителем. На знак з'єднання з Христом він під час проголошення Символу віри переходить від притвору (символу світу) до середини храму (символу Христової Церкви).
420. Безпосередньо перед зануренням (поливанням) священник помазує оглашеного освяченим єлеем (олією). Помазання єлеем є знаком сили Святого Духа, яка дається оглашеному як «зброя правди» проти «всякого диявольського діяння» і на «обновлення душі і тіла». Священник помазує чоло – «щоб ум був відкритий на розуміння й прийняття таїнств віри»; груди – «щоб усім серцем любив Господа»; плечі – «щоб прийняв ярмо Христове», вуха – «на прийняття голосу божественного Євангелія», руки й ноги – «щоб підносив руки до святині й чинив правду на всякий час» та «щоб ходив слідами заповідей Христових». Помазання тіла вказує на те, що в Хрещенні відроджується єство людини з усіма її відчуттями.
421. Хрещення здійснюється водою, яка є символом і життя, і смерті (напр., «води потопу», див. Бут. 6–9). Перехід через води Червоного моря є символом спасіння (див. Вих. 14), а омивання водою – символ зцілення (нп., Наамана від прокази – див. 2 Цар. 5, 10–14). Занурюючи тричі хрещеника у воду або тричі поливаючи водою його голову, священник взиває: «Хрещается раб Божий (раба Божа) (ім'я) в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь». У Хрещенні помирає «стара» людина й народжується «нова», з'єднана з трьома Божими Особами – Отцем, Сином і Святим Духом (див. Мт. 28, 19). Це стається через поєднання зі смертю і воскресінням Христа (див. Рим. 6). На знак новонародження у Хрещенні хрещеникові надають християнське ім'я, чим Церква вводить новохрещеного в духовний зв'язок із його небесним опікуном.
422. Новонародженого у Христі зодягають у білу одягу (звану «крижмо») – ризу правди, яка символізує «зодягнення» у воскреслого Христа: «Ви, що у Христа хрестилися, у Христа одягнулися» (Гал. 3, 37). Зодягнутись у Христа для охрещеного означає, що він став новою людиною: одягнутий у світлу одягу, він сповідує перед іншими людьми, що в ньому перебуває та діє Христос. Подаючи хрещеникові запалену свічку, священник мовить: «Прийми оцю горючу свічку і старайся в усьому житті твоєму просвічуватися світлом віри і добрих діл, щоб, коли прийде Господь, ти міг світло вийти назустріч Йому з усіма святими». Як Христос є «Світлом, що світить у темряві» (пор. Йо. 1, 5), так і просвічений Христом у Таїнстві Хрещення покликаний бути «світлом світу» (пор. Мт. 5, 14).

8) Служитель Таїнства Хрещення

423. Таїнство Хрещення звичайно зверхує священник як духовний отець парафіяльної спільноти, до якої приєднується новохрещений. Однак якщо людині загрожує небезпека смерті, її може охрестити кожен християнин. Тоді Хрещення здійснюють триразовим поливанням хрещеника водою і словами: «Хрещается раб Божий (раба Божа) (ім'я) в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь». Якщо людина, яка в небезпеці смерті прийняла Хрещення без повного літургійного обряду, вижила, її приводять до священника, щоб він довершив Чин Хрещення, а також звершив Таїнство Миропомазання. Святі Таїнства Хрещення і Миропомазання приймають тільки раз у житті, оскільки, народившись Святим Духом у Христі, ми назавжди залишаємося дітьми Отця.

6. Святе Таїнство Миропомазання

424. Як Пасхальне Таїнство смерті й воскресіння Христа завершується Зісланням Святого Духа на апостолів, так наше новонародження у Христі запечатується даром Святого Духа. Миропомазання є «печаттю» того дару, який ми отримали у Хрещенні, щоб показати, що на кожного охрещеного сходить Святий Дух, як на апостолів у П'ятдесятницю. Помазання Святим Духом означає, що християнин народжується до нового життя в Христі і стає дитиною Отця, щоб брати участь у Христовому царському, священничому і пророчому служінні для спасіння світу. На цьому наголошено в молитві на освячення святого мира у Великий Четвер: «Пошли, Господи, Твого Духа Пресвятого на це миро і вчини його помазанням царським, помазанням духовним, яким були помазані царі, архиереї й пророки, і всі їхні наслідники – єпископи й пресвітери і всі, що до нинішнього дня купіллю новонародження відроджені. Вчини це миро Зшестям Святого Твого Духа».
425. Отримавши печать дару Святого Духа, християнин стає членом «народу вибраного, царського священства, народу святого, люду, придбаного на те, щоб звітувати похвали Того, хто покликав з темряви у дивне Своє світло» (пор. 1 Пт. 2, 9). «Усіх тих, хто відродилися у Христі, знак хреста робить царями, а помазання Святим Духом посвячує їх у священники, щоб, окрім цього особливого служіння, усі християни, наповнені Духом і розумом, визнавали себе членами цього царського роду й учасниками священничого служіння. Бо що ж є для душі більш царського, ніж керувати своїм тілом, підпорядковуючи його Богові? Що є більш священничого, ніж жертвувати Господеві чисте сумління й приносити на вівтарі свого серця чисті жертви побожного життя?»
- Пророче служіння вірних здійснюється в непохитному сповідуванні віри, поглибленні її розуміння та свідченні Христа у світі, і тому під час Миропомазання Церква молиться за новохрещеного: «Щоб він був твердим і непохитним у православної вірі, любові й надії, щоб він завжди хотів зі сміливістю і бездоганно сповідувати ім'я Христа перед усіма».
426. Через Миропомазання християнин отримує дар Святого Духа, щоб бути «хоробрим і переможним подвижником Христа», «завжди готовим Його ради терпіти й з любов'ю умерти», щоб «зростати в усіх чеснотах», щоб дозріти «в людину досконалу в міру росту повноти Христової» (пор. Еф. 4, 13). Усе це християнин осягає «силою, діянням, благодаттю й зшестям Пресвятого Духа».
427. Як після хрещення в Йордані Святий Дух провадить Христа у Його спасительній місії, як після сходження на апостолів у день П'ятдесятниці провадить спільноту Церкви, так і в Таїнстві Миропомазання Святий Дух дарує кожному християнинові здатність розпізнати й здійснити своє життєве покликання до спасіння і преображення світу.
428. Чин Миропомазання звершують відразу після Хрещення, бо де життя, там і дихання. Святе миро – пахуча суміш олії та багатьох ароматичних речовин – символізує багатство й розмаїття духовних дарів, що їх Святий Дух дарує новонародженому в Христі. «Не думайте, що миро є звичайним миром; як хліб по освяченні не є звичайним хлібом у Євхаристії, а є Тіло Христа, так і святе миро не є звичайним миром після освячення – воно стало даром Христа, і завдяки присутності Святого Духа у ньому є Божа сила». Священик уживає миро, яке у Великий Четвер освятив Глава помісної Церкви, що свідчить про єдність Церкви.
429. Під час звершення Святого Таїнства Миропомазання священник помазує новохрещеному чоло, очі, ніздрі, уста, вуха, груди, руки та ноги, проказуючи слова: «Печать дару Святого Духа», щоб новохрещений «у всякому ділі і слові» угодив Богові і став «сином і наслідником» Його Царства. Святий Дух переображує помисли, почуття і діла людини – учасника Царства Божого.

430. Слова «печатать дару Святого Духа» свідчать про належність хрещеника Богові, що він є Його власністю, бо ми «були запечатані обіцяним Святим Духом, що є завдатком нашої спадщини для повного визволення викуплених, на хвалу Його величі» (Еф. 1, 13–14). Силою та діянням Святого Духа християнин живе у Христі: «Помазання, що ви від Нього прийняли, у вас перебуває, і ви не потребуєте, щоб хтось навчав вас, бо Його помазання вас про все навчає. Воно і правдиве, і необманне. Так, як воно вас навчило, перебувайте в ньому» (1 Йо. 2, 27).

в. Святе Таїнство Євхаристії

431. Святе Таїнство Євхаристії – це третє з Таїнств християнського взаємичення, в якому новохрещений, що народився у Христі й сповнився Святим Духом, причащається Тіла і Крові Христа на святій євхаристійній Трапезі. До Таїнства Євхаристії приступаємо протягом усього життя, адже через нього ми постійно зростаємо в благодаті богосинівства, яку прийняли в Хрещенні та Миропомазанні, тому наша Церква й причащає новохрещеного.

432. У Святому Причасті Христос дарує нам самого себе, своє Тіло і Кров, на проживу для зростання в новому житті. На Тайній Вечері Христос віддав себе за нас, щоб ми могли дарувати своє життя за ближніх, як Він його дарував (пор. Йо. 13, 34). Причащаючись Господнього Тіла і Крові, ми отримуємо завдаток вічного життя: «Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресу його останнього дня» (Йо. 6, 54). Через Причастя Тіла і Крові Христа ми вже маємо вічне життя, повнота якого явиться у славному зновупришесті Христа. «Тому що Він дарував нам свій власний образ і своє власне дихання, а ми їх не зберегли, Він сам бере участь у нашій бідній і немічній природі для того, щоб нас очистити й учинити нетлінними та знову зробити учасниками Його Божества».

433. Пресвята Євхаристія найповніше виявляє і творить нашу спільність і з Богом, і з людьми. Усі, хто причащається Христа, стають «одне в Христі тіло, кожен один одному член» (Рим. 12, 5), тобто єдиною Церквою: «Тому що один [Євхаристійний] хліб, – нас багато становить одне [Христове] тіло, бо всі ми беремо участь у одному хлібі» (1 Кор. 10, 17). Це саме сповідуємо в Анафорі Літургії св. Василя Великого, коли просимо: «Нас усіх, що від одного Хліба і Чаші причащаємося, з'єднай одного з одним на причастя єдиного Духа Святого». Св. Йоан Дамаскин навчає: «Причастям це Таїнство називається тому, що через нього ми причащаємося Божества Ісуса. А сопричастям воно називається – і дійсно є – тому, що через нього ми входимо в сопричастя з Христом, беручи участь як у Його тілі, так і в Божестві. Водночас, через це Таїнство входимо в сопричастя і єднаємось одні з одними, бо як ми причащаємось одного хліба, так усі стаємо єдиним Тілом Христовим і єдиною Кров'ю та членами одні одних, будучи співтілесними Христовими».

1) Євхаристія – Тіло і Кров Христові

434. На Тайній Вечері Ісус Христос явив незбагненне Таїнство свого Тіла: у вполоченні Він прийняв тіло від Діви Марії, у Євхаристії подає його своїм учням для споживання, щоб у Церкві Тілом Його стало все людство й усе творіння. Святий Йоан Золотоустий пояснює Христовий дар на Тайній Вечері, мов переповідаючи Христові слова: «Я [Христос] захотів бути вашим братом; ради вас я причастився [вашої] плоті й крові, і цю плоть і кров, через які я став одним із вас, я знову подаю вам».

435. Божественна Літургія є спомином, триванням Тайної Вечері: «Вечері твоєї Тайної днешь, Сину Божий, мене причасника приймай». Як на Тайній Вечері Христос причащав апостолів своїм Тілом і Кров'ю, так на Літургії Він причащає нас: «Коли бачиш, що священник подає тобі Святі Дари, то думай, що робить це не священник, а сам Христос простягає до тебе руки». Ікона Причастя апостолів, як і ікона Тайної Вечері, зображає те, що відбувається на Літургії: Христос причащає своїм Тілом і Кров'ю апостолів, які

представляють усіх вірних. На Літургії перед Причастям священник молиться: «Сподоби нас могутньою Твоєю рукою подати нам пречисте Твоє Тіло і чесну Кров, а через нас усім людям».

436. На Літургії Христос причащає нас, як і апостолів, не простим хлібом і вином, а правдивим своїм Тілом і Кров'ю. «Хліб і вино [Євхаристії] не є лише образом Тіла й Крові Христа – хай так не буде! – а саме Тіло Господнє обожествлене». Церква урочисто сповідує і навчає, що на Літургії приймаємо *правдиве* Тіло Христове – запоруку того, що й Церква є Тіло Христове: «Тож аби не тільки любов'ю, а й самим ділом бути нам членами Христового Тіла, будемо причащатися того Тіла. І це діється через поживу, що її дав Христос, щоб виявити свою велику любов до нас. Тому з'єднав самого себе з нами, даючи нам своє Тіло, щоб ми не творили нічого іншого, як тільки тіло, з'єднане з Головою. І це є ознакою найсильнішої любові».

437. Правдивість Тіла і Крові Христових є запорукою надії на воскресіння наших тіл: «Як можуть вони [гностики] говорити, що наше тіло, яке кормилося Тілом Господа і Його Кров'ю, підлягатиме зотлінню й не братиме участі в житті [вічному]? Хай вони змінять своє вчення або перестануть приносити згадані [Дари]. Наша наука співзвучна з Євхаристією, і Євхаристія підтверджує її. Наші тіла, приймаючи Євхаристію, уже не тлінні, а мають надію на воскресіння для вічності».

2) Земне і Небесне

438. У Христі поєднано дві природи – Божа і людська, тому в Євхаристії «земний хліб по прикликанні над ним Бога не є вже звичайний хліб, а Євхаристія, що складається з двох дійсностей – земної і небесної». Єдність земного і небесного в Євхаристії святий Йоан Дамаскин пояснює на прикладі розжареного вугілля: «Вугіль – не просте дерево, а поєднане з вогнем; так і хліб Причастя – не простий хліб, а поєднаний з Божеством. Бо тіло, поєднане з Божеством, – не одна природа: одна належить тілові, а друга – поєднаному з тілом Божеству. Тому це й те разом – не одна природа, а дві». Христос подає своє Тіло і Кров у доступний для людини спосіб: «Тому що в людей звичайним є їсти хліб і пити воду й вино, Він поєднав із ними своє Божество й учинив їх своїм Тілом і Кров'ю, щоб через те, що звичне й згідне з природою, ми стали тим, що понад природою».

3) Освячення Дарів

439. Христос устанавлює Євхаристію, учинивши хліб і вино своїм Тілом і Кров'ю, щоб переобразити Духом Святим тих, хто причащається, «у співтілесних і співкровних» із Ним. Святий Йоан Золотоустий, тлумачачи слова святого апостола Павла: «Тому, що один хліб [споживаємо], – нас багато становить одне тіло» (1 Кор. 10, 17), – зіставляє освячення Дарів із переображенням причасників: «Чим є цей хліб? – Тілом Христовим. Чим стають ті, хто причащається його? – Тілом Христовим. І нема багато тіл, а одне тіло».

440. Святі Отці Церкви навчали про Євхаристію на підставі воплощення Божого Сина: «Якщо сам Бог-Слово, забажавши, став людиною та з чистої і непорочної крові Святої Приснодіви вчинив для себе тіло, то хіба Він не може вчинити хліб своїм Тілом, вино й воду – своєю Кров'ю? Якщо ти шукаєш [хочеш пізнати] спосіб, яким це стається, то тобі вистачить почути, що це стається за співдією Святого Духа, подібно як співдією Святого Духа Господь для себе й у собі вчинив тіло від Пресвятої Богородиці; а більше ми нічого не знаємо, за винятком того, що Слово Боже істинне й дієве та всемогутнє, а спосіб – недослідимий».

441. Святі Отці, не досліджуючи способу освячення євхаристійних дарів, наголошують на правдивості поєднання у цих дарах небесного із земним, як і в Христі поєднані Його Божа і людська природа. Завдяки цьому, причащаючись Тіла і Крові Христа, і ми правдиво стаємо одним Тілом з Ним.

4) Євхаристійне приношення

442. У Євхаристії Христос дарує нам участь у Його боголюдському житті з милостивої любові, а не через наші заслуги. Найвищим виявом цієї любові є Голготська кривава жертва Христа, спомином якої є літургійна безкровна жертва – Євхаристія. «Знайте, що не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого життя суєтного, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти» (1 Пт. 1, 18–19).
443. Христос дарує нам самого себе, щоб ми відповіли Йому взаємним даруванням. На слова Христового дарування: «Прийміть, їжте... Пийте з неї всі...» – ми відповідаємо, приносячи себе і дари: «Твоє від твоїх Тобі приносимо...» – задля всього, що Він для нас учинив. На Божественній Літургії ми чинимо *спомин* Христового *приношення-дарування*, щоб відповісти нашим *приношенням-даруванням*: Христове є вічне й завжди присутнє, а наше потребує постійного відновлення і поглиблення.
444. Тому на Літургії молимося: «Зроби нас здатними приносити Тобі дари й жертви духовні, щоб була Тобі благоприйнятна жертва наша». Ця жертва полягає в тому, що ми «віддаємо наші тіла як жертву живу, святу, приємну Богові: богослужбу від нас розумну» (пор. Рим. 12, 1; 1 Пт. 2, 5). В анафорі ми це виявляємо у словах, у Причасті звершуємо споживанням, а після Літургії – усім нашим життям.

5) Святе Причастя

445. Святе Причастя увінчує участь християнина в Божественній Літургії. «Якщо не споживатимете тіло Чоловічого Сина й не питимете Його Кров, не матимете життя в собі» (Йо. 6, 53). Святі Отці наголошували на необхідності причащатися на Літургії: «Скажи мені, якщо хтось, запрошений на бенкет, умив би собі руки й сів до столу, і, хоч усе приготоване, не брав би в ньому участі, то чи не образив би того, хто його запросив? Чи не краще, щоб він взагалі не приходив?» Для християнина сповнювати заповідь Божу «Пам'ятай день святий святкувати» означає брати участь у Святій Літургії в неділю та свята. Задля духовного зростання Церква заохочує християнина якомога частіше приступати до Святого Причастя. Святий апостол Павло повчає: «Хай, отже, кожний випробує себе самого і тоді їсть цей хліб і п'є цю чашу» (1 Кор. 11, 28). Готуючись до Святого Причастя, вірні іспитують власну совість і зберігають євхаристійний піст.
446. Християни причащаються Пресвятої Євхаристії «на відпущення гріхів і на життя вічне»: «Приступім до Причастя з палаючою любов'ю, щоб вогонь любові спалив наші гріхи й просвітив наші серця і щоб через причастя до божественного вогню ми самі розгорілись і були обожествлені». Умовою гідного Святого Причастя є чиста совість причасника, покаяння перед Богом за гріхи і примирення з ближніми: «Зібравшись разом у воскресний день Господній, переломлюйте хліб і чиніть подяку, визнавши перед тим свої провини, щоб ваше принесення було чистим. Кожен, хто посварився зі своїм ближнім, нехай не приходять до вас, поки не примириться, щоб ваше принесення не було осквернене».

4.2. Святі Таїнства зцілення

447. Унаслідок гріхопадіння прародичів послабилася воля людини та її здатність розпізнавати й обирати добро. У своїх взаєминах із Богом, ближнім й у ставленні до себе самої і довкілля людина стала керуватися не любов'ю та даруванням себе, а самолюбним використанням інших людей задля власної користі. Наслідком гріхопадіння є втрата цілісності людини, що виявляється у фізичних і душевних стражданнях, хворобах і смерті.
448. Христос прийшов у світ, аби зцілити й спасти людину, щоб відновити втрачену людиною цілісність. Христос – лікар душ і тіл людських – під час свого земного життя відпускав гріхи та зціляв хворих, а після вознесіння силою Святого Духа чинить це й далі через свою Церкву у Святих Таїнствах Покаяння та Єлеопомазання.

а. Святе Таїнство Покаяння

449. Святе Таїнство Покаяння є великим виявом Божої любові й милосердя до нас – грішних. Бо коли ми, обмиті зі своїх гріхів у Хрещенні та обдаровані Божою благодаттю, знову чинимо зі злости чи немочі гріх, Господь не відкидає нас і не відвертається, а очікує від нас покаяння. Він прощає нас, якщо ми каємося і сповідуємо свої гріхи (див. Лк. 15, 12–32).
450. Церква уділяє Святе Таїнство Покаяння, здійснюючи слова Господа до апостолів: «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи – відпустяться їм, кому ж затримаєте – затримуються» (Йо. 20, 22–23). Кожен священник продовжує апостольське служіння в Таїнстві Покаяння, розрішаючи вірних від гріхів і примирюючи із Церквою. Через молитву розрешення (розв'язання від гріховної неволі), яку промовляє священник, кожний каяник отримує Христове прощення.
- 1) Духовна боротьба і покаяння*
451. Покликання християнина бути причасником Христового життя та співучасником Христового посланництва потребує безнастанних зусиль у духовній боротьбі з пристрастями та гріхами: «Нам бо треба боротися не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злости в піднебесних просторах» (Еф. 6, 12). Духовна боротьба християнина починається прилюдним відреченням від диявола і з'єднанням із Христом у Святому Таїнстві Хрещення, а утвердження християнина в його духовному зростанні здійснюється через участь у Таїнствах Покаяння та Євхаристії.
452. У своїй духовній боротьбі християнин не покинутий напризволяще, а співдіє з Христом – силою Святого Духа – під материнською опікою Церкви. Покликаний поступово зростати «до повноти зрілості Христа» (пор. Еф. 4, 13), християнин – через людську неміч – часто помиляється, зневірюється в Божій любові або й свідомо та добровільно співдіє зі силами зла. Проте Бог не відвертається від людини, що згрішила, а у своїй любові й милосерді дарує їй можливість покаятися, тобто повернутися до життя, яке впливає з Хрещення: «То згадай, звідки ти впав, і покайся, і перші діла роби» (Од. 2, 5).
453. Покаяння людини містить у собі пізнання й визнання своїх провин і відмову від гріха: «Хто пізнає свої гріхи й оскаржує себе в них, той уже поєднався з Богом. Бог засуджує твої гріхи: якщо ти те саме робиш, то поєднуєшся з Богом. Коли зненавидиш зло, яке ти зробив, тоді починаються твої добрі діла, бо ти засуджуєш свої злі діла. Тоді ти чиниш правду й ідеш до світла».
454. Постійне покаяння не є зосередженням на своїх упадках і провинах. Це є насамперед пізнання Божої любові, у світлі якої пізнаємо, наскільки гріх віддаляє нас від Бога і перебування в Божій любові. «Хто грішить, грішить тому, що не усвідомлює вартості й ваги дару Божої благодаті. Щоб людей привести до покаяння, необхідно їм насамперед ґрунтовно й виразно показати велич Божого дару, що його вони втрачають через тяжкий гріх».
455. Часта сповідь дозволяє людині пізнати не тільки свої упадки й провини, а й свої немочі та схильності до гріха. Благодаттю Таїнства Покаяння християнин долає гріхи та схильності до них, піднімається з упадку й утверджується в чеснотах. Плодами покаяння є добрі діла, милостиня, чистота серця і жертвна любов. Даром Таїнства Покаяння є прощення від Бога й примирення з Ним: «Дякуйте Отцеві, який зробив нас гідними мати участь у долі святих у світлі. Він вирвав нас із влади тьми й переніс у царство свого улюбленого Сина, в якому ми маємо відкуплення, прощення гріхів» (Кол. 1, 12–14).

2) Чин Сповіді

456. Сповідь відбувається перед священником, який є свідком каяття грішника і посередником Божого прощення: «Знай, чадо, що сам Христос, наш Спаситель, який знає всі сокровенні тайни людських сердець, є невидимо присутній, приймаючи твою сповідь. Тому не

скривай від мене, чи зі стиду, чи з боязні, нічого з твоїх прогрішень. Пильнуй, аби, прийшовши до цілителя, ти не пішов незціленим». Священик водночас допомагає каяникові пізнати його духовний стан, утверджує його віру в Боже прощення, дає духовні поради, визначає відповідний духовний лік (покуту) і розрішає. Щодо почутого у сповіді священик зобов'язаний дотримуватися повної таємниці навіть після смерті каяника.

457. До Святої Сповіді треба приготуватися молитовним іспитом совісті, який полягає в узгодженні власного життя з Божими і Церковними заповідями та Євангельськими блаженствами. Слуга Божий митрополит Андрей навчає: «До доброї Святої Сповіді треба, може, й довше приготуватись. Перед Святою Сповіддю треба ревною й покірною молитвою випросити собі дар покаєння, дар сердечних сліз, а, може, й треба постити, бо знаєте, що Ісус Христос сказав: «Той рід не виходить інакше, тільки постом і молитвою». Є гріхи, що їх не можна з душі вигнати без посту, без молитви». Важливими умовами Сповіді є щире розкаяння, бажання змінити своє життя (скруха за гріхи і рішення виправитися). Щире розкаяння – це, насамперед, усвідомлення себе грішником, що потребує Божого прощення, і усвідомлення кожного свого гріха як відвернення від Бога та відкинення Його любові. Важливою умовою Сповіді є також примирення з ближніми: «Коли, отже, приносиш на жертвник дар твій і там згадаєш, що твій брат має щось на тебе, зостав там перед жертвником твій дар; піди помирись перше з твоїм братом і тоді прийдеш і принесеш дар твій» (Мт. 5, 23–24).
458. Приступаючи до Сповіді, каяник приймає від священика благословення на Сповідь, роблячи при цьому на собі знак святого хреста. Відтак, щиро ісповідує всі гріхи, вчинені від часу останньої Сповіді. Тоді приймає повчання сповідника, накладену покуту (епітимію) й розрішення гріхів. Епітимія – це аскетична вправа в чеснотах, протилежних вчиненням гріхам, метою якої є викорінення навички до гріха та виправлення його наслідків.
459. Якщо людина, прийшовши до Сповіді, не бажає покаятися, відмовляється виправити заподіяну гріхом шкоду, то вона стає через це неспроможною прийняти прощення гріхів. Щоб допомогти людині усвідомити її нерозкаяність і спонукати її до правдивого навернення, священик тоді відмовляє їй у розрішенні. Хто в Сповіді свідомо приховує гріхи, той залишається незціленим і чинить гріх святотатства. Якщо людина в такому стані приступає до Святого Причастя, то зневажає Господа Бога і чинить великий гріх.

3) Значення Сповіді в духовному житті

460. У Святому Таїнстві Покаєння Бог дарує християнинові зростання в благодаті Хрещення й чеснотах. Що ближче християнин стає до Бога, то виразніше бачить власні немочі й гріховність і тому відчуває потребу частіше приступати до Сповіді. На думку духовних отців, якщо людина рідко сповідається, то втрачає здатність розрізняти добро і зло, що негативно відбивається на всьому її житті.
461. Часта Сповідь чинить людину духовно здоровою, здатною протистояти спокусам і збільшує її сили в духовній боротьбі. Доброю нагодою для Сповіді є церковні пости, під час яких, за церковним звичаєм, уся сім'я приступає до Святого Таїнства Покаєння.

6. Святе Таїнство Єлепомазання

1) Христос зціляє душу і тіло

462. За свого земного служіння Христос навчав по синагогах, звіщав Добру Новину про Царство й зціляв усяку недугу в народі (пор. Мт. 4, 23). Проповідь Євангелія і зцілення недужих були знаком приходу Царства Божого – подолання влади диявола та звільнення людей від гріхів. До чоловіка, якого спустили до Христа через стелю, Він промовив: «Сину, відпускаються тобі твої гріхи» (Мр. 2, 5) – і наказав йому: «Встань, візьми твоє ліжко і йди до свого дому» (Мр. 2, 11). Друзі принесли недужого, шукаючи для нього оздоровлення, а Христос дарує йому і прощення гріхів, і зцілення.

463. Ще в Старому Завіті людина, вражена недугою, пізнавала свою обмеженість і відчувала, що хвороба пов'язана з гріхом. Водночас хвороба і страждання праведника могли бути нагодою виявити надію на Бога й вірність Йому (пор. Йов, Товит). У недузї людина зверталася до Бога й саме в Нього благала зцілення, визнаючи перед Господом свої гріхи (див. Пс. 6; 38; 102). У Новому Завіті Ісус своїми страстями та животворящою смертю надає нашим стражданням нового значення: у поєднанні зі стражданнями Ісуса вони стають засобом очищення і шляхом спасіння для нас та для інших людей.
464. Ісус, посилаючи дванадцятьох апостолів на проповідь Євангелія, «дав їм владу над нечистими духами, щоб їх виганяли і лікували всяку хворобу й усяку неміч» (Мт. 10, 1). Він обіцяв, що проповідь супроводжуватиметься зціленнями: «На хворих будуть руки клас-ти, і добре їм стане» (Мр. 16, 18). Услід за Христом апостоли також заповідають моління за недужих: «Нездужає хтось між вами? Хай прикличе пресвітерів церковних і хай вони помоляться над ним, помазавши його олією в ім'я Господнє, і молитва віри спасе недужо-го, та й Господь його підійме; і як він гріхи вчинив, вони йому простяться» (Як. 5, 14–15). Продовжуючи апостольське Передання, Церква звершує Святе Таїнство Єлеопомазання на зцілення душі і тіла та прощення гріхів.
- 465 Святе Таїнство Єлеопомазання, яке християнин приймає в час страждань і хвороб, уді-ляється для підкріплення віри в перемогу Христа над гріхом і смертю. Бог в Єлеопомазан-ні дарує благодать відновлення внутрішньої цілості людини – її зцілення та подальшого духовного зростання. Апостол Павло навчає, що «тим, які люблять Господа, усе співдіє на добро» (пор. Рим. 8, 28), а тому людські страждання й недуги можуть мати велику ду-ховну цінність: «Тепер я радію стражданнями за вас і доповняю на моїм тілі те, чого ще бракує скорботам Христовим для Його тіла, що ним є Церква» (Кол. 1, 24).
466. Святе Таїнство Єлеопомазання звершують соборно, молитвою всієї Церкви на зці-лення душі й тіла: скріплення довіри до Бога та отримання прощення гріхів, а також фізичне одужання. Ось чому це Таїнство уділяють хворим, а не тільки вмираючим. Силою благодаті Таїнства Єлеопомазання недужий стає здатним бачити у своїй хво-робі Божий Промисел й отримує силу зносити недугу та долати її. Змінивши своє ставлення до неї, хворий поєднує власні страждання зі спасительними страждання-ми Христовими.
467. У Таїнстві Єлеопомазання недужий отримує за молитвою Церкви відпущення гріхів. Це Таїнство не замінює, однак, Таїнства Сповіді. Якщо Єлеопомазаний, каючись, не мав мож-ливості приступити до Таїнства Сповіді, то він отримує відпущення гріхів. Церква навчає, що Таїнство Єлеопомазання дає духовне зцілення, навіть якщо фізичне оздоровлення не супроводжує його.

2) Чин Єлеопомазання

468. Уділення Святого Таїнства Єлеопомазання звершують у храмі або там, де перебуває не-дужий. За спрогою це таїнство звершують кілька священників (згідно з Чином – семе-ро), що унаочнює молитву всієї Церкви, тому Єлеопомазання називають ще «соборуван-ням». Чин Єлеопомазання передбачає освячення елею, читання Апостола та Євангелія і помазання недужого. Священик, посвячуючи єлей, традиційно вживаний для лікуваль-них цілей, прикликає на нього силу Божу, «щоб він був для тих, що помазуються ним, на зцілення й на припинення всякого терпіння, скверни плоті й духа», а читанням зі Святого Письма благовістить перемогу Христа над гріхом, недугою та смертю. Помазуючи недужо-го елеєм (його чоло, очі, ніздрі, вуха, уста, щоки, груди, руки і ноги), священник проказує урочисту благальну молитву до Бога Отця, у якій просить зцілити недужого «помазанням цим від тілесної і душевної немочі» й «оживотворити його благодаттю Христа, молитва-ми Богородиці і всіх святих».

469. Чин закінчується покладанням книги Святого Євангелія на голову недужого на знак того, що сам Христос Господь кладе свою святу десницю на його голову на зцілення й прощення гріхів. Після звершення Таїнства Єлеопомазання недужий причащається Святих Дарів – «ліку безсмертя». Присутні під час звершення Святого Таїнства Єлеопомазання моляться за недужого, сповняючи апостольські заповіді: «Моліться один за одного, щоб вам видужати. Ревна молитва праведника має велику силу» (Як. 5, 16).

4.3. Таїнства служіння: Подружжя та Священство

470. У Святих Таїнствах Подружжя та Священства християнин отримує благодать Святого Духа для будовання Церкви – Тіла Христового. У Святому Таїнстві Подружжя Церква благословить покликаних Христом чоловіка і жінку на створення «домашньої Церкви» – християнської сім'ї. У Святому Таїнстві Священства Церква, благодаттю Святого Духа, поставляє покликаних Христом чоловіків на служіння спільноті вірних проголошувати Євангеліє, бути пастирями Божого народу і освячувати його. Взірцем для служіння в подружжі й у священстві є Христос, який «прийшов не для того, щоб Йому служили, але послужити й дати життя своє на викуп за багатьох» (Мт. 20, 28).

а. Таїнство Подружжя

471. Бог створив «мужеську стать і жіночу і з'єднав з мужем жону на поміч і приймання людського роду і благословив їх: "Ростіть і множитесь і володійте землею", і обоє їх в одно злучив». У Церкві подружній зв'язок є Таїнством, у якому чоловік і жінка являють нове життя у Христі. Християнське подружжя – це не тільки природна спорідненість, спільне життя і досвід, а й місце Божого Об'явлення та освячення людства. Подружжя є Святим Таїнством, у якому благодаттю Святого Духа чоловік і жінка в любові єднаються в «одне тіло» і творять «домашню Церкву». Утворений у подружжі сімейний союз є спільнотою осіб, яка в Божому задумі є іконою спілкування Осіб Пресвятої Тройці.

1) Подружжя – Таїнство любові чоловіка й жінки

472. Подружжя основане на взаємодоповненні одружених, про що Церква свідчить у молитві Чину Вінчання: «Боже Святий, Ти з пороку сотворив чоловіка, і з ребра його створив жінку, і дав йому помічницю, відповідну до нього, бо так було вгодно Твоїй величності, щоб не самому бути чоловікові на землі». У статевій відмінності чоловік і жінка доповнюють одне одного, утворюючи нерозривну єдність «одного тіла».

473. Через подружжя Господь здійснює історію спасіння: «Ти благословив раба Твого Авраама, і лоно Сари розкрив, і вчинив його батьком численних народів (пор. Бут. 12, 1–13; 17, 1–22; 18, 1–16; 21, 1–8; Рим. 4, 8); дарував Ісаакові Ревеку і плід їхній благословив (пор. Бут. 24–25; 27); злучив Якова з Рахилею і від нього дванадцять патріархів явив (пор. Бут. 29–31; 35); з'єднав Йосифа з Асинею і як плід дітородження Єфрема і Манассію їм дарував (пор. Бут. 41, 44–52; 46, 20); злучив Захарію і Єлисавету і сина їхнього як Предтечу пречистого Твого рождества показав (пор. Лк. 1, 5–25. 39–80); виростив плоттю із кореня Єсеєвого Приснодіву і з неї воплотився і народився на спасення роду людського».

474. Христос у своєму спасительному Промислі «сподобив у Кані Галилейській показати цінність подружжя своїм пришестям і там подружжя благословив», аби показати, що з Його волі є «законне подружжя і дітородження з нього».

475. Християнське подружжя ґрунтується на Христовій заповіді любові: «Як я був полюбив вас, так любіте і ви один одного!» (Йо. 13, 34). Апостол Павло закликає чоловіка любити свою жінку, як Христос полюбив Церкву й видав себе за неї (пор. Еф. 5, 25), а жінку – користися своєму чоловікові, як Господеві, бо чоловік – голова жінки, як Христос – Голова Церкви (пор. Еф. 5, 24). Це можливо тому, що чоловік і жінка поєднані в любові не тільки між собою, а й з Христом. Даруючи любов одне одному, вони дарують її Христові, а дару-

ючи Христові, дарують одне одному. Цим взаємним даруванням вони разом зростають в одне Тіло Христове (пор. Еф. 5, 31–32).

476. Подружжя як зв'язок любові чоловіка і жінки впливає зі самої природи людини: «Від початку Бог у своєму Промислі передбачив поєднання чоловіка і жінки й говорить про них як про одне: Він людину створив чоловіком і жінкою». Любов чоловіка і жінки у подружжі є тією силою, з якої виростає міцна сім'я і на якій будується здорове суспільство.

2) Чин Вінчання

477. Чинові Вінчання передують заручини. Наречені в притворі храму висловлюють перед священиком рішення укласти шлюб, на знак чого священик накладає на їхні правиці обручки зі словами молитви: «Господи, Боже наш, сам благослови заручини рабів Твоїх, і утверди промовлене ними слово, і утверди їх святим Твоїм з'єднанням, і утверди заручених у вірі, і єдиномудстві, і істині, й любові». Обручки символізують Господню силу, що утверджує любов заручених. Церква просить, щоб «ангел Божий йшов перед ними у всі дні життя їх».

478. Священик після того, як під спів «Блаженні всі, що бояться Господа, і хто його путями ходить» (див. Пс. 128 (127)), увів наречених досередини храму, розпочинає Чин Вінчання, подібно до Божественної Літургії, торжественним виголосом: «Благословенне Царство Отця і Сина, і Святого Духа». Цей виголос вказує на тісне поєднання Таїнства Вінчання з Пресвятою Євхаристією, благодаттю якої наречені стають одним тілом. «Бо Святе Причастя є завершенням всякого священнодійства і печаттю кожного божественного Таїнства. Церква добре робить, приготівляючи святі Дари для спокутування і благословення подружньої пари. Бо сам Христос, який дав нам ці Дари і є цими Дарами, прийшов на весілля [до Кани Галилейської], щоб принести їм [нареченим] єднання в мирі та єдиномудності. Тому ті, хто єднаються в подружжі, мають бути гідними Святого Причастя; вони мають бути поєднані перед Богом у храмі – домі Божому, бо вони є діти Божі».

479. Наречені прилюдно, кладучи руки на Євангеліє, складають перед Богом подружній обіт (присягу) «любові, вірності, і чесності, і що не залишать одне одного аж до смерті». Непохитною основою подружнього єднання є не тільки згода наречених, а насамперед Господня сила: «І нині, Владико, пошли руку Твою зі святого жилища Твого і з'єднай раба Твого ... і рабу Твою ... бо Ти з'єднуєш жінку з мужем». Від Господа походять усі дари, що творять і укріплюють це єднання: «З'єднай їх в єдиномудності, вінчай їх на любов, злучи їх в одне тіло, даруй їм потомство й радість у дітях». Священик підтверджує обіт наречених словами: «Що Бог з'єднав, людина хай не розлучає» (пор. Мр. 10, 9).

480. Священик звершує Чин Вінчання накладанням вінців на нареченого та наречену, благословляючи їх і тричі промовляючи: «Господи Боже наш, славою й честю вінчай їх». Вінці символізують, що людина – чоловік і жінка – сотворена «мало що нижчою від ангелів, володарем над творінням» (пор. Пс. 8, 6–7) і покликана Богом бути співтворцем із Ним, приймаючи від Нього потомство. Вінці також символізують перемогу чоловіка і жінки, що підкорили тілесну пристрасть подружній любові, та вінець мучеництва як свідчення вірності Христовій любові аж до смерті.

481. Подружній подвиг розкривається також у тропарях, які співають перед зніманням вінців. У першому тропарі – «Ісає, ликуй, Діва мала в утробі і родила Сина Еммануїла, Бога й чоловіка» – Церква радіє здійсненню пророцтва Ісаї про прихід і перебування Бога-Еммануїла в новому подружжі. У другому – «Святії мученики, ви славно страждали і вінчалися» – Церква молиться до святих мучеників про їхнє заступництво, аби Христос, «апостолів похвала і мучеників радість», став похвалою та радістю і цього подружжя (третьої тропар), щоб воно своїм подружнім життям могло наслідувати жертвну любов мучеників і проповідувати Тройцю єдиносущну.

482. Знімаючи вінці з подругів, священник молиться до Христа, щоб Він, приймаючи вінці подругів, зберіг їх «чистими, непорочними й бездоганними на віки вічні» – на знак того, що силою Христовою подружня любов повінчаних сильніша від смерті й триватиме навіки. Чин Вінчання завершується благословенням подружжя іменем Пресвятої Тройці, іконою якої вони покликані бути.

3) Чин удруге вінчаних

483. Подружня любов не переривається смертю одного з членів подружжя. Любов сильніша за смерть. Церква заохочує вдівця або вдовицю зберігати вірність покійному подругові як єдиному, а на свідчення вічності їхньої любові відмовлятися від другого подружжя. Якщо ж удівцеві чи вдовиці надто важко бути без подружнього співжиття, Церква може дати благословення на друге вінчання. Коли одружуються вдовець з удовицею, Церква благословить їхнє подружжя окремим Чином удруге вінчаних з деякими молитвами покаянного характеру. Священник молиться: «Господи, очисти беззаконня рабів Твоїх, бо, не можучи знести жаги і щоденних тягот пристрасті, сходяться у спільноту другого подружжя, як Ти узаконив через апостола Павла».

4) Чин благословення подружжів, що прожили разом 25 чи 50 років

484. Свята Церква високо цінує свідчення тих подругів, які прожили разом 25, 50 та 75 років свого життя. Вона урочисто й прилюдно благословляє їх, дякуючи Господеві за їхнє свідчення взаємної вірності й любові, і ставить їх як живий зразок для інших подружжів.

6. Таїнство Священства

485. Бог-Отець у своєму чоловіколюбстві «так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише Ним – світ спасти» (Йо. 3, 16–17). Син Божий, Ісус Христос, називає себе добрим пастирем: «Я – добрий пастир. Добрий пастир життя своє за овець покладе» (Йо. 10, 11). Христос здійснює в собі Божу Обітницю про «єдиного Пастиря» для народу Божого: «Я поставлю над ними єдиного пастиря, що пастиме їх, слугу мого Давида. Він буде їх пасти, він буде пастирем над ними» (Єз. 34, 23). Христос передає своє пастирство вибраним і покликаним апостолам, а також їхнім наступникам, щоб через них і далі перебувати в Церкві та провадити її.

1) Христове священство

486. Христос – як Боголюдина – відновив зв'язок між Богом і людиною та став Єдиним Посередником між Богом і людьми (пор. 1 Тм. 2, 5). Вознісшись на небо в людській природі, Він явився заступником за нас перед Божим обличчям (пор. Євр. 9, 24). Христос – вічний священник за чином Мелхіседека. Це означає, що священство Христа походить не з чину Арона, а з посередництва й заступництва Боголюдини, «силою життя нетлінного» (Євр. 7, 16). Христос, принісши себе самого в жертву примирення на хресті, був водночас і Священником, і Жертвою. Тому Його жертва, принесена раз і назавжди, є досконала (пор. Євр. 7, 27).

487. Христос, знищивши своєю животворящою смертю і воскресінням ворожнечу між людьми і Богом (пор. Еф. 2, 14), зволив, щоб Його благословенні плоди спасіння через Святі Таїнства служили й далі на спасіння кожній людині, аж доки Він прийде у славі. Тому Христос, заповідаючи на Тайній Вечері чинити спомин його смерті і воскресіння (пор. Лк. 22, 19) та після свого Воскресіння даючи своїм апостолам дар Святого Духа і владу відпускати гріхи (пор. Йо. 20, 22–23), встановлює своє священство в Церкві.

488. Здійснення Христового посередництва та заступництва через вибраних Богом людей у Церкві і є Христовим священством. У Святому Таїнстві Рукоположення священнослужителі отримують благодать Святого Духа для здійснення Христового священства у звершенні Святих Таїнств і пастирському служінні. У всьому служінні священнослужителя «сам Хрис-

тос присутній у своїй Церкві як Голова тіла, як Пастир стада... Учитель правди», а священнослужитель, насамперед у Євхаристійному жертвоприношенні, діє іменем Христа – Найвищого і Вічного Первосвященника. Священнослужитель діє і «в ім'я всієї Церкви, коли звертає до Бога молитву Церкви, а передусім – коли приносить Євхаристійну жертву».

2) Апостольське наступництво

489. Здійснення своєї спасительної дії у світі Христос передає апостолам. Він доручає їм свою Церкву, звертаючись до Петра: «Паси мої ягнята... Паси мої вівці» (Йо. 21, 16–17). Святий Йоан Золотоустий, тлумачачи це, каже: «Учитель хотів навчити Петра і всіх нас, як Він сам любить Церкву свою, щоб і ми виявили велику турботу про неї». Апостоли передають цю місію своїм наступникам: «Пасіте довірене вам Боже стадо... не як пануючі над вибраними, але будши зразком для стада. І як з'явиться Архипастир, отримаєте нев'янучий вінець слави» (1 Пт. 5, 2–4). Апостол же Павло доручає учню Тимотеєві обов'язок поставляти наступників через покладання рук (пор. 1 Тм. 5, 22) і передавати їм учення апостолів: «А що ти чув від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, які будуть здібні інших теж навчити» (2 Тм. 2, 2).
490. Засновуючи нові християнські спільноти, апостоли ставили на їх чолі *пресвітерів* (з грецької *старійшина*) або *єпископів* (з грецької – *той, хто наглядає, опікун*) (див. Ді. 14, 23; 20, 17, 28; Флп. 1, 1), а *дияконів* (з грецької *служитель*) – на щоденне служіння «при столах» (див. Ді. 6, 1–6). Святий Климент Римський свідчить про апостольське наступництво: «Апостоли благовістили нам від Господа Ісуса Христа, Ісус Христос – від Бога. Христос посланий від Бога, апостоли – від Христа. ...Апостоли ставили досвідчених віруючих на єпископів і дияконів».

3) Ієрархічне священство

491. Священниче служіння в Церкві має ієрархічну структуру, суть якої найповніше виражена у звершенні Євхаристії. На євхаристійному зібранні *єпископ* як наступник апостолів є предстоятелем, *пресвітери* священнодіють з єпископом, а *диякони* допомагають єпископові і пресвітерам. Святий Ігнатій Антіохійський наголошує на важливості ієрархічного служіння в Церкві: «Будьте пильні, щоб все чинити в гармонії з Богом, з єпископом, що сидить на місці Бога, із пресвітерами на місці собору апостолів та з дияконами, які дуже дорогі мені, яким довірене служіння Ісуса Христа». «Без них [єпископів, пресвітерів і дияконів] не можна говорити про Церкву».
492. Повнота пастирського служіння передана *єпископам*, які є спадкоємцями повноти апостольського служіння, тобто повноти благодаті священства. У своїй єпархії єпископ є першим відповідальним за навчання Божого Слова, провід Божого народу та його освячення. Особливістю священнодіяння єпископа є висвячення на пресвітерів і дияконів, освячення мира та антимінсів. *Пресвітери*, поставлені єпископом на чолі парафіяльних спільнот, священнодіють, навчають і провадять довірену їм паству. Вони звершують Таїнства Хрещення, Миропомазання, Євхаристії, Покаяння, Єлеопомазання та Вінчання, а також благословення й освячення на потребу вірних. *Диякони* поставлені єпископом на літургійне служіння при єпископові та пресвітерові, а також на інші служіння в справах навчання і допомоги в потребах Божого народу, зокрема убогих та недужих.
493. Пастирство Христа здійснюється в пастирському служінні церковної ієрархії: царському (правління), пророчому (навчання) і священничому (освячення). Цих три служіння церковна ієрархія звершує у спільноті й для спільноти – від імені Христа та Його Церкви.

4) Чини Рукоположення диякона, пресвітера і єпископа

494. Висвячення диякона, пресвітера та єпископа відбувається під час Божественної Літургії через покладання рук (грецькою «хіротонія») єпископа й моління Церкви. Покладаючи руку на висвячуваного, єпископ прикликає на нього благодать Святого Духа. Так, висвячуючи пресвітера, єпископ молиться: «Божественна благодать, що завжди недужих оздоровлює і те, що

їм недостає, доповнює, поставляє благоговійного диякона в пресвітерство. Тож помолімся за нього, щоб зійшла на нього благодать Пресвятого Духа, і промовмо всі: Господи, помилуй».

До молитви єпископа долучається моління Церкви. Багаторазовим вигуком *аксіос* (з грецької *достойний*) спільнота стверджує, що рукоположений через божественну благодать став достойним священничого служіння. Подібно до Хрещення і Миропомазання, Рукоположення в будь-який чин несе в собі незгладиму печать благодаті, а тому його можна прийняти тільки раз у житті.

495. У молитвах дияконського Рукоположення Церква просить Бога сповнити новопоставленого диякона, мов первомученика архидиякона Стефана, вірою, любов'ю, силою та святістю для належного служіння спільноті. На знак цього служіння єпископ вручає новопоставленому дияконські ризи, кадильницю, рипіду та, за звичаєм, книгу Євангелія.
496. Особливість Рукоположення пресвітера полягає в тому, що перед рукоположенням висвячуваний промовляє Символ віри й складає присягу послуху своєму єпископові. Служіння пресвітера – в тому, щоб «достойно і непорочно предстояти перед святим жертovníком, проповідувати Святе Євангеліє, дари й жертви духовні приносити, людей оновляти в купелі відродження» та виконувати інші церковні служіння.
497. На хіротонії єпископа висвячуваний у присутності не менше трьох єпископів-святителів складає ісповідь віри, викладаючи докладно вчення Церкви про Пресвятую Трійцю, Воплочення і Святі Таїнства, оскільки єпископ є вчитель віри й благовісник свого стада. Устами святителя Церква просить Христа, щоб той, хто приймає архиєрейську благодать, став «наслідувачем істинного Пастиря, що поклав життя своє за овець своїх; щоб був провідником незрячих, світлом для тих, хто в темряві, покаранням немудрих і вчителем для дітей, світильником серед світу; щоб довірені йому душі він провадив до звершеності». Симеон Солунський пояснює, що через Рукоположення єпископ як глава довіреної йому місцевої Церкви «приймає за наречену ту, яка є нареченою Христовою», тобто Церкву, «бо Він нас навчив, що пасти й піклуватися про неї є доказом любові до Нього». Під час єпископського Рукоположення тісний зв'язок новопоставленого пастиря з паствою виражається кількарізовим проголошенням назви Церкви, до якої він поставлений. Присутність не менше ніж трьох святителів, тобто єпископів з інших епархій, свідчить про зв'язок між місцевими церквами і виявляє єдність Церкви.
498. Окрім ієрархічного служіння, Церква встановила й інші церковні служіння згідно з установленними чинами: свічконосця, читця-співця (дяка), піддиякона, яких називаємо церковнослужителями. До вищого ієрархічного чину можна висвячувати того, хто вже прийняв посвячення в нижчий чин і вдосконалився в тому служінні. Кожний чин є виявом розмаїття дарів Святого Духа в служінні Церкві.

5) Плекання покликань до священства в Церкві

499. Покликання до священства є одночасно даром Божим і плодом духовного життя церковної спільноти – сім'ї та парафії. Тому Церква постійно підносить молитву за добрі й святі покликання до священничого служіння. Покликаних Богом осіб Церква належно готує до отримання благодаті священства і служіння Божому народові. Покликаний зростає в душі молитви, пізнанні церковного вчення та вмінні провадити інших шляхом спасіння. Відповідальність за готовність кандидата до священства лежить на єпископові, який через рукоположення доручає йому церковне служіння, а церковна спільнота підтримує його в служінні: «Добрий пастир, такий, яким його бажає Христос, ревністю в подвигах рівний мученикам. Проте якщо мученик умер за Христа тільки один раз, то пастир, якщо він такий, як має бути, тисячу разів помирає за своє стадо. Він може помирати навіть щодня. Тому й ви [миряни], знаючи його працю, допомагайте йому молитвами, співчуттям, готовністю, любов'ю, щоб і ми для вас, і ви для нас стали похвалою».

Думки святих про таїнства

Святі Таїнства – це ліки євангельського самарянина для підтримки і збереження здоров'я нашої душі. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Святість

Коли той, хто визнає досконалість, святість життя, занедбає щось невелике зі своїх обов'язків, відразу всі це помічають, усі це йому закидають. *(Св. Василій Великий)*

Змагайся до найдосконалішого життя, збирай якнайбільше заслуг, щоб ти знайшов захищені скарби в час біди. *(Св. Василій Великий)*

Святе Таїнство Хрещення

Хрещення – це дар, бо дається тим, що нічого не приносять; благодать, бо дається навіки тим, що борги мають; занурення – бо гріх похований у воді; помазання, бо воно є священним і царським (бо їх помазувалося); просвітлення, бо воно є світлом блискучим; одяг, бо прикрашає сором наш; купіль, бо омиває; печать, бо оберігає нас і є знаком Божої влади. *(Св. Григорій Богослов)*

Яке значення або сила Хрещення? – Охрещений змінюється в думках, словах і ділах та по даній йому силі стає тим, з чого народився. *(Св. Василій Великий)*

Та купіль не тільки легко відпускає нам гріхи і легко очищує нас від гріхів, а й робить це так, наче б ми наново народилися. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Хрещення – це очищення від гріхів, прощення провин, причина обнови і відродження, що його можна побачити тільки серцем, воно для очей невидиме... Чому треба аж три рази зануряти?.. Роблячи це тричі, ми віддзеркалюємо на собі триденну благодать воскресіння. *(Св. Григорій Ниський)*

Святе Таїнство Миропомазання

Святий Дух є джерелом святості, пізнавальним світлом, що вділяє кожній нашій сназі певну ясність до віднайдення правди. Він недосяжний, але зрозумілий через свою доброту. Він усе наповняє своєю силою, але дається тільки гідним. *(Св. Василій Великий)*

Неможливо, щоб духовне життя без Святого Духа було згідне з законом, як неможливий порядок у війську без вождя або гармонія хору без проводу диригента. *(Св. Василій Великий)*

Коли б не було запоруки Святого Духа, то сьогодні не було б Хрещення, відпущення гріхів, ані оправдання, ані освячення, не діставали б ми усиновлення, не були б учасниками Таїнств, тому що без благодаті Святого Духа не було б таїнственного Тіла і Крові; не мали б ми і священників, тому що без Його зшестья нема рукоположень. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Через Святого Духа довершується повернення до раю і синівства та піднесення до небесного царства. Через Нього можемо Бога звати Отцем, можемо ставати учасниками ласки Ісуса Христа, зватися дітьми світла, брати участь у вічній прославі. *(Св. Василій Великий)*

Святе Таїнство Євхаристії

Що є знаменом тих, що їдять хліб і п'ють чашу Господню? Безнастанно у пам'яті заховувати Того, який за нас помер і воскрес. Що є знаменом того, що зберігає ту пам'ять? Вже не для себе жити, але для Того, що за нас помер і воскрес. *(Св. Василій Великий)*

Щоденно причащатися і приймати св. Тіло і Кров Христа – це добре й дуже корисно, бо Христос ясно сказав: «Хто їсть моє Тіло і п'є мою Кров, має життя вічне» (Йо. 6, 56). І хто ж буде сумніватися, що бути безнастанно учасником Життя – це жити щасливим і багатим життям? *(Св. Василій Великий)*

Коли хтось приступає до Святого Причастя Тіла і Крові Христової, не задумуючись над причиною, задля якої воно дається, той не має жодної користі. А хто негідно причащається, той осуджений. *(Св. Василій Великий)*

Як багато людей сьогодні говорять: Я бажав би побачити Христове обличчя, образ, одяг, взуття! Ось, ти бачиш Його, дотикаєшся до Нього, споживаєш Його. Ти бажаєш бачити Його одягу, а Він дає тобі себе самого, і не тільки бачити, а й дотикатися, взивати і споживати. Тож ніхто не повинен приступати ані недбало, ані легкодушно, але всі з полум'яною любов'ю, з гарячим запалом і бадьорістю. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 83 на Мт. 26, 26–28)*

Велика кара чекає на тих, що негідно причащаються. Подумай, як ти обурюєшся на зрадника і на тих, що розп'яли Христа. Тож вважай, щоб і ти не став винним проти Тіла і Крові Христової. Вони умертвили всесвiate Тіло, а ти приймаєш Його нечистою душею після стількох великих добродійств. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 83 на Мт. 26, 26–28)*

Скоріше віддам своє життя, ніж недостойного причащу Крові Господньої. Скоріше проллю власну кров, ніж причащу тією страшною Кров'ю того, кого не можна. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 83 на Мт. 26, 26–28)*

Наміряючись приступити до страшної і божественної цієї трапези і священного тайнодійства, робить це зі страхом і трепетом, з чистою совістю, з постом і молитвою... Подумай, людинно, до якої жертви ти наміряєш діткнутися, до якої приступити трапези. Зверни увагу на те, що ти – земля і попіл – причащаєшся Крові й Тіла Христового. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія на Різдво Христове)*

Вірте, що й сьогодні готується та сама Вечеря, в якій Він сам брав участь. Одна від одної нічим не різниться. Не можна сказати, що цю готує людина, а ту готував Христос; навпаки, і цю, і ту готував і готує Він сам. Коли бачиш, що священник подає тобі Святі Дари, то думай, що це робить не священник, але сам Христос простягає до тебе руку... Це Таїнство вимагає, щоб ми були досконало чисті, не тільки від крадежу, а й від малої ворожнечі. Це Таїнство – Таїнство миру. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 50 на Мт. 14, 23–33)*

Христос, щоб сильніше з'єднати нас із собою і показати свою любов до нас, дав бажаним не тільки Його бачити, а й торкатися Його Тіла, з'єднуватися з Ним, і насичувати Ним всяке бажання. Тож будемо відходити від цієї трапези, немов леви, що дихають вогнем, страшні для диявола, думаючи про ту любов, що її Він нам показав. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 46 на Йо. 6, 41–42)*

Кров Христова надає нам квітучого й царського вигляду; породжує красу, яку годі собі уявити; не дозволяє в'янути шляхетності душі, безнастанно її напоюючи й годуючи... Ця Кров, достойно прийнята, далеко відганяє від нас демонів, а до нас призиває ангелів і Владику ангелів. Демони тікають з того місця, де бачать Кров Владики, а ангели туди прибігають... Ця Кров – спасіння наших душ. Нею душа вмивається, нею прикрашається, нею зігрівається. Вона робить наш розум яснішим від вогню, душу чистішою від золота. Ця Кров пролилася і зробила для нас небо доступним. Страшні, справді, Таїнства Церкви, страшний, справді, жертвник. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія 46 на Йо. 6, 41–42)*

Святе Таїнство Покаяння

Про те, які гріхи прощати, не треба й питати, тому що Новий Завіт не робить жодної різниці та обіцяє відпущення всякого гріха тим, хто кається як слід. *(Св. Василій Великий)*

Прошу вас, улюблені браття, сповідати кожен свій гріх, поки той, хто згрішив, перебуває ще в цьому житті, коли Сповідь його може бути прийнята та вислухана; що здійснюється священиками, угодне Господеві. *(Св. Кипріан Карфагенський)*

Хто може відпускати гріхи, крім одного Бога, який також відпускає їх через тих, кому дав владу відпускати? ...Це право надано лише священикам. Люди здійснюють тільки служіння на відпущення гріхів, але не проявляють якоїсь своєї влади, бо не в своє ім'я відпускають, а в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа. Вони просять, Бог дарує. Людський тут послух, а милосердя належить верховній владі. *(Св. Амвросій Медіолянський)*

Багато хто торгують Сповіддю, нерідко виставляючи себе напоказ кращими, ніж є. Інші заробляють покаянням, купуючи ним собі славу. Ще інші перетворюють покаяння на привід для гордині та, замість прощення, пишуть на себе нове боргове зобов'язання. *(Св. Єфрем Сирійський)*

Бог хоче почути від нас гріхи наші не тому, що не знає їх. Навпаки, Йому угодно, щоб ми самі через Сповідь усвідомили свої гріхопадіння. *(Св. Єфрем Сирійський)*

Ти соромишся і червонієш, коли треба сказати свої гріхи. Соромся краще грішити, ніж сповідатися. Подумай: якщо не буде принесена Сповідь тут, то все буде висповідано там, перед усім всесвітом. Де більше муки? Де більше сорому? На ділі ми відважні та безсоромні, а коли повинні сповідатися, тоді соромимося і відкладаємо. *(Св. Єфрем Сирійський)*

Викривай свій гріх не тільки як той, хто осуджує себе, а й як той, хто шукає оправдання через покаяння, тоді ти будеш у стані спонукати душу, яка сповідається, не впадати більше в ті самі гріхи. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Признання до гріхів вельми допомагає їх виправленню; заперечення гріха після скоєння його стає одним із найважчих гріхів. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Істинна Сповідь полягає в тому, щоб, відкинувши гріх з усієї душі... уникати його і ніколи вже не повертатися до нього. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Добрий, чоловіколюбний Бог, який бажає нашого спасіння, премудро поставив між нами і собою Таїнство Сповіді та Покаяння. Він дав кожному владу, якщо захоче, через Сповідь і Покаяння встати зі свого гріховного падіння та знову прийти в попередні родинні стосунки, славу і дерзновення, які мав у Бога, знову стати спадкоємцем усіх благ. *(Прп Симеон Новий Богослов).*

Не приховуй нічого [на Сповіді], щоб не залишитися незціленим. *(Прп Теодор Студійський).*

Велика сила Покаяння, якщо вона робить нас чистими як сніг і білими як хвиля, хоч би гріх попередньо заплямив наші душі. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Наскільки душа перевищує тіло, настільки священство вище понад усяку владу. Уста, що через них говорить Бог, це уста Божі. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Я – християнин і священик. Як християнин, я маю обов'язок старатися про свою душу, а як священик – зобов'язаний дбати про освячення ваших душ. З цього я здаватиму іспит перед справедливим Богом. *(Св. Августин)*

Як людина, яку хрестить людина, тобто священик, просвічується благодаттю Духа Святого, так і той, хто сповідує в покаянні гріхи свої, приймає прощення їх через священика благодаттю Ісуса Христа. *(Св. Атанасій Великий).*

Святе Таїнство Єлеопомазання

Єлей зціляє рани, а також є джерелом просвітлення та відновлення. Єлей, який вживають при намащенні, означає як благодать Божу та зцілення недуги, так і просвічення серця. Бо всім ясно, що молитва все це сповняє, але єлей, як я думаю, був символом цих речей...
(Св. Віктор Антіохійський)

Святе Таїнство Священства

Священик повинен мати душу чистішу від самих променів сонячних, щоб ніколи не залишав його без Себе Дух Святий. (Св. Йоан Золотоустий, *Про священство, Слово б*).

Священик, що приносить Безкровну Жертву, повинен бути такий чистий, наче б він стояв у самому небі посеред небесних Сил. (Св. Йоан Золотоустий, *Про священство*)

Наскільки душа перевищує тіло, настільки священство стоїть вище від усякої влади. (Св. Йоан Золотоустий, *Про священство*)

Священнослужіння звершується на землі, але на зразок небесної служби. І слушно, бо ні людина, ні ангел, ні архангел, ні жодна інша створена сила, а сам Святий Дух установив священство і людей, зодягнених у тіло, зробив представниками ангельського служіння. (Св. Йоан Золотоустий, *Про священство*)

Добрий пастир, такий, яким його бажає бачити Христос, ревністю в подвигах рівний мученикам. Проте якщо мученик умер за Христа тільки один раз, то пастир, якщо він такий, як має бути, тисячу разів помирає за своє стадо. Він може помирати навіть щодня. Тому й ви, знаючи його працю, допомагайте йому молитвами, співчуттям, готовністю, любов'ю, щоб і ми для вас, і ви для нас стали похвалою. (Св. Йоан Золотоустий)

Перше місце дай Богові, а друге – священикові, земному Христові, провідникові твого життя. Поспішай за ним на крилах, покоряйся йому мовчки. З ним радій, коли підносишся вгору, і йому підкоряйся, коли падаєш, щоб, набравшись страху, ти знову піднісся високо. (Св. Григорій Богослов)

В руках священика є ключ до Царства Небесного. Він може звільнити грішника з пекла, може зробити його достойним неба, диявольського невільника може перемінити в Божу дитину. (Св. Йоан Золотоустий)

Без священиків не знайдете ніде ні слова Божого, ні відпущення гріхів, ні жодної іншої Святої Тайни. (Митр. Андрей Шептицький)

Святе Таїнство Подружжя

Таїнство Подружжя можна розглядати з двох боків: як щось, що буде, і як щось, що є. Ця тайна схожа до Найсвятішої Тайни, тому що триває постійно, поки живуть подруги, поки триває їхнє об'єднання, таємничий символ любові Христа і Церкви. (Св. Роберт Беллармін)

Таїнство Подружжя має плоди, схожі на плоди священства, бо дає подругам святу силу, яку неможливо у них відібрати. (Св. Августин)

У досконалому подружжі мусить бути єдність. (Св. Амвросій)

Майбутність належить тим народам, у яких подружжя є святою річчю, – у яких родинне життя чисте і святе. (Митр. Андрей Шептицький, *Послання, 1900*)

Доки у вас у хаті не буде християнського ладу, доки батько родини не буде добрим мужем для своєї дружини і добрим батьком для своїх дітей, доки жінка не сповнятиме як слід своїх обов'язків щодо свого мужа, доки батьки не дбатимуть про виховання дітей, доки

діти не навчаться шанувати своїх батьків, – доти і чоловік, і жінка, і діти не будуть добрими християнами, хоч би й до церкви ходили та інші християнські обов'язки сповнювали. *(Митр. Андрей Шептицький, Послання, 1900)*

Пам'ятайте про те, що ваша хата є першою і найважливішою школою, в якій ваші діти мають навчитися любити Бога і людей... Від першої хвилини, щойно людина приходить на цей світ, треба їй, як тій маленькій рослині, сонця і роси згори, та доброї землі здолу. Зісохне рослинка, як цього не матиме! *(Митр. Андрей Шептицький, Послання, 1900)*

Дуже дбайливо застерігайте людей перед обмежуванням кількості дітей, перед святотатським надуживанням подружжя та представляйте людям мерзенність гріха, який з батьків робить вбивників власних дітей. *(Митр. Андрей Шептицький, До духовенства, 1939)*

Коли подружжя є справжнім подружжям, творить подружній зв'язок і має бажання залишити по собі дітей, тоді подружжя є добре, бо помножує кількість тих, що служать Богові. Коли ж подружжя розпалює пристрасті тіла, обкладаючи його терням, і стає наче дорогою до гріха, тоді і я скажу: «Ліпше не женитися». Подружжя – добре діло, але не можу сказати, щоб воно було понад дівицтво, бо дівицтво не вважалося б за щось високе, якщо б не було з ліпшого ліпшим. *(Св. Григорій Богослов, Слово 37)*

Де чоловік, жінка й діти у згоді та любові з'єднані зв'язком чесноти, там поміж ними Христос. *(Св. Йоан Золотоустий, Гомілія на 8, на Книгу Буття)*

Премудре Слово звершило справді величне чудо... Могутньою і животворною рукою вийняло з чоловіка одне ребро, щоб створити жінку, в серця обох влило любов, щоб вона єднала їх. Але щоб кожна жінка не бажала кожного чоловіка, то Бог поставив границю пожадливості, і ту границю звемо подружжям, що є вуздечкою для похоті, яка не знає міри... щоб похоть не викликала у всіх війни й гіркоти. *(Св. Григорій Богослов, Похвала дівицтву)*

Монаший постриг

Де Христос Цар? – У небі. Туди й ти, христовий воїне, повинен прямувати. Забудь про всякий відпочинок на землі. Вояк не будує дому, не набуває поля, не вдається в торгівлю, яка приносить зиск. *(Св. Василій Великий)*

Покинути світ – не означає тілом вийти поза нього, але душу відірвати від участі в пристрастях тіла; бути без міста, без дому, без власності, без товариства приятелів, без посідання; і бути готовим прийняти у серце відбиття Божої правди й науки. Приготування серця – це зречення від усіх мудрувань, які походять з давніх лихих звичок. Бо й на воску не можна нічого написати, якщо не стерти написаних на ньому знаків, так і на душі не можна написати Божої правди, якщо не зректися усіх попередніх звичаїв. *(Св. Василій Великий)*

Перед вступом до монашого життя, кожний, хто тільки хоче, законно може вибрати собі життя вигідне і взяти на себе ярмо подружжя, але якщо він склав обіти, то повинен себе зберігати для Бога так, наче б він був його посвяченим предметом. *(Св. Василій Великий)*

Монах – це той, чий зір звернений тільки до Бога: єдиного Бога бажає, єдиному Богові розп'ятий, єдиному Богові охоче служить вдень і вночі, живе в мирі з Богом та з іншими, чинить мир і любов. *(Св. Теодор Студійський)*

Що сад, повний гарної для ока садовини й різноманітних квітів, те велика спільнота монахів разом прикрашених любов'ю Бога. *(Св. Єфрем Сирійський)*

Тому, що багато покликаних, а мало вибраних, то Господь не називає блаженними тих, які покликані, а тих, які вибрані. Блаженний той, кого Бог покликав! *(Св. Василій Великий)*

Християнський похорон

Що ж таке смерть? Те саме, що скинення одягу. Тіло – це наче одяг, що зодягає душу, і ми через смерть скидаємо його з себе на короткий час, щоб знову його отримати у пресвітлому вигляді. Що таке смерть? Подорож у часі, сон, довший від звичайного. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Якщо ми постійно і кожного дня будемо пам'ятати про смерть, то не скоро впадемо в гріхи. Ані радість життя не буде в силі нас роздувати, ані клопоти прибивати і смутити, бо кінець одних та інших незнаний. Часто той, хто ще сьогодні живе, не доживе і до вечора. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Похвальна постійна пам'ять про смерть. Бо вона заохочує нас з усіх сил наслідувати життя святих. *(Св. Теодор Студійський)*

Вічний спочинок чекає на тих, що боролися у теперішньому житті, зберігаючи заповіді, – спочинок, даний не як належна заплата за їхні діла, але як приготований дар прещедрого Бога для тих, що надіялися на Нього. *(Св. Василій Великий)*

Хоч би ти був при смерті чи в дуже великих небезпеках, – не трать надії. Бог у силі і з безвихідних обставин знайти вихід. *(Св. Василій Великий)*

Постійна пам'ять про пекло не дозволить, щоб у нього впасти... Бог приготував пекло і ним погрожує якраз тому, щоб ми, ставши зі страху ліпшими, не впали у нього. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Багато людей бояться тільки одного пекла, але я думаю, що втрата небесної слави – це мука набагато страшніша від пекла. *(Св. Йоан Золотоустий)*

Я знаю одну мудрість – боятися Бога. *(Св. Григорій Богослов)*

Ми грішимо через відсутність у нас Божого страху. А в кого наявне живе очікування загрозових речей, тому страх, що перебуває в ньому, не дасть нагоди впадати в небажані вчинки та думки. Отож, пам'ятай про Бога, май у серці страх перед Ним. *(Св. Василій Великий)*

Страх Господній – джерело життя. Страх Господній – твердиня душі. Страх Господній впорядковує духовну думку. Страх Господній – захорона душі. Страх Господній у всякому занятті дає благодать тому, хто боїться Господа. *(Св. Єфрем Сирійський)*

Хто щодня і щогодини очікує Господа, той працює над тим, щоб сьогоднішній день не пройшов марно, і більше нічим не журиться. *(Св. Василій Великий)*

Частина 2

Дітям про Таїнства

Ти – громадянин Неба!

Святі Таїнства

Для тебе, мабуть, не дивно, що кожна людина – громадянин якоїсь країни. Але чи думав ти, що можна бути громадянином Неба? Усі християни – громадяни Божого Царства. А перепусткою до Небесної батьківщини є... паспорт нашої душі. На його сторінках міститься особлива інформація. Вона потрапляє до паспорта тоді, коли протягом життя нам уділяють Святих Таїнств.

Хрещення – це наче фотографія в паспорті, яка засвідчує, що ти – Божа дитина. Миропомазання – це печать дару Святого Духа, яка посвідчує наше «небесне громадянство». Володіючи таким паспортом, ти можеш активно ним користуватися і перетинати кордони Небесного Царства. Ти робиш це щоразу, коли приймаєш Таїнство Євхаристії. Тоді на сторінках твого паспорта з'являється особлива позначка. І що частіше ми перетинаємо кордони Небесного Царства, то менше у нашому паспорті залишається порожніх сторінок. Таїнства Хрещення, Миропомазання та Євхаристії називають Таїнствами християнського втаємничення.

Коли ж хтось добровільно переходить у країну гріха, то у Таїнстві Сповіді отримує від Бога візу, яка дає йому змогу повернутися до своєї батьківщини. А ще у паспорті нашої душі є особлива рубрика з телефоном небесної «швидкої допомоги». Якщо у разі хвороби душі й тіла ми приймали Таїнство Єлеопомазання, то у цій рубриці також з'являється позначка. Покаяння і Єлеопомазання називають Таїнствами оздоровлення.

А в деяких «паспортах» є штампи про особливі стани життя – Священство чи Подружжя. Це Таїнства стану, або Таїнства на службі громаді.

Церква навчає, що Таїнствами є видимі і відчутні знаки, які обдаровують нас благодаттю Святого Духа. Їх встановили Ісус Христос, Його апостоли та Церква. У кожному Таїнстві є видима і невидима дія. Невидима полягає в тому, що людина справді змінюється в момент здійснення Таїнства. А видима дія – це гарні обряди, які є ніби одягом Святих Таїнств.

Запитаєш, навіщо Таїнству потрібна «одежа»? Коли Христос жив між людьми, то міг лікувати хворих одним тільки словом. Однак часто при цьому Він супроводжував свої слова ще й різними діями: клав руки на голову, вкладав пальці у вуха, посилав людей умитися тощо. Отже, Господь сам вирішив уділяти свою силу за допомогою видимих знаків.

Найважливіше рішення

Святе Таїнство Хрещення

Хрещення – це Таїнство, через яке дитина стає дитиною Бога Отця, храмом Святого Духа і частинкою Церкви – Тіла Ісуса Христа, а також отримує відпущення первородного гріха та всіх особистих гріхів. Тобто це є народження до нового, вічного життя!

Мабуть, ти знаєш, що обряд Хрещення пов'язаний з водою. В деяких Церквах тричі занурюють у воду, в інших – просто поливають голову водою в ім'я Пресвятої Тройці – Отця, Сина і Святого Духа.

Запитаєш, навіщо в обряді Хрещення використовують воду? Віддавна люди вважали, що вода має наче два обличчя: вона є джерелом життя і плідності, але також може бути смертельною загрозою. Тому коли під час обряду Хрещення людину занурюють у воду, вона бере участь у смерті Христа і немов помирає для гріха. А виходячи з води, народжується заново для іншого життя. Білий одяг новохрещеного означає чистоту цього нового життя.

Гадаю, ти не заперечуватимеш, що рішення охреститися, тобто стати дитиною Божою, є найважливішим рішенням у житті. Тебе бентежить слово «рішення», адже сьогодні здебільшого людину охрещують у перші дні чи місяці життя? «Хіба може дитина приймати якісь рішення?» – можеш запитати. Думаю, маленька екскурсія в минуле зможе багато чого пояснити. Вирушаємо!

Ось ми в часах апостолів. Апостоли хрестили тих, хто увірував у Христа, майже одразу, без довгої і ретельної підготовки до цього Таїнства. Хрестили також дітей, бо бувало, що віру в Христа приймали цілі доми.

Та ось почалися жорстокі переслідування християн. Іноді ті, що бажали хреститися, помирали як мученики ще до того, як встигали це зробити. Вважалося, що вони прийняли «Хрещення кров'ю», а тому померли християнами, хоч не були ними формально. Але дехто відрікався християнської віри, а тому на межі I і II століть було введено звичай перед Хрещенням навчати правд віри. Така підготовка називалася катехуменатом, а ті, хто її проходив – катехуменами, або оглашеними, – тобто тими, що зголосилися до Хрещення. На межі II і III століть ця підготовка тривала цілих три роки! А безпосередньо перед тим, як людина мала прийняти Таїнство Хрещення, вона відбувала ще інтенсивнішу щоденну науку, зазвичай під час Великого чи Різдвяного постів. Після цього катехумени складали єпископові своєрідний «іспит». Лише тоді їх хрестили, переважно на великі свята – Пасху, П'ятдесятницю, Різдво.

Мабуть, тепер ти розумієш слова, які можна почути під час Божественної Літургії: «Оглашенні, вийдіть! Щоб ніхто з оглашених не залишився, тільки вірні...». Колись після нього катехумени виходили з храму, бо оглашених не допускали до найважливішої частини Літургії, під час якої відбувалося Таїнство Євхаристії.

Переносимося у IV століття. Тоді хреститися приходило вже так багато людей, що єпископ не міг знати щось про їхню віру, ні про їхнє життя. Тому потрібні були свідки, які могли би запевнити його про віру і рішення цих людей жити по-християнськи. Сьогодні ми називаємо цих свідків хресними батьками. Раніше для чоловіків обирали хресного батька, для жінок – хресну матір. Вони мусили ознайомлювати своїх підопічних – хресних дітей – з правилами християнського життя, навчати їх правд віри і давати добрий приклад. Тобто хресними батьками мали бути глибоко віруючі і ревні християни.

Однак що більше ставало бажаючих охреститися, то коротшим був термін підготовки до цього Таїнства. Подекуди він становив 40, а то й лише 8 днів. Після V століття катехуменат почав занепадати. Однією з причин цього було й те, що на той час хрестили вже переважно тільки немовлят. Відтоді така практика закоренилася в більшості Церков. Винятком є деякі протестантські церкви, які наголошують на свідомому рішенні людини охреститися.

Ти можеш запитати: «Чому почали хрестити дітей? Та ж вони ще нічого не розуміють і не можуть самі приймати таке важливе рішення!» Однак на це є вагомі підстави. Церква хоче, щоби людина з наймолодшого віку могла бути вільною від влади гріха та зростати як християнин. Іншою причиною було те, що маленькі дітки могли б померти нехрещеними.

Звісно, ти не пам'ятаєш того дня, коли тебе принесли до храму, щоб охрестити. Саме завдяки вірі твоїх рідних та хресних батьків тобі була дана велика Божа благодать – стати дитиною Божою. Адже кожне новонароджене немовля – як незасіяне поле, на яке у Хрещенні падає зернина віри. І це зернятко, поки дитинка зростає, плекають її рідні і хресні батьки. А коли вона виростає – покликана вже сама ствердити у своєму житті вибір Христа, щоби ота зернина могла вирости і принести плоди.

Тож пам'ятай, що найбільша відповідальність за дар Хрещення є на нас самих. Може, ти замислювався над тим, чому ми не говоримо «Я був хрещений», а кажемо: «Я є хрещений»? Так ми наголошуємо, що наше Хрещення не є одноразовою подією, яка трапилася в минулому, а є раз і назавжди обраним способом життя – з Богом і для Бога. І це має бути свідченням для інших. Так, щоби, бачачи наше добре життя, інші говорили: «Ось пішов громадянин Неба!».

Розмова зі сестрою Тадеєю Довгунь, Згромадження Дочок Матері Божої Неустанної Помочі

– Сестро Тадеє, що вас вражало, коли вам доводилося бути свідком приготування Хрещення?

– Часто від людей можна почути: «Йду на хрестини», що дорівнює фразі: «Йду на гостину». На цьому, здається, і закінчується їхнє розуміння Таїнства. Надто вже багато уваги забирають приготування смачного столу, скликання гостей... І не кожен розуміє, яка велична подія насправді відбувається в храмі, коли Церква приймає ще одну дитину у велику Божу родину. Дуже сумно, що часом до Хрещення вдаються з неправильних міркувань: «тому що так усі роблять», «щоб дитинка не хворіла», «бо нарешті можна буде розвішувати пеленки на подвір'ї, і це можуть бачити люди». Дуже, дуже багато забобонів затьмарюють розуміння Таїнства. Дехто може більше побиватися про те, щоби не забути прив'язати до руки немовлятка червону нитку (мовляв, аби люди не наврочили), замість того, щоби щиро долучитися до молитви Церкви за свого нового члена.

– А як часто ви згадуєте про те, що самі є охрещені?

– Щодня я читаю формулу складання монаших обітів. І в цій формулі є слова, подібні до тих, які чуємо при Хрещенні. Так само, коли щоденно облачаюся (одягаю монаший одяг), то молюся, аби Бог одягнув мене в одягу чистоти, невинності, убогості, послуху. Подібно є у Таїнстві Хрещення, в якому Бог нас обдаровує одягом правди. І це символізує біла одяга, в яку священник одягає новохрещеного.

Тож такі щоденні молитви постійно нагадують про відповідальність за чистоту цієї духовної одяги, а також про вдячність за ласки, які дарує Господь у Хрещенні. Адже завдяки цьому Таїнству я маю нагоду повсякчас перебувати в домі Отця, бо це Таїнство є наче брамою до нього. Однак, інколи я виходжу з цього дому і починаю блукати, і не можу знайти цю браму. На щастя, Ісус мені пропонує ще й інші двері до Отчого дому, тобто інші Таїнства, зокрема сповідь. Але чи могла би я входити ними, якби не було основних воріт – Хрещення? Бо саме воно робить нас синами і доньками Бога, а тільки дитина перебуває у домі Отця повсякчасно.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Бути християнином – це виклик!

Пригадай собі, як іноді важко прокинутися в неділю зранку, щоби йти до церкви, особливо, якщо день перед тим ти допізна гуляв у дворі. Здавалося, що, якби не «конвой» бабусі чи мами, то й далі лежав би у ліжку...

А тим часом у багатьох країнах світу християни навіть сьогодні не можуть вільно збиратися на молитву, хоч би й дуже того хотіли. І справжню ціну віри знають ті люди, які ризикують бути вбитими на виході з християнського храму, але все-таки йдуть на богослужіння. А таких є по всьому світу десятки мільйонів! Вони зазнають переслідувань і утисків, а тисячі з них гинуть щороку. Можеш собі уявити? Переважно йдеться про країни африканського континенту та Азії, найчастіше ті, де панівною є якась інша релігія – іслам, буддизм тощо. Щоби краще зрозуміти серйозність християнського покликання, дізнаємося про життя християн у цих країнах.

Північна Корея. У цій комуністичній країні сповідання християнства є протизаконним, і віруючі можуть зіткнутися з тюремним ув'язненням, тортурами і навіть стратою. Тут доходить до обшуку будинків, арештів і висилання сімей у трудові табори або до фізичного покарання християн.

Довільні арешти, тортури, страти, порушення свободи віросповідання, а також примусова праця стають звичними в **Еритреї**, на північному сході Африки. Очевидці розповідають про методи жорстоких тортур над християнами. Люди, підвішені за руки на деревах, годинами висять під пекучим сонцем або їх утримують у земляних клітках...

В **Афганістані** відступлення від ісламу загрожує стратою. В ув'язненні таких людей б'ють п'ять разів на день і поступово зменшують кількість води та їжі, щоби так схилити їх до навернення в іслам. Часті доноси на послідовників Христа і вимоги їх публічної страти роблять життя християн у цій та інших мусульманських країнах – **Ірані, Іраку** – просто нестерпним.

Саудівська Аравія. Тут заробітна плата людей, які не сповідують іслам, є значно нижчою, ніж у мусульман, оскільки немусульмани, зокрема й християни, змушені платити спеціальний податок, який встановив ще сам Магомет. Відповідно християни Саудівської Аравії позбавлені можливості обіймати керівні посади і високе становище в суспільстві...

В **Індії** проповідь віри в Христа може закінчитися смертю християнського місіонера. Інколи подібне звинувачення вигадують лише для того, щоби привести християн до суду. Часом місцеві жителі просто посеред вулиці здійснюють самосуд, побиваючи або закидаючи камінням послідовників Христа за те, що вони наворачтають індусів. У деяких штатах індістическі екстремісти силоміць зтягають новонавернених християн до своїх святинь, щоби насильно навернути їх до індуїзму. Інколи вони не зупиняються перед розгромом домів і спаленням знайдених там Біблій.

У **Єгипті** християнами є переважно копти, нащадки корінного населення. Вони мають великі труднощі в отриманні дозволів на будівництво церков та їх утримання і відновлення. Трапляються також підпали і пограбування клінік та аптек, будинків, магазинів і автомобілів, котрі належать християнам, напади на християнські церкви і навіть убивства. Частими є викрадення християнських дівчат, щоб їх примусово видавати заміж за іновірців. Та копти, однак, незважаючи на всі утиски і винищення з боку арабської більшості, упродовж століть не бажають відрікатися від своєї віри. Середньовічні правителі змушували їх носити важкі залізні ланцюги з багатокілограмовими металевими хрестами на шиї. На спогад про синці від них єгипетські християни татуюють на зап'ясті зображення хреста. Очевидно, що цього знаку не приховаєш: він ніби здалеку «кричить», хто є Богом його власника. Ось який приклад геройської віри!

...Не обов'язково витискати знак на руці, як це є у коптів, оскільки у Таїнствах Хрещення та Миропомазання нам раз і назавжди даний знак того, що кожен із нас зачислений у Божу родину. Не головне, щоби здалеку був видний твій натільний хрестик. Твоя віра – це не набір

правил та обрядів, а спосіб життя. І саме вчинки християнина повинні говорити про його віру без слів. Адже твоє небесне громадянство – це не тільки привілей, а й серйозний виклик та відповідальність. Так, ми живемо в країні, де нам не загрожують такі переслідування, про які йшлося вище. Та це не означає, що наша віра тут не піддається численним випробуванням. На жаль, уявний спокій іноді робить людей байдужими... А досвід мільйонів християн змушує над цим задуматися.

Вчися бути вірним у найменшому. Наприклад: можливо, десь на твоїй книжковій полиці припало пилом Святе Письмо. Відкривай його частіше. Пам'ятай: у якійсь країні люди ризикують життям, щоби могли зберегти його у своїх оселях...

Професор Роберт Марко, доктор богослов'я, завідувач кафедри богослов'я в Університеті св. Томи Аквінського, штат Мічиган, США.

– Як, на вашу думку, впливає визнання себе християнином на місце людини в суспільстві в сучасних Україні та США? Чи є якась відмінність?

– Можу говорити виключно про захід України, де широко розвинена релігійність. Але якщо у цій країні якась людина, особливо молода, є віруючою, то її за це можуть похвалити. У США є по-іншому. Тут демонструвати релігійність є начебто альтернативною культурою (тобто чимось «модним» лише у певних невеликих колах). Тому у Штатах бути віруючим – це вже щось подібне на свідчення. Зокрема, в американських студентських містечках віруючих студентів – меншість, тому вони змушені проявляти сміливість. Часто викладачі навіть у католицьких університетах не вірять, що Бога можна пізнати, або просто є гуманістами, тобто найвищою цінністю визнають людину. Але я вважаю, що коли ми відкидаємо Бога, ми відкидаємо людську особу, бо людська цінність походить від того, що її створив Бог. Тому студентам буває тяжко публічно визнавати свою віру. Хоча, щось подібне цілком може існувати і в Україні...

– Відомо, що сьогодні чимало християн у світі зазнають переслідувань. Чи можна їх вважати мучениками або святими, чи це щось інше?

– Знаю, що таке справді має місце у комуністичному Китаї чи в мусульманських країнах. Але не тільки це. Мученик є свідком віри. Навіть саме це слово у грецькій і латинській мовах і означає «свідок». В якомусь сенсі, якщо ми свідчимо віру, то це теж є певним мучеництвом. Якщо, наприклад, в університеті я відстоюю вчення Церкви – скажімо, щодо абортів і християнського подружжя – то мене можуть сприйняти як неосвічену, старомодну, забобонну, наївну людину. Тому моя позиція теж до певної міри є свідченням. Та це свідчення відрізняється від того, яке було в Україні в радянський час, поки Церква була в підпіллі. Бо тоді вірні справді страждали за віру, аж до смерті. А в США можна зазнати тільки приниження, але це не те саме, що в ранньому християнстві чи в СРСР, наприклад. Однак і тоді, і тепер віра однаково є викликом, на який треба відповісти.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Ти маєш «силу з висоти»! (Лк. 24, 49)

Святе Таїнство Миропомазання

Що це за сила і навіщо вона тобі потрібна? Яке джерело її, цієї сили? В Євангелії від Луки ми читаємо, що перед вознесінням Ісус наказує учням не залишати міста, аж доки вони не одягнуться силою з висоти. Тобто обіцяє апостолам, що невдовзі зішле їм Святого Духа. Про цю подію ти зможеш дізнатися з другої глави Діянь апостолів. Лише отримавши Святого Духа – одягнувшись силою з висоти, – учні Ісуса почали відважно проповідувати всьому світові Воскреслого Христа.

А чи знаєш ти, що ти також отримав силу з висоти? Святий Дух дарує її кожній охрещеній людині в Таїнстві Миропомазання, аби вона стала справжнім воїном Христа і сміливо визнавала свою віру. Святий Дух настільки щедрий, що приносить нам аж сім дарів: *мудрість, розум, пораду, силу, знання, побожність, страх Божий*. Ну, з таким багажем жодна земна мандрівка не страшна! Тільки потрібно вважати, щоби не розгубити в дорозі ці дари. І тоді в нашому житті проростуть ще й дев'ять плодів Святого Духа: *любов і радість, мир і справедливість, доброта і милосердя, віра, лагідність і поміркованість*. А це, повір, непереможна зброя у свідченні християнської віри словом та ділами.

Запитаєш, **із чого все почалося?** У Діяннях апостолів ти можеш прочитати, що апостоли одразу після Хрещення якоїсь людини покладали на неї руки, і таким чином людина отримувала дар Святого Духа. Після апостолів це робили єпископи. Ось яку велику місію довірив для виконання Христос своїм послідовникам! Такими були початки Таїнства Миропомазання.

Наприкінці II століття покладання рук доповнилося помазанням пахучою олією (миром). У перших століттях Миропомазання становило, зазвичай, один обряд із Хрещенням. Ці Таїнства уділяв єпископ. Та згодом дедалі більше людей приймали Таїнство Хрещення, зростала кількість християнських спільнот, почали хрестити маленьких дітей. Відповідно, єпископ не міг охопити всіх. Тому виникли дві практики уділення Миропомазання. На Сході це Таїнство почали звершувати священники, але тільки миром, яке освятив патріарх у Великий Четвер. Тут не зберігся обряд покладання рук, а всі три Таїнства християнського втаємничення – Хрещення, Миропомазання та Євхаристія – відбуваються разом одне за одним. Натомість на Заході Таїнство Миропомазання і надалі уділяє тільки єпископ. Тому воно не відбувається відразу після Хрещення дитини, а лише у віці 13–14 років. Цікаво, що тут зберігся обряд покладання рук.

Святе Таїнство Миропомазання у східному обряді

Священик освяченим миром хрестовино помазує людині чоло, очі, ніздрі, уста, вуха, груди, руки та ноги. Запитаєш, навіщо помазувати саме ці частини людського тіла? Чоло помазують, щоби така людина мала просвітлений Богом розум; очі, ніздрі, вуста, вуха – щоби всі ці почуття були освяченими; груди – щоб усім серцем вона любила Господа, руки – щоб працювала на Його славу, ноги – щоб ходила Господніми шляхами. Ці дії супроводжуються словами священника: «Печать дару Святого Духа. Амінь».

Під час Миропомазання священник читає молитви, в яких просить, щоби це помазання дало охрещеному божественну силу перемогти всі ворожі диявольські підступи, бути хоробрим і переможним подвижником (тим, хто трудиться і змагається) Христа Бога. Є там і прохання про ласку сміливо, без страху та сорому визнавати перед усіма ім'я Ісуса Христа і бути готовим навіть страждати за Нього. А ще там є молитва, щоб миропомазана особа завдяки дії Святого Духа зростала у чеснотах і ставала щораз досконалішою.

Для Миропомазання використовують миро. Миро – це оливкова олія, змішана з бальзамом, вином та іншими пахучими складниками-речовинами, яких є від 13 до 39. А чи знаєш

ти, що олія містить необхідні речовини, які в прямому сенсі можуть підтримувати життя? Чимало убогих жителів сучасного Сходу і досі харчуються лише хлібом та оливковою олією. До того ж, у давнину люди використовували олію, аби освітлювати приміщення. Для цього їм слугували олійні каганці. А ще відомими є лікувальні властивості олії, яку широко застосовували при загоюванні ран.

...Часом тобі може бути нелегко визнавати свою віру. Не раз боїшся насмішок і незрозуміння. Однак у тебе є велика перевага – «сила з висоти» – сила Святого Духа. Пам'ятай, що у Таїнстві Миропомазання ти став воїном Христа, який має боротися за поширення Його Царства у світі. Тож відважно служи Богові всім своїм серцем, словами і ділами!

о. д-р Марко Бляза, Товариство Ісусове

– Отче Марку, якщо кожне таїнство уділяє Святого Духа, то чим тоді особливе Миропомазання?

– Так, не тільки Миропомазання, а й кожне Таїнство уділяє Святого Духа. Це не означає, що ми у Хрещенні отримали четверту частину Святого Духа, а потім у Миропомазанні отримуємо решту. Ні. Миропомазання ще більше наголошує нам на Тому, кого ми прийняли. Головним зовнішнім знаком у Миропомазанні є саме миро, що має цікаве значення. Воно насамперед лікує. Також воно, маючи властивість просочуватися через пори шкіри в організм людини, ніби показує, як діє Святий Дух, для якого немає перепон. Святий Дух діє, як захоче. Св. Кирило Єрусалимський говорив, що саме на основі Миропомазання ми вже гідні називати себе християнами (від грецького слова «Христос» – «Помазаний»). У такому сенсі ми всі є помазані, і в нас замешкує Святий Дух, а ми, за словами апостола Павла, стаємо Його храмом. Миропомазання тісно пов'язане з Хрещенням і відкриває нам дорогу до інших Святих Таїнств.

– Чому освячення мира відбувається саме у Великий Четвер?

– Освячення мира пов'язане з архиєрейським священничим служінням, бо його здійснює тільки патріарх або єпископ. А саме Великий Четвер особливим чином присвячений темі священства (*адже у четвер Страсного тижня ми згадуємо, як Господь на Тайній Вечері встановив Таїнство Євхаристії*). Цікаво, що миро перед освяченням вносять на Великому вході, подібно як хліб і вино, що стають Тілом і Кров'ю. Очевидно, у випадку з миром не стається такої переміни, але треба сказати, що таким чином миро змінює своє значення і мету. Освятити – значить віддати певну річ Богові на власність, а Він тоді вже діє через цю річ.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Найбільший дар

Святе Таїнство Євхаристії

Благодарення і спілкування

Насамперед з'ясуємо, що ж означає слово «євхаристія». Так от, це красиве грецьке слово дослівно можна було б перекласти як «благодарення», чи «подяка», бо в ній ми дякуємо Богові за Його дари і все, що Він зробив для нашого спасіння. Інша назва – «Причастя» – зі старослов'янської означає «спілкування», «участь», «спадщина». Ми приймаємо саме Тіло і Кров Господа Ісуса Христа, і це є нашим найтіснішим поєднанням з Богом і одне з одним, тому без неї неможливо уявити християнське життя. А ще Євхаристію називали вечерею Господньою, ламанням хліба, спомином страстей і воскресіння Христа, святою жертвою.

А з чого усе розпочалося?

Почалося все з останньої, передсмертної вечері Ісуса Христа зі своїми учнями, пізніше названої Тайною. Саме тоді Він «узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням, кажучи: “Приймайте, їжте, це моє Тіло”. Потім узяв чашу, благодарив і подав, кажучи: “Пийте з неї всі, бо це є Кров моя Нового Завіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів”» (Мт. 26, 26–28). Христос сказав робити це на Його спомин. Під видами хліба і вина Він залишив на землі всього себе, щоби завжди бути з нами.

У I столітті християни збиралися ввечері зі суботи на неділю на так звані *аґапи* – вечері братньої любові. Цікаво, що з давньогрецької мови слово «аґапе» означає «жертвна самовіддана любов». Аґапи були спомином про Тайну Вечерю, тому й відбувалися ввечері. Християни разом молилися, згадували Христа та звершували Євхаристію, яку називали «ламанням хліба». Опісля вони приступали до спільної трапези. Кожен приносив щось до спільного столу, щоби всі – і багаті, і бідні – могли взяти участь. Ця земна трапеза була образом Небесного Царства. На ній і відбувалося «ламання хліба».

Чин Таїнства Євхаристії розвивався до сучасного вигляду ще багато століть, але переповісти це в одній лекції не під силу... Сам обряд Євхаристії в різних конфесіях трохи відрізняється. Наприклад, вірні Римо-Католицької Церкви приймають Причастя переважно тільки під видом хліба. А в Східних Церквах причастя приймають під видами хліба й вина. Однак усюди Євхаристія є найбільшим даром, оскільки в ній тілом і кров'ю присутній Христос.

Божественна Літургія – час зустрічі з Богом

Здійснювати Євхаристію може тільки священник або єпископ під час Служби Божої, або ж Божественної Літургії. Її умовно поділяють на три частини: проскомидію (приготування Святих Дарів – хліба і вина), літургію слова (коли є читання з Апостола та Євангелія) і літургію жертви, або вірних. Власне на останній і відбувається Євхаристія. Під час херувимської пісні відбувається перенесення Святих Дарів із жертovníка на престіл. Після визнання Символу віри настає Євхаристійний канон. На ньому ти щоразу маєш нагоду почути ті самі слова Христа, які пролунали майже два тисячоліття тому на Тайній Вечері. Під час Євхаристійного канону і звершується незбагненне Таїнство перетворення хліба і вина в Тіло і Кров Христа!

Чому хліб і вино?

Плоди людської праці, хліб і вино, були дуже доступними продуктами на батьківщині Ісуса. Насправді це була звична пожива для такої вечері, як пасхальна Тайна Вечеря Христа. Придивися до цих дарів. Хліб підтримує життя тілесне, а Христос є Хлібом вічного життя. Як хліб постає з багатьох зерен і стає одним, так і ми єднаємося одні з одними в Пресвятій Євха-

ристії. Вино є символом радості і Небесного Царства. Як виноградні гілки живляться соками однієї виноградини, а без неї сохнуть, – так і ми, коли перебуваємо з Христом, можемо рости і приносити добрі плоди...

Ми всі – запрошені на гостину. А ти у святковій одежі?

Пригадай притчу про весільний бенкет, у якій господар спочатку запросив своїх друзів, а коли ті відмовилися – то всіх, кого лише слуги зустріли дорогою. Пам'ятаєш, як він обурився, коли побачив серед запрошених людину, не вбрану у святкову одежу? Ця притча дуже яскраво передає нам просту правду: Господь запрошує до себе всіх, але кожна людина повинна бути готовою до участі в Його трапезі. Що означає – вдягнутися в святкову одежу? Передусім подбати про чистоту власної душі, тобто зробити іспит сумління, перепросити тих, кого образив, підготуватися до сповіді і, врешті, висповідатися. Також не варто забувати й про свій зовнішній вигляд. Участь у Таїнстві Євхаристії – надзвичайно урочиста подія, тому нехай про це свідчить і твій одяг. Пам'ятай, що на тебе чекає Той, хто обіцяв: «Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресу його останнього дня» (Йо. 6, 54).

Михайло Петрович, д-р богослов'я, викладач літургії УКУ

– Якою має бути наша зовнішня і внутрішня підготовка до участі в Євхаристії?

– Сама Літургія є своєрідною підготовкою, яка через молитви, проповідь, пісні робить нас відкритішими на Бога. Але навіть перед Літургією ми зобов'язані переглянути своє життя. Тут допоможуть молитви перед Причастям. Дуже важливим є іспит совісті, бажано ще ввечора. Якщо є потреба – необхідна сповідь, особливо з тяжких гріхів.

Євхаристійний піст є прекрасним висловом того, що Святе Причастя є найважливішою поживою нашого життя. Ми відмовляємося принаймні на короткий час від фізичної їжі, робимо певне зусилля, щоби тим більше прагнути Євхаристії. Давніше піст тривав від півночі, а то й довше. Але згодом Церква скоротила його. Останні постанови говорять про одногодинний піст. Але це не значить, що, наприклад, за годину до того можемо наїстися досхочу. Хто має потребу, зокрема хворі, може злегка підкріпитися. Але хто може довше постити, хай постить – і, без сумніву, відчує благодатну допомогу.

Маємо бути особливо чуйними в своєму ставленні до ближніх: чи наші вчинки і слова є відповідні і ненапружені. Слід примиритися з тим, з ким ми посварилися. Гляньте, яка це гарна нагода і ласка – через часту підготовку до Євхаристії приглядатися до свого життя і регулярно поліпшувати його, щоб ставати іконою Христа для ближніх. А Євхаристія допоможе зробити те, що ми не можемо власною силою.

Без сумніву, і наш святковий та чистий одяг має показувати, що це для нас є небуденна, надзвичайна подія. Водночас він має бути скромний, без надмірної пишноти, адже не ми маємо бути в центрі уваги, а Христос; і пристойний, інакше це була б зневага Бога і неповага до інших. Наша зовнішня постава має промовляти, що наше громадянство – у Царстві Божому, не у царстві цього світу.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Дорога додому

Святе Таїнство Покаяння

Повернення блудного сина

Сповідь належить до Таїнств оздоровлення, оскільки лікує душу, поранену гріхом. У ній відкривається велика таємниця Божої любові і милосердя до грішної людини. Пригадай притчу про блудного сина: вона якнайкраще ілюструє те, що відбувається у Сповіді. Як і в цій притчі, Отець, що давно вже чекає на тебе, виходить тобі назустріч, незважаючи на всі твої провини.

У Таїнстві Покаяння дарується прощення гріхів, які людина вчинила після Хрещення, але за умови, якщо вона щиро кається і визнає їх перед священиком. Зауваж, що слово «сповідь», яким часто називають Таїнство Покаяння, має спільний корінь зі «сповідувати», тобто визнавати.

Цікаво, що нашому слову «покаяння» відповідає давньоєврейське слово «шув» – повернутися, повернутися. А от грецькою «покаяння» – це «метаноя», що означає «зміна способу мислення і життя». Тому метою Сповіді є не лише отримати прощення, а й виправитися, викоринити погані звички, навчитися думати й діяти по-іншому.

Таїнство Сповіді може уділяти тільки єпископ або священик. Сповідник зобов'язаний зберігати все почуте на Сповіді у суворій таємниці.

Раз на життя

На сторінках Євангелія ти не раз зустрічався зі згадкою про те, що Христос відпускав гріхи людям, які каюлися. Владу відпускати гріхи Ісус довірив своїм апостолам. А їхні наступники – єпископи та священики – продовжують це служіння, прощаючи гріхи «в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа».

За часів апостолів Хрещення приймали, зазвичай, дорослі люди, які цілковито навернулися до Христа. Тому первісна Церква передбачала, що відпущення всіх гріхів відбувається передусім у Хрещенні. Тяжкі провини після Хрещення траплялися рідко й покута за них була дуже суворою.

Загалом до IV століття Церква не визнавала можливості багаторазового Покаяння. Лише раз на життя охрещена людина могла покаятися у таких тяжких гріхах, як відступництво від віри, ідолопоклонство чи розпуста. Каяльник визнавав свої гріхи перед єпископом чи священиком, але не сам, а в присутності всієї церковної спільноти! Після публічної Сповіді людина, яка покаялася, відбувала покуту, накладену на неї. Зазвичай покута була дуже суворою: людина не могла приймати Євхаристії, мусила носити на тілі волосяницю (сорочка, яку шили з грубої тканини, витканої з козячої чи овечої вовни), дотримуватися суворого посту, не могла обіймати громадських посад чи служити у війську. Така покута могла тривати протягом довгих років, а то й усе життя. Церква знову приймала у своє лоно людей, які виконали покуту, у Великий Четвер перед Пасхою.

Раз на рік

У IV–VI століттях поступово зникає практика публічної сповіді. Натомість з'являється можливість приватного таємного визнання гріхів перед священиком. Також до Таїнства Покаяння тепер можна було вдаватися не раз на життя, а частіше.

Тепер, призначаючи людині, що сповідається, покуту, священик звертався до особливих покутних книг. На їхніх сторінках було визначено, як і за які гріхи потрібно покутувати. Покути могли бути різними: вправлення в чеснотах, протилежних тим гріхам, яких допустилась людина, діла милосердя, виправлення завданої шкоди, читання Святого Письма тощо.

Можна було полегшити ці практики або замінити одні іншими (наприклад, день посту можна було замінити милостинею або читанням п'ятдесяти псалмів). Така покута могла тривати від кількох днів до кількох років! І лише здійснивши її, людина отримувала відпущення гріхів і могла приймати Євхаристію.

Щойно з X століття поширився звичай відпускати гріхи відразу після Сповіді, перед здійсненням покаянних практик, які дедалі більше скорочувалися.

А в 1215 році на Латеранському соборі єпископи постановили, що кожен християнин зобов'язаний приступати до Сповіді принаймні раз на рік у часі Великого посту та обов'язково причащатися на Пасху. Як ти знаєш, Церква дотримується цієї постанови й досі.

«Іди в мирі і більше не гріши...»

Цими словами, що лунають з вуст священника наприкінці кожної Сповіді, до тебе звертається сам Господь. «Іти в мирі» – означає бути впевненим, що люблячий Бог вже не пам'ятає твоїх провин. Також «іти в мирі» – це нести мир тим, з ким ти був у незгоді. А вимога «більше не грішити» – твоє завдання на все життя. Тож не бійся і не соромся приступати до Таїнства Покаяння. Адже тоді отримуєш «зворотній квиток», аби повернутися на свою Небесну батьківщину.

о. Володимир Гавриленко, адміністратор церкви св. Юра, м. Яворів

– Отче Володимире, що характерне для підлітків і молоді у їхньому ставленні до Сповіді?

– Часто доводиться зустрічати молодих людей, які тільки раз на рік приступають до Сповіді. Але хіба можна пригадати провини зі всього року, якщо навіть майже неможливо згадати, що нам мама приготувала на вечерю три тижні тому в середу чи у четвер?

Деякі молоді люди соромляться бути щирими у розмові зі священником, наприклад, через гріхи нечистоти. Таким треба пам'ятати, що Сповідь – це насамперед Таїнство примирення і глибокого Божого милосердя. Священик має бути в першу чергу лікарем, який допомагає людині подолати сором і зцілити душу.

Часто люди виправдовують себе в очах священника, намагаються перекласти вину на інших людей або обставини, мовляв: «Якби не вони – я б так не вчинив...» Це люди з так званою «широкою» совістю. Треба знати, що, свідомо приховуючи або не до кінця виявляючи гріх, ми робимо нашу Сповідь і Причастя святотатством. Це велика зневага Бога. Тому не треба зосереджуватися на тому, що подумає священник. Він є лише засобом, яким послуговується Бог, що й так знає наші думки і хоче нам допомогти.

Є випадки, коли священник не може дати розрешення. Наприклад, коли розуміє зі слів людини, що вона не кається, або ж, сповідаючи її кілька разів, бачить, що вона перебуває у постійному гріху і не збирається його викоренити. Така Сповідь недейсна.

Дехто вважає, що замість священника краще звернутися до психолога. Така практика вже дуже поширена на Заході. Слід пам'ятати: розкритися – це ще не Таїнство Покаяння. Психолог лікує наші емоції, може впорядкувати наші думки, змусити змінити ставлення до проблем. Але духовного стану він не виликовує. Натомість неодноразово ставалося, що саме у Сповіді звільнення від гріха призводило до зцілення також і тілесних недуг! Тому краще довіряймо єдиному Лікарю і тіла, й душі – Богові.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Відвідини головного Лікаря

Святе Таїнство Єлеопомазання

Оздоровлення і потіха

У часи Ісуса Христа до хворих ставилися зневажливо, бо вважали, що вони покарані за гріхи. А Христос навчав бути співчутливими і милосердними до немічних. Майже на кожній сторінці Євангелія ти можеш прочитати про численні оздоровлення, які Він робив, вигнання злих духів тощо. Своїм апостолам Він також передав дар зцілювати.

Єлеопомазання (його ще називають, оливопомазанням, елеосвяченням, соборуванням, святим елеєм, маслосвяттям) – це Таїнство, в якому через молитву священників і помазання тіла елеєм на хворого сходить Божа благодать, що зцілює небесні і душевні хвороби. Соборуванням воно називається тому, що для уділення таїнства бажана присутність «собору» священників, кількістю до семи, хоча можна й менше. Сьогодні найчастіше це один священник, але молиться він від імені всієї спільноти. Варто зазначити, що не тільки важкохворим уділяють це Таїнство, а й також тим, кому загрожує смерть: людям перед складною операцією, стареньким особам. Крім того, Єлеопомазання здійснюють над тими, хто хворіє важкими душевними хворобами. Це може бути глибокий відчай, депресивні стани тощо.

Звісно, Бог виліковує хворобу, якщо це справді служить для добра людини. Тому не завжди після цього Таїнства настає оздоровлення тіла. Але Христос у цьому Таїнстві втішає і зміцнює людину. Крім того, якщо хворі або немічні не можуть посповідатися, вони отримують у Єлеопомазанні прощення гріхів.

Розвиток таїнства

Перший опис обряду цього Таїнства (хоча там воно не називається Єлеопомазанням) знаходимо у Посланні Якова 5, 14–16. Яків повчає, аби ті, хто тяжко хворіє, кликали групу старійшин, які стоять на чолі християнської громади. Вони мають помолитися над хворими і помазати їх олією. І така «молитва віри спасе недужого, та й Господь його підніме; а як він гріхи вчинив, вони йому простяться» (Як. 5, 14–15).

Минали століття, і обряд цього Таїнства зазнавав зовнішніх змін. Спочатку довготривалі богослужіння здійснювалися у храмі, потім – удома. Так, в XI столітті в домі хворого сім днів підряд сім різних священників служили Літургію, а то й вечірню напередодні. Після Літургії робили помазання. При цьому помазувалася вся родина, навіть дім. У XIII столітті здійснення цього Таїнства скоротилося тільки до самого помазання елеєм, а від Літургій залишилися тільки сім читань зі Святого Письма і сім помазань.

Сьогодні це Таїнство виглядає так. У помешканні хворого на столі ставлять посудину з пшеницею, яка є символом вічності, бо її зерно щороку оживає. В неї встромлюють помазки для помазування елеєм, а на пшеницю кладуть посудину з елеєм. Священник ставить також Євангеліє та хрест.

Далі відбуваються сім читань з Апостола і Євангелія та сім молитов, у яких ідеться про оздоровлення, покаяння, довіру до Бога, співстраждання та милосердя. Після кожної молитви священник хрестовино помазує очі, вуха, ніздрі, вуста, руки, ноги, груди і щоки недужого. Якщо є кілька священників – то кожен з них помазує іншу частину тіла. Під час кінцевої молитви розрішення від гріхів священник кладе на голову хворого Євангеліє, що має таке значення: це сам Христос у той момент кладе руку на людину, щоб оздоровити.

Такий дивний єлей

Єлей (оливкова або й будь-яка інша олія) з найдавніших часів використовували як лікувальний засіб. Він здатний пом'якшувати і загоювати рани, втамовувати біль. Разом із елеєм

для очищення ран використовували вино, яке мало дезінфекційну дію. Пригадуєш, чим добрий самарянин поливав рани чоловіка, якого побили розбійники? Так-так, саме елеем і вином. Крім того, у біблійній мові елей є символом Божої благодаті, яка зливається на людину, радості, оживлення.

Тому християни також для здійснення Святих Таїнств перейняли ці самі речовини. Але вони зовсім по-іншому ставляться до них. Адже лікує не елей, а сам Бог, який є найбільшим Лікарем.

Ти помітив, як часто в цьому Таїнстві фігурує число «7»? Сім священиків, сім читань з Апостола і Євангелія, сім молитов і сім помазань... Тут число «сім» означає сім дарів Святого Духа. Це водночас нагадує про семикратну молитву пророка Єлисея, якою він воскресив померлого хлопчика, а також семиразове занурення в Йордан хворого на проказу царя Наамана, після чого він очистився.

У хворобі ніхто не самотній

Таїнство Єлеопомазання вчить нас, що у разі недуги ми ніколи не залишаємося покинуті напризволяще. Поруч завжди є Господь. Він є найкращим Лікарем, бо може зцілювати як тіло, так і душу. Крім того, ми не самотні, бо за нас молиться і заступається вся спільнота Церкви, зокрема, в особі священиків. Отож, пам'ятай, до кого можна звертатися навіть у найважчі хвилини життя. Номер телефону «швидкої допомоги» завжди біля тебе.

о. Ігор Пецюх, духівник Духовно-пасторального відділу УКУ

– Щоб зрозуміти Таїнство Єлеопомазання, слід зрозуміти дві, здавалося б, суперечливі думки. Перша з них така: Христос сам оздоровлював і наказав учням проповідувати, накладати руки на хворих і їх зцілювати. А друга думка: хвороба в принципі не є цілковитим злом, і завданням християн не є вилікувати абсолютно всіх. Зрештою, і в Палестині в часи Христа ще залишалось багато хворих. Чому?

– Отож, ми зобов'язані молитися за здоров'я, і водночас повинні зважати на те, чого нас вчить ця хвороба. Насамперед, вона є уроком терпеливості, можливістю обдумати свою життєву активність, її сенс. Хвороба змушувала багатьох шукати чогось глибшого в житті і вела до духовного оздоровлення, навернення. Чи варто ж тоді молитися за одужання? Завжди варто. Не можна, з одного боку, опускати рук, а з іншого, слід навчитися *приймати* хворобу. Тобто – останнє слово залишати за Богом, який краще знає, що в конкретному випадку є важливішим.

– Чому люди бояться кликати священика для уділення цього Таїнства?

– У нас, на Галичині, зокрема, сформувався майже забобон, що після візиту священика і помазання хворий напевно не одужає, а це помазання є «останнім помазанням» «на добру смерть» (хоч у молитвах ідеться саме про оздоровлення!).

На практиці дійсно так часто стається, оскільки у складній хворобі родина вагається, чи кликати священика, чи ще ні. Можуть минути тижні, а то й місяці, і лиш тоді вдаються до Єлеопомазання, коли смерть уже на порозі. Тому часто буває, що, прийнявши Сповідь, Євхаристію та Єлеопомазання, недужий дуже скоро помирає. Тоді у рідних виникає думка: мовляв, не слід було кликати священика. Натомість, вони забувають одну важливу деталь: близька їм людина померла, прийнявши Святі Таїнства, що є великою ласкою Божою. Можливо, такий швидкий відхід з цього світу після Єлеопомазання пов'язаний з тим, що для хворого це стало немовби звільненням від усього того, що тяжіє на совісті, а також від страху. Можливо, досі хворий не міг померти, відчуваючи свою неготовність, і що Бог тримав його при житті для цього моменту покаяння. Недаремно одна мудрість вчить, що Бог забирає людину тоді, коли вона найбільше готова йти до неба.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Спільнота любові

Святе Таїнство Подружжя

Все почалося з особливої зустрічі...

...А починається все зазвичай з трепетної зустрічі майбутніх царя і цариці, про яку, можливо, крадькома мрієш і ти. Можеш, до речі, спитатися й у своїх тата й мами, як це було у них...

Це справді Божий дар, що саме *цей* хлопець і саме *ця* дівчина починають вбачати одне в одному когось унікального. Початкова симпатія переростає у любов і бажання прожити разом до останньої миті життя. І такий зв'язок благословляє Богом і освячує Церква в особі священика та в присутності свідків.

Отож, Подружжя є спільнотою, яку творять чоловік і жінка, об'єднані любов'ю та бажанням бути поруч усе життя. Крім того, їх єднає прагнення народжувати і виховувати дітей. Плідність є унікальним Божим даром для подружжя. Адже діти – це плоди любові своїх батьків. Однак навіть якщо чоловік і дружина з якихось причин не можуть мати дітей – Таїнство Подружжя все одно є в силі.

Трошки про назви

Ти, напевне, звернув увагу, що це Таїнство називають по-різному: і шлюб, і подружжя, і вінчання. Отож, слово «шлюб» прийшло до нас з польської у значенні «клятва, обітниця». Пізніше стало означати «подружню обітницю» – від традиції присяги, яку складають молоді. Слово «подружжя» спільнокореневе зі словом «друг». І справді, «друга половинка» стає у подружжі незамінним супутником, порадиником, найближчою людиною. Це Таїнство називається також Вінчанням, бо його важливим обрядом є покладання на голови молодих вінців, корон.

Весілля в Кані Галилейській

Якщо ти був колись на шлюбі когось із своїх родичів, то, можливо, звернув увагу, що священик читає тоді з Євангелія уривок, який розповідає про весілля в Кані Галилейській. Ця подія показує, як високо Ісус Христос підніс гідність християнського подружжя. Як ти пам'ятаєш, там Христос перетворив звичайну воду у добірне вино. Така увага до, здавалося б, матеріальної речі є не випадковою. Вино – це неодмінний атрибут Божого бенкету, символ радості Царства Небесного, до чого покликані також молодята.

Як це відбувалося колись

Укладення подружжя в ранній Церкві відбувалося просто. Вимагалось, щоб наречений і наречена заявили про свій намір перед єпископом і спільнотою. Свій союз вони скріплювали спільним Причастям. Згодом це Таїнство збагатилося різними обрядами: поєднання рук, вінчання і обряд спільної чаші, який давніше відбувався на бенкеті вдома, а пізніше – і в храмі.

Найважливіші обряди Таїнства Подружжя

Чин укладення подружжя, який відбувається в храмі, називається саме Вінчанням. На початку вінчання відбувається обряд заручин, під час якого священик накладає на палець правої руки нареченого і нареченої обручки. Обручки, або вінчальні персні, є символами поєднання двох людей у спільноту любові. Вони є для них пригадкою один про одного, а також символом вірності і нерозривності подружжя, оскільки коло означає вічність.

Невдовзі після заручин настає урочистий момент шлюбної присяги. Молодий і молода кладуть праві руки на Євангеліє і прирікають одне одному любов, вірність, подружню чесність і те, що не покинуть одне одного аж до смерті.

Далі наступає символічна дія, яка й дала назву всьому Таїнству, а саме – вінчання пари спеціальними вінками або коронами. Цей звичай походить з народних обрядів, а також має багато

спільного з коронацією царів-імператорів. Вінець є нагородою за самопожертву, знаком звитяги і перемоги – перемоги над самотністю, буденністю, пристрастями. Відтепер ці чоловік і жінка самі стають царем і царицею, засновниками роду. Недаремно саме весільний бенкет є символом Небесного Царства. Священик вінчає спершу нареченого, а потім наречену одне з одним в ім'я Пресвятої Тройці, а тоді благословляє молодят тричі, кажучи: «Господи Боже наш, славою і честю вінчай їх». Це значить, що Бог дарує славу свого Царства подружжю, наділяє їх царською гідністю. До речі, цікаво, що в давнину віночки з квітів новоодружені носили вісім днів, а лише тоді знімали у храмі.

Ось тому і виходить, що і ти походиш з царської сім'ї! Але це не привід для гордині, а нагода задуматися, як вберегти і зміцнити це царство любові і взаємоповаги.

Нарешті, аби наголосити, що не хто інший як сам Бог скріплює злуку чоловіка і дружини, священик підносить подружжю чашу з вином. Спільна чаша означає спільність долі і спільне ділення радощами й труднощами подружнього життя.

Завдання на все життя

Ти, мабуть, подумав, що таїнство закінчується самим лише обрядом вінчання і весіллям. Насправді це не так. Попереду молоду пару чекає багато завдань. Саме будівництво їхньої спільноти любові є завданням: цю любов потрібно берегти і зміцнювати упродовж всього життя. Як? Просто пам'ятай на майбутнє, що це можливо лише тоді, коли Бог – сама любов – є основою цієї спільноти любові.

Петро Гусак, науковий працівник Інституту родини і подружнього життя УКУ, керівник «Руху за життя»

– Пане Петре, підкажіть підліткам, що може їм допомогти у майбутньому подружньому житті?

– Вже в підлітковому віці можна готуватися до майбутнього подружнього життя. А почати слід з такого: прийняти і полюбити себе як хлопця чи як дівчину, а також навчитися шанувати гідність особи протилежної статі. Саме пошана одне до одного має бути початком інших почуттів. І, що дуже важливо, не слід випереджати час, виражаючи свої почуття так, як дозволено тільки у подружжі. Тілесна близькість в такому віці, якою би романтичною та привабливою не здавалася, не є доказом любові.

Підлітковий вік є чудовим періодом для того, щоб набути досвіду спілкування, просто дружби з особою протилежної статі, щоб ліпше пізнати її внутрішній світ. Зрештою, аби знайти спільне у світогляді, зацікавленнях, планах на майбутнє, потрібно щось спільно робити, наприклад, брати участь у церковному житті, житті суспільства через членство в молодіжних організаціях. Якщо ж поспішати і входити у тілесну близькість, тоді всі ті духовні, світоглядні, інтелектуальні можливості відходять на задній план. І врешті-решт, коли захоплення починає слабнути, люди раптом виявляють, що їм нема про що говорити, що вони не вміють спілкуватися, бо не навчилися цього раніше.

Важливо також приглядатися до добрих прикладів. Гарне подружнє життя батьків є першою школою любові для молодих людей. На жаль, іноді ці приклади є радше негативними... Але ж молоді люди зовсім не мусять повторювати це у своєму подружжі! Вони можуть критично оцінити стосунки своїх батьків, відкинути негативний досвід, а те, що було позитивне, розвивати. Можна також знайти добрих порадників серед священиків, зокрема, молодшого покоління. До того ж, добру літературу на подружню, родинну тематику пропонують, зокрема, Інститут родини і подружнього життя та видавництво «Свічадо».

Пам'ятайте, що стосунки слід розвивати поступово, аж до моменту, коли оберете і приймете одне одного як дарунок від Бога та приречете перед вівтарем вірність одне одному до кінця своїх днів.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Ті, що звершують Таїнства

Святе Таїнство Священства

Єдиний Священик

Таїнство Священства (або рукоположення), як і подружжя, належить до Таїнств стану життя, або Таїнств на службі спільноті. Завдяки йому місія, яку Христос довірив своїм апостолам, продовжує сповнюватися в Церкві.

Головним священиком є Ісус Христос, який приніс найбільшу жертву за нас – себе. Із Його хресною смертю пов'язане священство, яке знаємо сьогодні. Адже під час головного християнського богослужіння – Літургії – Христос знову і знову жертвує самого себе, а вірні єднаються з Ним у Євхаристії. І очолює Літургію не хто інший як священик, який є наче посередником між людьми і Богом. Отож, місія священика полягає в тому, щоб приносити жертву Христа, голосити Боже слово, уділяти Таїнства, управляти Церквою. Священиків часто називають пастирями, бо вони провадять людей до Бога і несуть за це відповідальність перед Богом.

Неперервний ланцюжок

Христос за свого земного життя доручив свою місію апостолам. Спочатку вони робили все самі – хрестили, проповідували, збирали спільноту на ламання хліба, вирішували різні побутові питання. Але згодом їм стало складно справлятися з усіма обов'язками, і було вирішено, що за господарські та матеріальні справи відповідатимуть спеціально обрані особи – диякони. Це слово в перекладі значить «служителі столів», бо вони допомагали при Євхаристії, дбали про вбогих, вдів і сиріт, збирали пожертви для них тощо.

Апостоли засновували спільноти перших християн у різних містах і селах. Але ж треба було комусь опікуватися цими церквами! От вони за прикладом Спасителя і волею Святого Духа обрали собі достойних наступників – єпископів (в перекладі – наглядачів). Єпископи робили все те саме, що й апостоли, але кожен на своїй території. Коли ж кількість християн значно зросла, єпископи почали назначати помічників – священиків (їх також прийнято називати пресвітерами, що в перекладі значить «старійшини»).

Отож, вже в ранній Церкві утворилася триступенева єрархія священства – диякон, пресвітер, єпископ. Щоправда, сьогодні їхні функції трошки інші. Крім того, лише диякон може стати священиком, і лише священик – єпископом. Від часів апостолів поставлення їх на служіння відбувається через покладення рук на голову кандидатів. Це називається хіротонією – в перекладі «рукоположення», яке здійснює тільки єпископ під час Літургії. Під час молитви покладання рук на кандидата сходять благодать Святого Духа, яка допомагає йому в людській недосконалості. Лише тоді спільнота відповідає «Аксіос» – «достойний, гідний» – і таким чином приймає його. Через покладання руки єпископ передає те саме служіння, яке сам прийняв. І цей ланцюжок тягнеться від апостольських часів. Тому кожен рукоположений священик має свого «предка» – когось із дванадцяти Христових учнів!

«Риза спасіння і одежа праведности...»

Диякони, священики і єпископи для богослужінь використовують особливий священничий одяг, або ризи. Спочатку він був звичайною святковою одежею римського громадянина, а від IV–V століть став особливою відзнакою духовенства. Крім того, на його вигляд мав вплив і одяг імператорів. Ці ризи підкреслюють святковість і таїнство того, що здійснює священик у храмі. Кожен елемент одягу має також і символічне значення.

Формування священика

Коли хлопець відчуває покликання до священства, він вступає у спеціальний навчальний заклад – духовну семінарію (від латинського слова, яка означає «розсадник»). Так, навчання в греко-католицькій семінарії триває сім років. За цей час семінаристи освоюють різні богословські та філософські науки. Крім того, важливим елементом підготовки майбутніх священиків є формація – духовне виховання, участь у богослужіннях, молитва, пасторальна практика, участь у різних гуртках... Після закінчення навчання семінаристи отримують спочатку дияконські свячення, а за якийсь час – і священичі.

Історично склалося так, що у Римо-Католицькій Церкві священики не одружуються (такий стан називається «целібат»). У Православній Церкві священики одружуються, а як ні – то стають монахами. До речі, висвячений на священика чернець називається єромонахом. Щоправда, і в УГКЦ деякі пресвітери за власним бажанням є целібатами. Але і на Сході, і на Заході єпископом може стати лише неодружений священик.

Ким є твій парох?

Храмом, куди ти ходиш, опікується окремий священик – парох. Він є душпастирем вашої спільноти, бо покликаний опікуватися душами людей, дбати про їхнє спасіння, навчати їх. Пам'ятай, що твій духовний отець робить видимою присутність Ісуса Христа. Тобто він нічого не робить від себе самого, бо діє владою і силою Христовою. Тому навчися за цією, можливо маловідомою тобі, людиною в церковних ризах бачити того, хто роздає Божу благодать.

Інтерв'ю з о. Василем Єсипом, м. Яворів

– Отче, Василю, розкажіть про своє покликання до священства.

– Моє покликання в певному сенсі схоже до покликання апостола Павла, бо, як і він, в юності я категорично не хотів служити Христові особливим способом. Щоправда, я наблизився до церкви, освоїв церковний спів, дякував. Однак коли мама запитувала, чи не хотів би я бути священиком, то я рішуче відмовлявся. Але Христос не випадково каже: «Не ви мене вибрали, а я вас». І в певний момент я відчув, що моє покликання трохи глибше. Я завжди бажав служити, будучи мирянином, та Бог відкрив мені, що у священстві я зможу подолати це служіння. Звісно, були випробування, і чи не кожного дня всі сім років семінарії я запитував про правильність обраного шляху, однак Бог допоміг мені утвердитися у своєму покликанні.

– Що було для вас найбільшою радістю як священика?

– Здійснення однієї мрії з молодших курсів семінарії. Я не міг дочекатися, коли вже як священик переживу Пасхальні свята. Коли ж я зустрів перше Воскресіння у новій ролі, стоячи перед дверима церкви на воскресній утрени і прославляючи Христове воскресіння, я відчув надзвичайне піднесення, сповнення радості, якої ніколи не забуду.

– Як буття священиком впливає на ваше життя?

– Воно вчить мене мистецтву розпізнавати своє покликання. Адже я прийняв два Таїнства – Священства і Подружжя. Часом ми з дружиною дискутували: я завжди твердив, що в першу чергу є священиком, а вона наполягала, що я насамперед – чоловік і тато. Зрештою я усвідомив, що ці дискусії зайві, бо я – і священик, і духовний, і фізичний батько, і чоловік, глава сім'ї. Священик є слугою, тому він повинен всюди давати приклад мудрого слуги, який не цурається побутових обов'язків і водночас не занедбує священичої праці. Крім того, важливо є спільно молитися із сім'єю, бо вона є домашньою церквою. Доводиться знаходити час на підготовку до проповіді. Але родина допомагає мені вдосконалювати своє духовне життя, бачити свої недоліки. І в тяжкі хвилини виснаження священичою працею мої найрідніші компенсують мою втому, додають енергії, життєвого запалу, щоби знову приступати до своїх обов'язків.

Розмовляла Христина Михалюк

За матеріалами журналу для підлітків «Сто талантів», видавництво «Свічадо»

Частина 3

Активні методи катехизації

Відвага у виборі

Допоміжні засоби: легенька музика, багато маленьких аркушів паперу, засоби для писання, клей, кольорові фло-мастери, кілька копій біблійних уривків (Мр. 10, 17–22; Лк. 19, 1–10), п'ять ватманів, картки з іменами учасників та свідків зустрічі юнака з Ісусом.

Етап 1. ІСТОРІЯ ПРО БАГАТОГО ЮНАКА (Мр. 10, 17–22)

Катехит запрошує учасників зустрічі сісти в коло, заплющити очі і здійснити уявну подорож. Під супровід легенької музики катехит розпочинає розповідати:

Містечко. Пообідня пора... Сонце вже добряче припікає. У затінку пальм у дорогу готуються купці, якась родина і кільканадцять мужчин, які розмовляють між собою в півголоса. В їхній поведінці видно виразне зацікавлення, скероване на чоловіка в середині кола. Це Ісус з Назарету. Слава про Нього вже облетіла всю Палестину з приводу багатьох чуд і суперечливих поглядів. Тепер Він стоїть тут, під пальмами, і відповідає на питання учнів. Люди з містечка несміливо приглядаються до Ісуса, стоячи біля своїх будинків. Раптом починається якесь замішання, хтось пропихається між людьми, щоб дійти до Вчителя. Розпізнаємо в ньому сина місцевого багача. Чого він хоче від Ісуса? Чому так терміново хоче з Ним поговорити? Зацікавлені, мешканці витягають голови і, незважаючи на спеку, виходять на сонце, щоб почути розмову. Хлопець питає про вічне життя, як його можна досягнути, що потрібно для цього робити. Цікаво, чи Вчитель і цього разу відповідь інакше, ніж учення Святого Письма, чи підтвердить його науку. Люди з-під будинків підходять ближче до тих, які стоять під деревами, і учні мусять стримувати натовп. Звучить відповідь: «Знаєш заповіді?... Не вбивай, не чужолож, не кради...». Хлопча, однак, досить спантеличений і домагається ще яснішої відповіді. Запевняє, що все це заховав змалку, і виразно чує, що йому ще чогось бракує, хоче чогось більшого.

Ісус дивиться на нього з любов'ю і дає йому чітку відповідь: «Одного тобі бракує: продай все, що маєш, роздай вбогим і будеш мати скарб на небі. Потім приходь і йди за мною!» Люди, які стояли збоку, розгубилися через почуті слова: залишити все?! Зректися свого доробку і багатства? Але ж кожен хоче бути багатим! Залишити це? Шепіт починає переростати в дискусію: як це розуміти? Що Вчитель хоче цим сказати? Тільки Ісус і декілька учнів спостерегли відхід засмученого хлопця, сина багача.

Завдання 1. Катехит просить учасників зустрічі замислитися над тим, як виглядала б сьогодні їхня поведінка на фоні слів Ісуса. *Питання для задуми:* Чи ти є тільки перехожим, котрий спостерігає розмову іншої людини з Богом? А може це ти стоїш в натовпі людей, котрі розгублюються через слова Вчителя? Може, ти – юнак, якому так важко прийняти слово, хоч сам його шукав? Чи, нарешті, ти є учнем, який не тільки дивиться і слухає, але також зможе так чинити, піде за Ісусом? Де ТИ є і ким є СЬОГОДНІ?

Завдання 2. Спробуймо зараз разом уявити цю зустріч, перенесену в наші часи. Як вона виглядала б у нашому середовищі? У групах по 7–8 осіб учасники готують імпровізовані сценки-пантоміми, які представляють цей біблійний фрагмент у наш час. Після представлення найперше потрібно обговорити те, що бачили глядачі, а потім – що відчували актори.

Завдання 3. Багато людей брали участь у цій події, переживали її, спостерігали за нею, прислухалися до слів Ісуса. Кожен розумів її по-своєму. Як могли зрозуміти її свідки зустрічі?

Катехит роздає учасникам в малих групах картки з іменами учасників та свідків зустрічі юнака з Ісусом. Групи пишуть лист до приятеля, описують сцену зустрічі з позиції конкретного свідка події (сам молодий хлопець, учень Ісуса, мешканець містечка, купець, дитя, батько хлопця і т. ін.) Після виконання завдання учасники зачитують свої листи і приклеюють їх до ватману 1.

Висновок. Входячи в роль конкретної особи, можемо ствердити, що не завжди однозначно люди розуміють слова Ісуса, як і поведінку багатого хлопця. Так само діється і сьогодні. Слухаючи Боже Слово, ми поступаємо по-різному.

Завдання 4. Ця зустріч має важливі ключові моменти. Нехай учасники в 3–4-особових групах, отримавши копії цього біблійного тексту, визначать у ньому ці моменти, які для них є важливими, і випишуть ці слова-ключі (фрази тексту) на аркуші. Учасники повинні пояснити свій вибір. Після прочитання і пояснення аркуші слід відкласти для пізнішого порівняння (див. етап 3).

Завдання 5. Катехит задає учасникам зустрічі питання: *Що є твоїм «негативним багатством» (як у хлопця), яке віддаляє тебе від Ісуса у твоїй щоденності? Що не дозволяє тобі вирушити за Ним без зволікання, охоче і свідомо?*

Кожен учасник перелічує свої «негативні багатства» на невеликому аркуші. Після виконання завдання всі аркуші слід приклеїти на ватман 2 так, щоб подібні відповіді були поряд. Учасники знайомляться з їх суттю в тиші.

Етап 2. ІСТОРІЯ ІЗ ЗАКХЕЄМ (Лк. 19, 1–10)

Представляємо історичний контекст життя митника: ким був, що робив (співпраця з римськими окупантами, «нечисті» гроші і ритуальна нечистість; перебування з поганами; «нечисте» дерево сикомор, нечесність у збиранні податків). Як начальник митників і людина дуже багата, він мав обмежене коло знайомих.

Завдання 1. Учасники в малих групах готують пантоміму про зустріч Ісуса із Закхеєм. Можна використовувати покривала, вбрання, різні матеріали і всі доступні реквізити. Пантоміму слід супроводжувати читанням біблійного тексту. Це робить хтось один. (*Кольорова пантомімічна ілюстрація*).

Висновок. Після зустрічі з Ісусом у поведінці Закхея відбувається радикальна зміна. Його життя наповнюється радістю і спокоєм. Він віддає своє життя в руки Божі. Той, який, здавалося, втратив все – приятель товаришів, авторитет і спокій серця, – віднаходить нове життя з Учителем з Назарету, котрий показує йому любляче обличчя Бога.

Завдання 2. Аналогічне до завдання 4 в етапі 1: визначити і виписати з біблійного уривка слова-ключі; пояснити свій вибір; аркуші з нотатками відкласти на пізніше (див. етап 3).

Завдання 3. Закхей, який володіє великими багатствами, хоче поділитися ними з іншими – так сильно вплинула на його життя зустріч з Ісусом. Кожного з нас Господь обдаровує. Поставмо собі запитання: *А чим я можу поділитися? Що є моїм добром? Які можливості розвитку Бог поставив переді мною?*

Після хвилиної задуми учасники перелічують на невеликих аркушах «позитивні багатства», що їх бачать у собі. Всі аркуші катехит приклеює на ватман 3, який слід повісити поряд із попереднім – із «негативним багатствами».

Катехит запрошує учасників підійти до двох останніх ватманів і порівняти всі «багатства»: позитивні і негативні. Скільки з них є подібними!

Підсумок. І, власне, це нехай змусить нас замислитися. Чи не «отяжіли наші серця»? Маючи стільки дібр, не зволікаймо пустити їх в обіг, як у притчі про таланти зі Святого Євангелія.

Етап 3. ПОРІВНЯННЯ

Це останній етап нашого роздумування над тими двома зустрічами, які так по-різному закінчилися.

Завдання 1. Учасники в групах повинні знайти спільне і відмінне у двох біблійних уривках. Для цього потрібно на ватмані 4 приклеїти слова-ключі, зібрані на попередніх етапах праці. Фломастером одного кольору слід виділити подібні моменти, а іншим кольором – відмінні.

Завдання 2. Учасники під проводом катехита продовжують обговорювати обидва тексти, використовуючи при цьому зіставлення слів-ключів, пантомімічні сценки, огляд «негативних багатств» і «позитивних багатств»...

Потрібно звернути увагу на такі елементи:

1) обидва біблійних персонажі щось шукають, вони незадоволені життям попри те, що володіють матеріальними багатствами;

2) Ісус з'являється в їхньому житті як **Подорожній**;

3) юнак приходить сам, а Закхей не має відваги. Ісус, однак, на обидвох **дивиться з милосердям**;

4) юнак отримує на запитання конкретну відповідь; Закхею вистачило тільки зверненої уваги Ісуса, щоб почати нове життя;

5) Ісус не змушує жодного з них до наслідування, залишає їм свободний вибір.

	Юнак	Закхей
Подібне	Багатий юнак	Збирач податків і дуже багатий
	Прийшов до Ісуса	Дуже хотів побачити Ісуса
	Ісус виходив з міста	Ісус переходив містом
	Ісус глянув з любов'ю	Ісус глянув
Відмінне	Що маю робити?	Якщо когось скривдив, поверну...
	Зберігав заповіді змалку	
	Відійшов засмучений	Сьогодні завітало в дім спасіння

Завдання 3. Катехит просить учасників зробити свої висновки і записати їх. Ці нотатки слід приклеїти на ватман 5.

Зустріч з Ісусом дає дуже конкретні плоди. Ми також стаємо перед Ісусом, який **приходить** у наше життя, **дивиться з любов'ю** на кожного з нас. Яка буде наша реакція і що ми змінимо у своєму житті після цієї зустрічі?

Завдання 4. Обговорювані біблійні сюжети спонукали нас до роздумів над своїм життям і вчинками, є досконалим образом **Таїнства Покаяння**, чи **Примирення**. Переймімося ще раз зустріччю з Ісусом, але через призму умов доброї Сповіді.

Учасники повинні віднайти умови доброї Сповіді в біблійних текстах, занотовуючи їх за таким зразком:

1. Іспит совісті:
2. Жаль:
3. Постанова поправи:
4. Сповідь:
5. Покута:

Слід обговорити всі пункти. В пригоді може стати таке зіставлення:

1) **іспит сумління:** обидва були свідомі недосконалості і слабості свого життя, ще перед зустріччю;

2) **жаль:** у Закхея жаль справжній, цей чоловік почувався негідним стати перед Ісусом, але чомусь хоче Його побачити; юнак відчуває неспокій, незважаючи на «порядне життя»;

3) **постанова поправи:** в момент зустрічі з Ісусом;

4) і 5) **сповідь і покута:** трапеза у Закхея; сам хоче все направити добровільно.

Життя тільки одного з них набирає радісних кольорів і певності. Ця зміна впливала з факту, що він зустрівся з прощенням і може знову розпочати нове життя. Катехит ставить питання для пригадування: *Що станеться в твоєму серці після такої зустрічі? Чи дозволиш Ісусові обдарувати тебе спокоєм?*

Завдання 5. На завершення учасники, вільно інтерпретуючи, прогнозують, яким буде життя юнака і Закхея через 15 років після зустрічі з Ісусом.

Підсумок. Це тільки наші домисли і припущення щодо того, які плоди дала зустріч цих двох персонажів з Ісусом в наступні роки їхнього життя. Ми також можемо змінити своє життя після зустрічі з Ісусом. Чи використаємо ми цю можливість? Чи дозволимо зупинитися Любові, яка ніколи не закінчується?

Синектика

Поділити клас на чотири групи. В групах учні опрацьовують уривки Святого Письма і відповідають на питання: *Що потрібно для того, щоб сповідь була важною?* На наступному етапі групи повинні підібрати порівняння до цього Таїнства. Учні, зазвичай, порівнюють Таїнство Покаяння зі складанням іспиту, успішним працевлаштуванням, розв'язанням математичної задачі, ремонтом несправного автомобіля, отримання медалі, випуском зі школи. Потім учні повинні виписати, що потрібно, аби реалізувати котресь із цих завдань (конкретні пункти). Останній етап – зіставлення цих пунктів з Таїнством Покаяння. Після завершення праці представники груп зачитують на загальному обговоренні свої результати. *Наприклад:*

Складання іспиту	—————>	Святе Таїнство Покаяння
Ходіння до школи	—————>	Ходіння до церкви
Систематичне навчання	—————>	Регулярна Сповідь
Старанна підготовка до іспиту	—————>	Іспит совісті
Вчителі	—————>	Священнослужителі
Школа	—————>	Церква
Підручники	—————>	Духовна література
Шпаргалки	—————>	Молитовники
Обід	—————>	Євхаристія
Написання іспиту	—————>	Сповідь
Парта	—————>	Престіл
Чернетка	—————>	Сумління

На завершення заняття – підсумування праці учнів і наголошення на найсуттєвіших прикметах Святого Таїнства Покаяння.

На наступній зустрічі на тему значення Святого Таїнства Покаяння використовуємо приречу про милосердного батька. Кожна група отримує одне із трьох пропонувананих завдань:

1. Написати листа до приятеля про випадок, який стався.
2. «Увійти» в роль молодшого сина і написати свідчення.
3. Описати цей випадок у вигляді газетної статті.

Метаплан

Суть метаплану полягає в обміні думками з приводу певної теми. Візьмімо, до прикладу, вивчення Святого Таїнства Єлеопомазанья.

Допоміжні засоби: альбомний аркуш, поділений на чотири частини (див. нижче; можна попередньо приготувати зразок такої картки і помістити її на видному місці).

Метаплан є специфічною методою дискутування, яка дає змогу виразити свої погляди, щодо конкретної проблеми і щодо пошуку конкретних причин та ідеальних розв'язків цієї проблеми. Отримані висновки стають вступом для подальшої праці над розв'язанням проблемної ситуації.

Перебіг методи

1. Організація праці. Керівник ділить учнів на 4–5-особові групи. Ставить перед ними конкретну проблему (наприклад, хвороба якоїсь людини), дозволяючи поглянути на неї з різних боків. Учні повинні відповісти на запитання: 1. Як є? 2. Як повинно бути? 3. Чому не є так, як повинно бути? 4. Що робити?

Проблема:	
Як є?	Як має бути?
Чому не є так, як має бути?	Що робити?

2. Праця в групах. Катехит роздає групам аркуші і фломастери. Учні заповнюють таблицю на аркуші, вписуючи туди свої думки, погляди. Їхні відповіді не мусять бути сформульовані у формі окреслених тверджень – це можуть бути схематичні тези, які передають суть; це можуть бути відповіді окремих осіб або випрацювана думка групи. Звертаємо увагу на те, щоб поглянути на проблему всебічно. Орієнтовний час праці – 20 хв.

3. Загальна праця. Результати праці можна презентувати дwoяко. В першому випадку – вивішуємо результати на дошку (кожен учень має можливість підійти і прочитати працю інших груп), у другому – кожна група коментує свою таблицю.

Завдання керівника – упорядкувати і підсумувати зібраний матеріал.

Приклади відповідей на поставлені запитання:

1. Зазвичай люди бояться закликати священика до хворого.

Помилково думають, що після уділення Святого Таїнства Єлеопомазання хворий помре.

2. Єлеопомазання є Таїнством для оздоровлення хворого.

Це Таїнство скріплює духовні та фізичні сили людини.

3. Брак правильного розуміння призначення Святих Таїнств.

Відсутність живого спілкування зі священиком.

4. Читати релігійну літературу. Духовне просвітництво.

Активна участь у житті Церкви (парафії).

Сітка взаємозв'язків

Суть методу: пошук зв'язків між ключовими поняттями якоїсь конкретної теми. Думки записуємо над лініями, що поєднують ключові слова.

На початковому етапі праця перебігає так само, як метод «слова-ключі».

«Сітку взаємозв'язків» можна зарахувати до методу провокування творчого мислення. Ця метода ефективна, коли потрібно поглибити розуміння теми, яка добре відома і близька учасникам. Ця метода відновлює їхні дотеперішні знання, впорядковує їх, інтегрує. З її допомогою можемо віднайти зв'язок між різними елементами конкретної дійсності. Ведучому цей метод дає можливість зорієнтуватися, яке уявлення цієї дійсності мають учні. Він може почати діалог, наголошуючи на тих аспектах, на які учасники не звернули уваги.

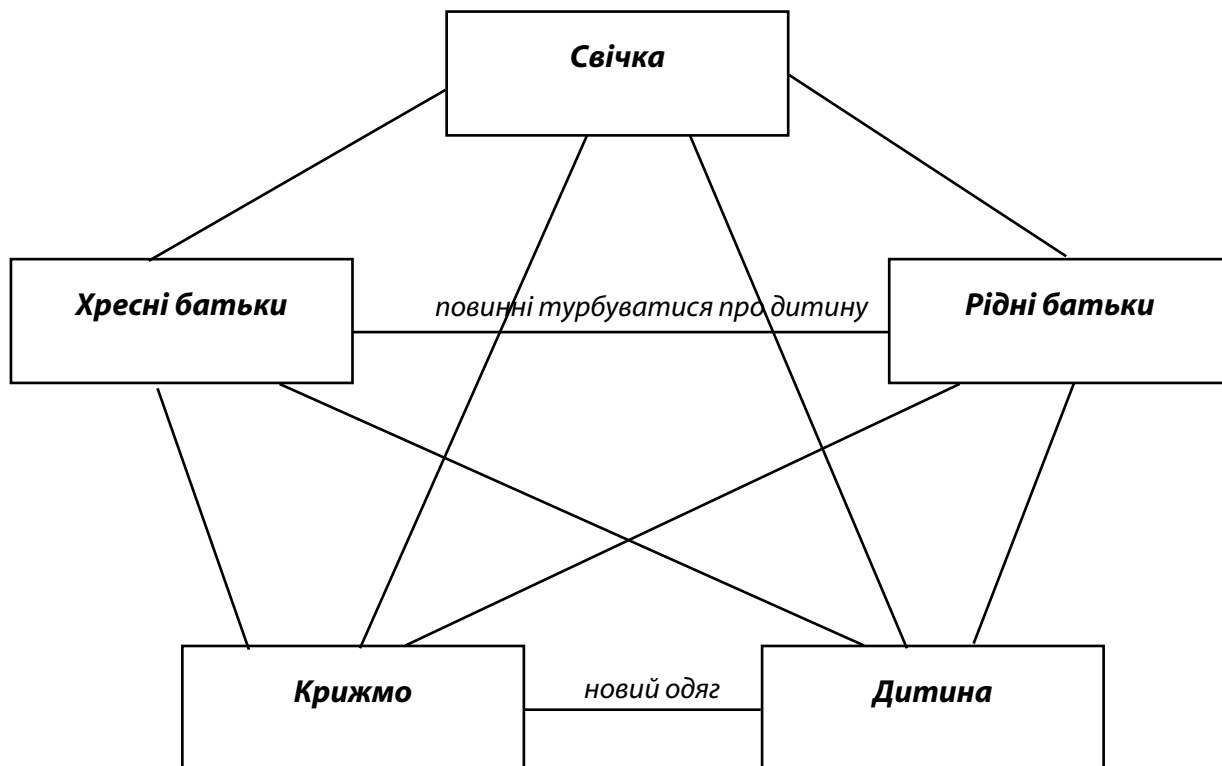
Допоміжні засоби: аркуші А3, блок маленьких відривних аркушів, маркери, клей.

1. Організація праці. Метод вимагає поділу на групи. Оптимальна кількість осіб у групі – 4. Кожній групі потрібні великий папір, п'ять маленьких аркушів і маркер.

2. Праця в групах. Учні мають виконати два завдання. Перше полягає в тому, щоб спільно обдумати запропоновану тему, вибрати і записати на окремих листочках п'ять елементів, властивостей, визначень з цієї теми. Наприклад, на тему «Хрещення» учні можуть виписати: *вода, дитина, таємниця, священик, хресні батьки; Св. Літургія, свічка, крижмо, хресні батьки, рідні батьки.*

Далі учні приклеюють картки на великий папір так, щоб між ними можна було намалювати лінії (найкраще, якщо картки утворюють п'ятикутник). Аналізуючи ключові слова, що на картках, група намагається з'ясувати, що їх поєднує. Знайшовши якийсь взаємозв'язок, учні проводять лінію між відповідними картками і пишуть над нею свою думку. Наприклад, якщо учні зауважують, що існує зв'язок між поняттями «рідні батьки» і «хресні батьки», вони надписують на лінії думку: «батьки і хресні батьки повинні турбуватися про дитину» чи «батьки і хресні батьки повинні бути приготовані до поділу обов'язків». Потрібно знайти якнайбільшу кількість зв'язків. Так виникає сітка взаємозв'язків між ключовими словами.

3. Загальна праця. Після завершення попереднього завдання групи представляють результати своєї праці. Найкраще це зробити за принципом каруселі – передавання праці від групи до групи в одному напрямку. З метою уникнення безладу потрібно передавати працю за сигналом катехита.

Після ознайомлення з роботами можна запропонувати учням написати свою відповідь на певні дискусійні питання, пов'язані з темою. Це може бути, наприклад, питання: «До чого мене закликає прийняття Святого Таїнства Хрещення?» Якщо учні пишуть відповіді на картках, то ці картки можна зібрати, прочитати і приклеїти на великий аркуш, щоб можна було ще раз ознайомитися з відповідями.

Можливі варіанти. Інколи, записуючи над лініями думки, можна відійти від суті, але виписані думки завжди мусять поєднувати два поняття.

Прикмети подружньої любові

Згідно з документом «*Humanae Vitae*» Павла VI

Заняття розпочинається складанням із плакатних пазлів речення: **Подружня любов / є / особлива, / плідна, / людська, / вірна./**

Катехит ділить учасників на шість груп. Кожна група має малюнком (за допомогою кольорових олівців) представити зміст речення, яке раніше учні склали з пазлів. Усю увагу, однак, треба скерувати не на сам малюнок, а на правильність передання змісту речення. На цю працю дається 10 хв. Опісля роботи слід приклеїти на ватман. Під час праці може звучати музика.

Для виконання наступного завдання катехит ділить учасників на чотири групи і кожній дає для опрацювання одну з прикмет подружжя. Кожній групі потрібно подумати над «своєю» прикметою і спільно дати їй визначення. Під час праці може звучати музика.

Після представлення результатів своєї праці кожна група отримує аркуш, на якому повинна написати три загрози, що можуть нависати над конкретною прикметою. Час – 5 хв.

Далі у Святому Письмі потрібно знайти «ліки» від цих загроз і також виписати їх. Час праці – 15 хв. Наприкінці учасники презентують свою працю (загрози і ліки).

Приклади:

Прикмета	Загрози	Ліки
Особливість	подружня невірність	«Ви чули, що було сказано: Не чини перелюбу» (Мт. 5, 27)
	дезінтеграція родини	«Що Бог з'єднав, людина хай не розлучає» (Мт. 19, 6)
	акцент на любові до дитини	«Покине батька і матір і пристане до своєї жінки» (Мт. 19, 5; Еф. 5, 31)
Плідність	свідома бездітність	«Будьте плідні і множьте і наповняйте землю» (Бут. 1, 28)
	недбайливість про духовний розвиток родини	Лк. 2, 51–52; Еф. 6, 1–9
Вірність	захоплення особами протилежної статі	«Кожний, хто з пожаданням дивиться на жінку...» (Мт. 5, 28)
	брак прощення	Мт. 18, 21–23
	цікавість	Мт. 5, 29
Людська	егоїзм	«Любіть один одного так, як я вас полюбив» (Йо. 15, 12)
	споживацтво	«Не турбуйтеся вашим життям...» (Мт. 6, 25–34)
	насилля	Еф. 5, 25–33

Після наклеєння аркушів на ватман можна продовжити заняття дискусією: *як бачимо, існує багато загроз для подружньої любові, і дуже важко не піддатися спокусам!* Дискусію можна завершити молитвою за християнські подружжя.

Діамантова діаграма

Суть методу: у поданій схемі, у відповідних полях потрібно розмістити ключові слова теми. Ця схема нагадує структуру діаманта. Словами-ключами можуть бути певні цінності, також ними можуть бути аргументи на підтримку якоїсь тези. У найвище поле слід вписати найважливіше гасло, у найнижче – найменш істотне.

Цей метод спонукає учнів до творчого мислення. Учні працюють у малих групах, тож можуть впевненіше виражати свої думки.

Також за допомогою цього методу керівник може зорієнтуватися, які цінності є для учнів важливими, а що для них становить меншу вартість. Крім того, учні вчитимуться аргументувати власну думку.

Допоміжні матеріали: кілька копій діамантової схеми, блок маленьких аркушів, фломастери.

1. Організація праці. Метод вимагає поділу учнів на групи (4–6 осіб). Кожна група отримує схему діаграми, дев'ять аркушів і фломастери.

2. Праця в групах. Катехит роздає групам аркуші із сформульованими на них гаслами. Важливо, щоб гасла були однакові для всіх груп. Наприклад, це можуть бути риси зрілої людини: *відповідальність, вихованість, правильна система цінностей, мудрість, особиста культура, відкритість до інших, чуйність, зрілість.* Далі листки з цими гаслами учні приклеюють

до діаграми. Найвище приклеюємо найважливішу, на думку учнів, рису. Нижче слід наклеювати гасла відповідно до зниження їх важливості. Найнижче розміщують найменш суттєве, на думку учнів, гасло.

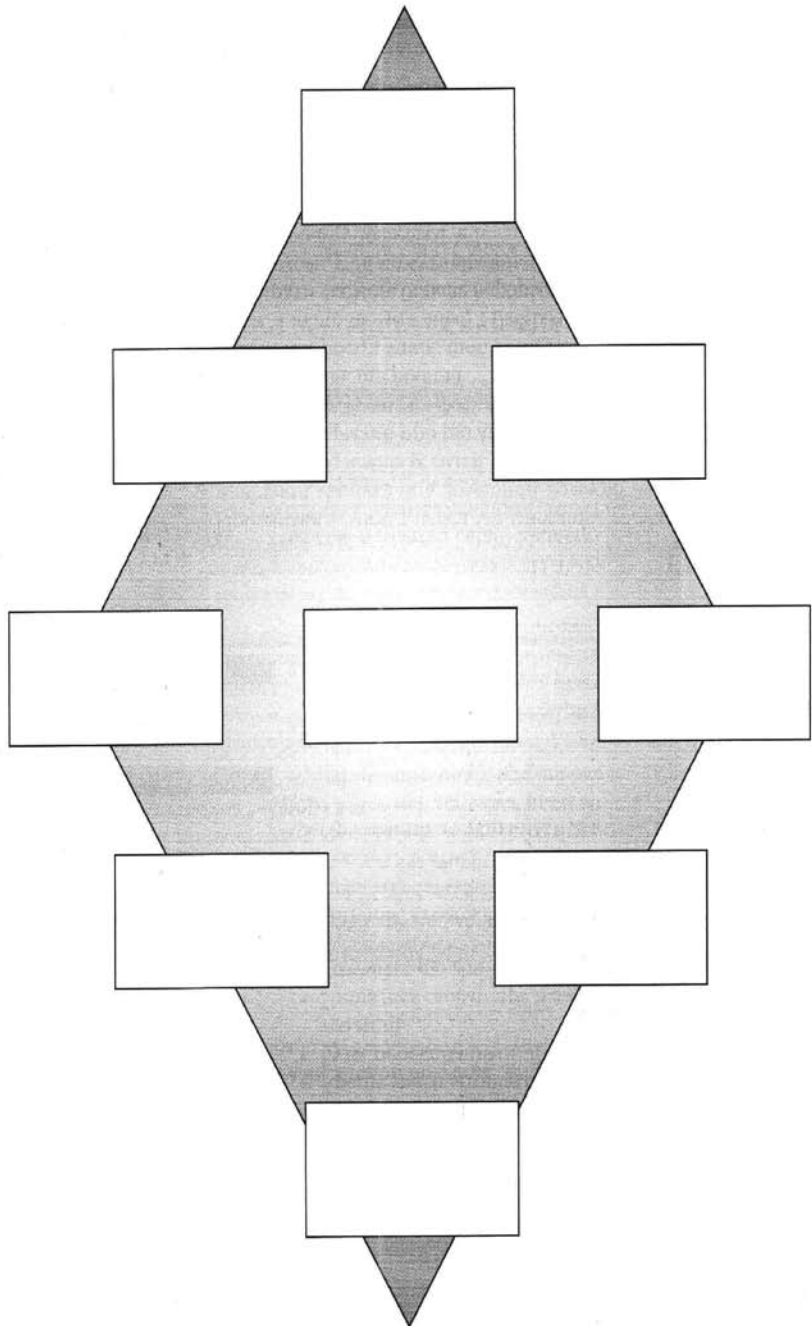
3. Загальна праця.

Представлення результатів праці. Діаграми слід прикріпити до дошки. Представники груп по черзі коментують діаграму своєї групи. Діти повинні порівняти розташування «своїх» карток з пріоритетами інших груп і спільно зробити висновки.

Керівник підсумовує працю учнів. Варто, щоб він висловив і своє бачення щодо пріоритетності гасел. Учні зможуть порівняти свої погляди з поглядами керівника.

Можливі варіанти.

Можна запропонувати учням самим написати слова-ключі (гасла). Наприклад, при вивченні Святого Таїнства Священства катехит дає учням завдання написати риси, якими має володіти добрий священник. У групі учні, дискутуючи, повинні спільно написати на аркушах ці риси і розмістити їх відповідно у формі діаманта.

Частина 4

Конспекти катехитичних занять

Тема. Христос дає нам нове життя і робить нас божими дітьми

Святі Таїнства Хрещення і Миропомазання

Мета: ознайомити учнів зі Святими Таїнствами Хрещення і Миропомазання; допомогти усвідомити, що в цих тайнах ми отримуємо нове життя у Христі, стаємо дітьми Божими, храмом Святого Духа, отримуємо «печаті Святого Духа»; розвивати вміння в учнів аналізувати біблійні уривки; виховувати вдячність і любов до батьків та хресних.

Біблійна основа: Мт. 28, 19–20; Еф. 5, 8; Гал. 3, 27; Лк. 24, 49; Гал. 5, 22; Мт. 3, 13; Еф. 6, 11–18.
Ключовий стих: «Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож, я з вами по всі дні аж до кінця віку». (Мт. 28, 19–20).

Допоміжні засоби:

для катехита: Святе Письмо, малюнок про Святі Таїнства, ілюстрації до Таїнств Хрещення і Миропомазання, вирізані з картону силуети солдатів, написи на папері: «невіра», «брехня», «відчай», «жорстокість», «зло»;

для учнів: папір, фломастери, дерев'яна рамка для фотографії, бісер, клей, пензлик для клею, пластилін, мушлі, стрічка, фотографія з Хрещення.

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Актуалізація опорних знань, перевірка вивченого

Після свого Вознесіння Христос і далі перебуває серед своїх учнів – християн усіх часів: «Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28, 20). Христос продовжує навчати, зціляти, прощати, творити. Св. Лев Великий, Папа Римський, наголошує: «Усе, що Христос чинив упродовж свого земного життя, не перервалося, а перейшло до Таїнств церковних».

Святі Таїнства встановив Ісус Христос для нашого спасіння. Через них Він дарує благодать Святого Духа. Святими Таїнствами є Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Єлеопомазання, Подружжя і Священство. (*Катехит демонструє ілюстрацію семи Святих Таїнств*). Їх поділяють на Таїнства християнського втаємничення (Хрещення, Миропомазання та Євхаристія), Таїнства зцілення (Покаяння та Єлеопомазання) і Таїнства служіння (Священство і Подружжя). Вони пов'язані з важливими моментами християнського життя. У кожному Таїнстві є видима і невидима дія. Невидима полягає у тому, що людина справді змінюється в момент здійснення Таїнства. А видима дія – це супровід гарних обрядів, які є одягом Святих Таїнств.

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні на занятті ми з вами ознайомимося зі Святими Таїнствами Хрещення і Миропомазання, дізнаємося, що в них Ісус Христос дає нам нове життя і робить нас дітьми Божими.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Пояснення Святого Таїнства Хрещення

Хрещення є першим Таїнством, яке людині треба прийняти, щоб стати християнином, членом Церкви. Без Таїнства Хрещення людина не може приймати інших Таїнств. Через Хрещення людина стає дитиною Бога-Отця, храмом Святого Духа і отримує відпущення первородного гріха та всіх особистих гріхів. Тобто Хрещення є народженням до нового, вічного життя.

Обряд Хрещення пов'язаний із водою. У деяких Церквах людину тричі занурюють у воду, а в інших – просто поливають водою голову в ім'я Пресвятої Тройці – Отця, Сина і Святого Духа. Таїнство Хрещення зазвичай уділяє священник. Диякон і світська людина може уділяти її тільки в небезпеці смерті. У таких випадках тричі поливають голову дитини водою і промовляють: «Хрещасться раб Божий (раба Божа) (ім'я) в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь». Віддавна люди вважали, що вода має наче два обличчя: є джерелом життя і плідності, але може бути і смертельною загрозою. Тому, коли під час обряду Хрещення людину занурюють у воду, вона бере участь у смерті Христа і немов помирає для гріха. А виходячи з води, народжується заново для іншого життя. На знак нового народження у Хрещенні хрещеникові надають християнське ім'я, переважно якогось святого, який буде взірцем святости.

Після Хрещення людину одягають у білу одягу (звану «крижмо») – одяг праведності, яка символізує «зодягнення» у воскреслого Христа: «Ви, що у Христа хрестилися, у Христа одягнулися» (Гал. 3, 27). Зодягнутись у Христа для охрещеного означає, що він став новою людиною.

Чи ви коли-небудь одягали одяг, в якому почувалися інакше? Коли одягаємо незвичний одяг, то поведимося інакше. Коли зодягаємося у Христа, діємо, як Ісус Христос. Ми добрі, милі й прагнемо допомагати іншим.

Подаючи новохрещеному або його хресним батькам запалену свічку, священник говорить: «Прийми оцю горящу свічку і старайся в усьому житті твоєму просвічуватися світлом віри і добрих діл». Християнське життя засвідчуємо своїми справами. Як світло не є прихованим, так і життя християнина повинно виявляти нове життя Хрещення. Це світло продовжує яскраво сяяти, якщо дитина чинить добро і зростає у вірі. *(Катехит демонструє на малюнку символи Хрещення: воду, білий одяг та свічку).*

Виконання пісні «Ми є діти Світла» *(Сл. Христини Опалінської, СНДМ)*

Ми є діти світла, ми є діти дня,
Повні Божого Духа, світла і життя.
Хай нам все воно світить, щоб нам ясно було.
Хай нам все воно світить, з нами всюди ішло.
Ми є діти світла, ми є діти дня.
Повні Божого Духа, світла і життя.

Христос, посилаючи своїх учнів на проповідь, запевняє: «Хто увірує і охреститься, той буде спасений» (Мр. 16, 16). Щоб прийняти спасенний дар Хрещення, необхідна віра в Христа, Сина Божого. Церква охрещує дорослих і дітей, щоб увести їх у нове життя в Христі. Коли звершується Хрещення дітей, то віру в Христа від їхнього імені висловлюють хресні батьки. Вони разом із батьком і матір'ю беруть на себе відповідальність перед Богом і Церквою за християнське виховання дитини.

Ісус оповістив апостолам їхню місію: «Ідіть, отже, і зробить учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав». Хрещення – знак присутності Божого володарювання і Його прийдешньої слави. Ми приймаємо (самі або через наших хресних батьків) цю правду, повторюючи Символ віри як визнання віри і хрестячись в ім'я Пресвятої Тройці.

Клас повторює Символ віри.

Сьогодні ми дізналися, що наші рідні та хресні батьки вирішили передати нам віру в нашого Господа Ісуса Христа. Вони вирішили приєднати нас до життя Церкви. Зараз ми виготовимо подячну листівку для них.

Чи ви знаєте імена ваших хресних батьків?

Для чого вибирають хресних батьків?

Ваші хресні батьки мають особливе значення. Вони покликані допомагати вашим батькам вчити та виховувати вас як добрих християн. Ми зараз виготовимо подячну листівку для них.

Виготовлення подячної листівки рідним і хресним батькам

Катехит роздає заздалегідь приготований папір. Учні складають його навпіл. На одному боці пишуть своє ім'я, на іншому – фразу: «Дякую за моє Хрещення» або «Дякую, що зробили мене християнином». Лицеву сторінку діти можуть гарно прикрасити.

Як ви думаєте, чому почали хрестити дітей? Адже вони нічого не розуміють не можуть самі приймати таке важливе рішення. (Церква хоче, щоби людина з наймолодшого віку могла бути вільною від влади гріха та зростати як християнин).

Ви не пам'ятаєте того дня, коли вас принесли до храму, щоб охрестити. Саме завдяки вірі ваших рідних та хресних батьків вам була дана велика ласка – стати дитиною Божою. Кожне новонароджене немовля – як незасіяне поле, на яке у хрещенні падає зернина віри. І це зернятко, поки дитинка зростає, плекають її рідні і хресні батьки. Коли вона виростає – вона покликана вже сама ствердити у своєму житті вибір Христа, щоб ота зернина могла вирости і принести плоди. Тож пам'ятайте, що найбільша відповідальність за дар Хрещення є на нас самих. Наше Хрещення не було одноразовою подією, яка трапилася в минулому, а є раз і назавжди обраним способом життя – з Богом і для Бога. І це має бути свідченням для інших.

Виготовлення пам'ятки з Хрещення

Приготуйте дерев'яну рамочку, клей ПВА та бісер. Приклейте по краях рамки бісер. За допомогою пластиліну оздобте рамочку мушлями. Приклейте стрічку у формі бантика. А тепер помістіть у рамку свою фотографію з Хрещення.

Пояснення Святого Таїнства Миропомазання

Друге Святе Таїнство – Миропомазання – звершується одразу після Хрещення. У книзі Діянь апостолів читаємо, що апостоли відразу після Хрещення якоїсь людини поклали на неї руки, і так вона отримувала дар Святого Духа. Такими були початки Таїнства Миропомазання. Наприкінці II століття покладання рук доповнили помазанням пахучою олією (миром). Миро – це оливкова олія, змішана з бальзамом, вином та іншими пахучими речовинами, яких може бути від 13 до 39. Освячення мира здійснює тільки патріарх або єпископ у Великий Четвер Страсного тижня. Воно символізує багатство й розмаїття духовних дарів, що їх Святий Дух дарує охрещеному.

Священик освяченим миром хрестовино помазує людині чоло, очі, ніздрі, уста, вуха, груди, руки, ноги, проказуючи слова: «Печать дару Святого Духа». Слова «печатать дару Святого Духа» свідчать про належність хрещеника Богові. Чоло помазують, щоби людина мала просвітлений Богом розум; очі, ніздрі, уста, вуха – щоби освятити всі почуття, які отримує завдяки цим органам. Груді – щоби усім серцем вона любила Господа, руки – щоби працювала

на Його славу, ноги – щоби ходила Господніми дорогами. Ці дії супроводжують слова священника: «Печать дару Святого Духа. Амінь». Під час Миропомазання священник читає молитви, в яких просить, щоби це помазання дало охрещеному божественну силу перемогти всі ворожі диявольські підступи, бути хоробрим воїном Христа Бога. Є там і прохання про ласку сміливо, без страху та сорому визнавати перед усіма ім'я Ісуса Христа і бути готовим навіть страждати за Нього. І ще там є молитва, щоб миропомазана особа завдяки дії Святого Духа зростала у чеснотах і ставала щораз досконалішою.

В Євангелії від Луки ми читаємо, що перед своїм вознесенням Ісус наказує учням не залишати міста, аж доки вони не одягнуться силою з висоти (Лк. 24, 49). Тобто обіцяє апостолам, що невдовзі зішле їм Святого Духа. Лише отримавши Святого Духа, учні почали відважно проповідувати всьому світові Воскреслого Христа.

Св. Кирило Єрусалимський говорив, що саме після Миропомазання ми вже гідні називати себе християнами (від грецького слова «Христос» – «Помазаний»). Ми є всі помазані, і в нас замешкує Святий Дух, а ми, за словами апостола Павла, стаємо Його храмом.

Виконання пісні «Наше тіло – то є дім»

Наше тіло – то є дім. Дух Святий живе у нім.
Повні сили й благодаті будем Бога прославляти.
Вгору рученьки зведім, Духа Божого приймим. (2)

Ми також отримали силу з висоти. Святий Дух дарує її кожній охрещеній людині у Таїнстві Миропомазання, аби вона стала справжнім воїном Христа і сміливо визнавала свою віру. Святий Дух настільки щедрий, що приносить нам сім дарів: мудрість, розум, раду, кріпость, знання, побожність, страх Божий. Треба вважати, щоб не розгубити в дорозі ці дари. І тоді в нашому житті проростуть ще й дев'ять плодів Святого Духа.

Праця зі Святим Письмом

Учні зачитують дев'ять плодів Святого Духа з Послання до Галатів 5, 22–23: «**А плід Духа: любов, радість, мир, довготерпіння, лагідність, доброта, вірність, тихість, здержливість**».

Виготовлення плаката «Дари Святого Духа»

Пригадаймо собі, що Святий Дух подарував нам сім дарів (талентів), які допомагають здобувати успіхи в Божих очах, тобто любити себе і ближніх. Щодня нам потрібно просити про сім дарів, щоб стати люблячими, радісними, терпеливими, добрими, милосердними, лагідними, поміркованими, вміти зберегти мир і віру в серці.

Учні діляться на групи. Кожна група має описати один з дарів Святого Духа, як вона його розуміє. Потім учні приклеюють на ватман свої напрацювання в групах.

Дар мудрості – можемо бачити світ і людей немовби Божими очима – з милосердям і любов'ю.

Дар розуму – можемо пізнавати Божі таємниці, розпізнавати дію Господа у своєму житті.

Дар ради – можемо зберігати мир у душі, відкидати сумніви у вірі, вибирати життя з Богом.

Дар кріпості – можемо мати життєву відвагу і не боятися труднощів, які неодмінно трапляються у житті.

Дар знання – можемо пізнавати правду про Бога і водночас відкривати правду про себе.

Дар побожності – можемо сприймати Бога як тата – улюблену Особу, з якою хочемо завжди контактувати.

Дар страху Божого – можемо любити Бога і розуміти, що Він – таємниця, якої нам до кінця не збагнути.

ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Опитування вивченого

- Що таке Хрещення? (*Це перше і найпотрібніше Таїнство, в якому Христос звільняє нас від первородного гріха та інших гріхів, з'єднує нас із собою, дає Боже життя*).
- Хто може хрестити? (*Священик, але в конечній потребі – кожна людина*).
- Які слова промовляв священик, коли вас занурював у воду або поливав нею? (*«Хрещється раб Божий (раба Божа) (ім'я) в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь»*).
- Назвіть символи Хрещення. (*Вода, біла одежа та свічка*).
- Які наслідки Хрещення? (*Хрещення очищає від первородного гріха, від усіх особистих гріхів, людина стає членом Церкви і народжується до нового, вічного життя*).
- Що таке Миропомазання? (*Це Таїнство, в якому Святий Дух розпалює в душі любов і дає свої дари, щоб бути воїном Христа і сміливо визнавати свою віру*).
- Як називається олія, яку використовує священик у Миропомазанні? (*Миро*).
- Хто освячує миро? (*Єпископ або патріарх*).
- Вкажіть ті частини тіла, які священик миропомазує. (*Очі, вуха, ніс, уста, груди, руки та ноги*).
- Що стається під час миропомазання? (*Отримуємо печать Святого Духа для нового життя*).

Гра «У річці»

Стих: «Тоді прибув Ісус із Галилеї на Йордан до Йоана, щоб хреститися від нього» (Мт. 3, 13).

Мета: допомогти дітям запам'ятати, що Ісус хрестився у річці Йордані.

Правила гри:

Діти вишиковуються один біля одного вздовж лінії. По одному боці лінії – річка. По іншому – берег. Катехит швидко вигукує команди одну за одною: «у річці», «на березі» – і діти повинні стрибнути на той чи інший бік від лінії.

Гра «Ми – воїни Господа»

Діти, а ви знаєте, що ми – християни – є воїнами в духовному війську Ісуса Христа?

Катехит роздає дітям силуети солдатів. На окремих аркушах по черзі показує написи: «невіра», «брехня», «відчай», «жорстокість», «зло».

Яку ми можемо використати зброю, щоб перемогти таких ворогів? Що ми можемо зробити, щоб перемогти невіру, відчай?

Катехит наприкінці гри зачитує Ефесян 6, 11–18. Говорить, із чим повинна боротися людина, а також про те, що Ісус Христос обіцяв нам перемогу.

Підсумок заняття

Подякуймо Ісусові за те, що ми охрещені і належимо до вибраних Божих дітей. Всі люди, які прийняли Святі Таїнства Хрещення і Миропомазання становлять єдину Божу родину.

Виконання пісні «Ми є родина» (о. Зіновій Хоркавий)

Даваймо разом руки складімо до Христа,
Нехай радіє небо і вся наша земля.
Даваймо разом нині скажімо до Христа,
Що ми є всі родина Набесного Отця.
Ми є родина (3) у Христі.
Ми є родина (3) у Христі.

Використана література:

Христос – наша Пасха: Катехизм Української Греко-Католицької Церкви. – Львів, 2011.

Журнал «Сто талантів». – № 7, 8, 9. – 2010.

Браун Дж. 100 активних біблійних ігор для дітей. – Львів: Нова надія, 2009.

Ірина Бурнашова, катехит

Тема. Найбільший дар Господній – Пресвята Євхаристія

Мета: ознайомити учнів із Святим Таїнством Євхаристії; розповісти про Тайну Вечерю, на якій Ісус встановив Таїнство Євхаристії; допомогти дітям зрозуміти, що під час Служби Божої хліб і вино стають Тілом і Кров'ю Ісуса Христа, якого приймаємо у Причасті; навчити, як готуватися до Святого Причастя, пригадати і поглибити розуміння змісту третьої Божої заповіді; розвивати вміння аналізувати біблійні уривки; виховувати бажання брати участь у Святій Літургії, вдячність і любов до Ісуса Христа, який нам дає у Причасті самого себе.

Біблійна основа:

«Якщо не споживатимете тіло Чоловічого Сина й не питимете Його кров, не матимете життя в собі». (Йо. 6, 53)

«Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я – в ньому»; «Як вони їли, Ісус узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням, кажучи: “Беріть, їжте: це моє тіло”. Потім узяв чашу, воздав хвалу і подав їм, кажучи: “Пийте з неї всі, бо це кров моя (Нового) Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів”». (Мт. 26, 26–28)

Ключовий стих: «Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня». (Йо. 6, 54).

Біблійна історія: Притча про весільний бенкет (Мт. 22, 1–14).

Допоміжні засоби:

для катехита: Святе Письмо; ікона Тайної Вечері; малюнки чи фотографії, на яких зображені люди, що приймають Святе Причастя, ілюстрації до Таїнства Євхаристії;

для учнів: папір, олівці, фломастери, подарунковий папір формату А4.

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Актуалізація опорних знань, перевірка вивченого

Чи пам'ятаєте ви, що таке таїнство? Які зі Святих Таїнств ми називаємо Таїнствами християнського втаємничення? Так, це Хрещення, Миропомазання і Євхаристія.

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні ми поговоримо про Пресвяту Євхаристію – найбільший дар, який залишив нам Господь.

З'ясуймо, що означає слово «Євхаристія»? Це грецьке слово дослівно перекладається як «благодарення», «подяка», бо в ній ми дякуємо Богові за Його дари і за все, що Він зробив для нашого спасіння. Інша назва – «Причастя» – зі старослов'янської означає «спілкування», «участь», «спадщина». Ми приймаємо саме Тіло і Кров Господа Ісуса Христа, і це є нашим найтіснішим єднанням із Богом і одне з одним. Тому без Євхаристії неможливо уявити християнське життя. А ще Євхаристію називали вечерею Господньою, ламанням хліба, спомином страстей і воскресіння Христа, святою жертвою.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Пояснення Святого Таїнства Євхаристії

Пресвята Євхаристія – це жертва Тіла і Крови Господа Ісуса Христа. Це третє із Таїнств християнського втаємничення, в якому новохрещений, що народився у Христі й сповнився Святим Духом, причащається Тіла і Крові Христа. До Таїнства Євхаристії приступаємо впро-

довж усього життя. У Святому Причасті Христос дарує нам самого себе, своє Тіло і Кров, на поживу для зростання в новому житті. На Тайній Вечері Христос віддав себе за нас, щоб ми могли дарувати своє життя за ближніх, як Він його дарував. Причащаючись Господніх Тіла і Крові, ми отримуємо завдаток вічного життя: «Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня» (Йо. 6, 54). Через причастя Тіла і Крові Христа ми вже маємо вічне життя.

У Євхаристії під видами хліба і вина ми споживаємо саме Тіло і Кров Ісуса Христа. Це стає нашим найтіснішим єднанням з Богом і одне з одним. Пресвята Євхаристія найповніше виявляє і творить нашу спільність з Богом, і з людьми. Св. Йоан Золотоустий говорив: «Чим є цей хліб? – Тілом Христовим. Чим стають ті, хто причащається його? – Тілом Христовим. І немає багато тіл, а одне тіло».

Тайна Вечеря

Чи часто ви з родиною збираєтеся на сімейні святкування? Назвіть важливі події вашого життя. Так, це день народження, річниця різних дат, моменти радості і смутку. Усі вони супроводжуються тим, що сім'я, збирається за столом. Їсти та пити означає значно більше, ніж просто насичувати шлунок. Ділячись їжею та питтям, ми даруємо частинку себе.

Ісус розділив Тайну Вечерю зі своїми учнями. Усі чотири євангелисти, а також святий Павло розповідають, як перед смертю Христос зібрався на Тайну Вечерю зі своїми апостолами.

«Як вони їли, Ісус узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням, кажучи: "Беріть, їжте: це моє тіло". Потім узяв чашу, воздав хвалу і подав їм, кажучи: "Пийте з неї всі, бо це кров моя (Нового) Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів"» (Мт. 26, 26–28).

Христос сказав своїм учням робити це на Його спомин. Під видами хліба і вина Він залишив на землі усього себе, щоб завжди бути з нами.

Божественна Літургія є спомином, триванням Тайної Вечері. Як на Тайній Вечері Христос причащав апостолів своїм Тілом і Кров'ю, так на Літургії Він причащає нас: «Коли бачиш, що священник подає тобі Святі Дари, то думай, що робить це не священник, а сам Христос простягає до тебе руки» (св. Йоан Золотоустий).

Катехит демонструє учням ікону Причастя апостолів або ікону Тайної Вечері.

Ікона Причастя апостолів, як і ікона Тайної Вечері, зображає те, що відбувається на Літургії: Христос причащає своїм Тілом і Кров'ю апостолів, які представляють усіх вірних. На Літургії Христос причащає нас не простим хлібом, а правдивим своїм Тілом і своєю Кров'ю.

Катехит демонструє учням ілюстрації або фотографії, як люди приступають до Причастя.

Святі Отці наголошували на необхідності причащатися на Літургії: «Скажи мені, якщо хтось, запрошений на бенкет, умив би собі руки й сів до столу, і, хоч усе приготоване, не брав би в ньому участі, то чи не образив би того, хто його запросив? Чи не краще, щоб він взагалі не приходив?»

Що означає для християнина сповнювати заповідь Божу «Пам'ятай день святий святкувати»? Так, це означає брати участь у Святій Літургії в неділю та свята.

Божественна Літургія – час зустрічі з Богом

Задумаймося, як часто ви берете участь у Святій Літургії? Якщо ви постійно ходите на Літургії хоча б у неділі й свята, то буваєте у храмі приблизно шістдесят разів на рік. Якщо ми помножимо це число на кілька десятків років, упродовж яких, мабуть, ходитимемо до Церкви, то дізнаємося, що протягом життя ми беремо участь в Літургії кілька тисяч разів.

«Немає святішого, величавішого та важливішого діяння, – каже митрополит Андрей Шептицький, – ніж страшна жертва Служби Божої. Коли священник приступає до жертвни-

ка, тоді його чин перевищує у важності і святості всі діяння людей, що їх історики записують як важливі історичні події». Якщо зібрати коштовності всього світу і покласти на одну чашу терезів, а на іншу – Святу Літургію, то чаша з Божественною Літургією переважить. Хто має можливість бути на Божественній Літургії – не буває, а хто приходить – стоїть неухважно, розсіяно. Чому ж це так? Та тому, що людина не вдумується, що ж таке Літургія. Людина не розуміє всієї глибини і важливості здійснюваної перед очима Великої Тайни».

Що ви знаєте про Божественну Літургію? Служба Божа, як її ще називають, умовно поділяється на три частини: проскомидію (приготування Святих Дарів – хліба і вина), літургію Слова (коли є читання Апостола та Євангелія) і літургію Жертви, або вірних. Власне на Літургії Жертви відбувається Євхаристія. Під час херувимської пісні священник переносить Святі Дари з жертovníка на престіл, а після визнання Символу Віри настає Євхаристійний канон. На ньому ми щоразу маємо нагоду почути ті самі слова Христа, які пролунали майже два тисячоліття тому на Тайній Вечері. Під час Євхаристійного канону і звершується незбагненне Таїнство перетворення хліба і вина в Тіло і Кров Христові. Так на кожній Літургії знову й знову відбувається Ісусова Жертва. А вірні, приступаючи до Причастя, щоразу приймають Тіло і Кров Христа.

Літургія – це міст, по якому можна пройти в життя вічне. Любіть Храм Божий! Це постійне перебування Бога. Поспішайте туди, особливо в свята.

Роздуми над притчею про весільний бенкет (Мт. 22, 1–14)

Пригадайте притчу про весільний бенкет, на який цар спочатку запросив своїх друзів, а коли всі відмовилися, то слуги кликали на весілля тих, кого зустрічали дорогою. «Як же ввійшов цар, щоб подивитися на гостей, побачив там чоловіка, що не був убраний у весільну одіж» (Мт. 22, 11). Як він обурився, коли побачив серед запрошених людину, не вбрану у святкову одіж! Ця притча передає нам просту правду: Господь запрошує до себе всіх, але кожна людина, яка приходить, повинна бути готовою до участі в Його трапезі.

Що означає вдягнутися у святкову одіж? Передусім – подбати про чистоту власної душі.

Підготовка до участі в Євхаристії

Катехит ставить учням питання: «Як ви готуетесь до Святого Причастя?» Праця продовжується в групах, які обговорюють це питання і записують відповіді. Представники груп зачитують усі запропоновані відповіді.

1. Звечора зробити іспит совісті.
2. Приготуватися до Сповіді (якщо є потреба).
3. Євхаристійний піст (1 година).
4. Слід примиритися з тим, з ким посварилися.
5. Святковий та чистий одяг.

Катехит і учні обговорюють почуте.

Висновок. Умовою гідного Причастя є чиста совість людини, покаяння перед Богом за гріхи і примирення з ближнім. Також не слід забувати й про свій зовнішній вигляд.

ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Повторення вивченого

- Що таке Таїнство Євхаристії? (*Це Жертва Тіла і Крові Господа Ісуса Христа*).
- Коли Ісус встановив Євхаристію? (*У Великий Четвер на Тайній Вечері*).
- Як Він її встановив? (*Зібравши своїх апостолів, Ісус взяв у свої руки хліб, розламав його і дав їм кажучи: «Беріть і їжте всі: це Тіло моє, що за вас віддається». Тоді взяв у руки чашу з*

вином і мовив їм: «Беріть і пийте всі: ця чаша – це новий і вічний завіт у моїй Крові, що проливається за вас на прощення гріхів. Чиніть це на мій спомин».

- Що означає слово «Євхаристія»? (Вдячність).
- Як людина може приготуватися до Євхаристії? (Зробити іспит совісті, прийти до Сповіді, помиритися з ким посварилася, святково одягнутися...)
- Що повинна людина зробити після Причастя? (Бути до кінця Святої Літургії, дякувати Господеві, помолитися).
- Які ви знаєте молитви після Святого Причастя?

Виконання Євхаристійної пісні

Вшановуємо Ісуса в Пресвятій Тайні Євхаристії, коли співаємо Євхаристійні пісні.

Які ви знаєте Євхаристійні пісні? («Ісуса в Святих Тайнах», «Небо, земля», «О, Ісусе наш небесний», «О, Ісусе, Ти з любови», «Пливи світами», «Тіло Христове»...).

Хто з вас знає Євхаристійну пісню?

Катехит з дітьми повторює або вивчає Євхаристійну пісню на вибір.

«Тіло Христове» (о. І. Дуцько)

Тіло Христове прийму,
Спаса і Господа мого,
В серце смиренне візьму
Вічного Бога живого. (2)

Чашу спасення прийму
Тіла і Крови святої;
Боже ім'я призову –
Дателя життя благої. (2)

Господа мого з небес
Не перестану хвалити,
Серед покути і слез
Бога во вишніх молити. (2)

Господи, молю Тебе:
Вислухай голосу мого.
Спасе! Помилуй мене,
І хорони мя від злого. (2)

«О, Ісусе, Ти з любови» (о. В. Стех)

О, Ісусе, Ти з любови тут між нами позістав,
За помешкання для себе Ти кивот убогий взяв. (2)

В тім кивоті Ти царствуєш, з Нього ласки роздаєш,
Всіх до себе потягаєш, всіх при собі голубиш. (2)

«Вірую, Господи» (о. І. Дуцько)

Вірую, Господи, і визнаю, що Ти – Син Бога Живого,
Прийшов на землю, щоб душу мою спасти від всякого злого. (2)

Ти за причасника в храмі святім прийми мя в Тайній Вечері.
Тайну Твоїм ворогам не повім і не відчиню їм двері. (2)

Не як той Юда, цілую Тебе, щоби віддати на муки,
А як розбійник той, ще за життя до Тебе взношу я руки. (2)

Господи Боже, мене пом'яни, як прийдеш в Царство Небесне,
І благодаттю мене осіни, нехай і грішник воскресне. (2)

«Ісуса в Святих Тайнах»

Ісуса в Святих Тайнах всі ми щиро любім,
Жертвуймо все для Нього, Його благодарім.
О, раю наш, Ісусе, на тій долині сліз
Бідним душам зболілим ти щастя, мир приніс.
Ісуса в Святих Тайнах всі ми щиро любім,
Жертвуймо все для Нього, Його благодарім.

Виконання композицій «Дякую Тобі»

Коли ми дякуємо людям за різні речі, то, висловлюючи свою вдячність, думаємо про цих осіб. Святе Причастя – найбільший дар себе, дар Ісусового Тіла і Крові. Ми теж зараз можемо написати або намалювати те, що ви можете подарувати Богові.

Діти на папірцях-липучках пишуть або малюють те, що вони можуть подарувати Богові. Наприклад: час, молитву, доброту до друзів і т. ін. Катехит утворює дві команди, і коли кожна команда напише 10-12 подарунків, сформовує дві черги. На знак катехита учні мають по черзі бігти до стіни, де прикріплений подарунковий папір формату А4, і приклеїти до нього свій папірець.

Підсумок заняття

Коли ми беремо участь у Святій Літургії, кажемо Богові «дякую», адже слово Євхаристія з грецької мови означає «дякую». Коли апостоли приймали Святе Причастя, то дякували Богові за все, що Він здійснив задля них. Подякуймо Ісусові Христові за Пресвяте Таїнство Євхаристії.

Молитва подяки

Боже, Відкупителю мій, дякую Тобі за дар Тіла і Крові. Ти з любові до мене став Чоловіком, трудився на землі, страждав, помер на Хресті і воскрес. З любові до мене Ти став живою для моєї душі у Святому Причасті. За цю любов щиро дякую Тобі. Знаю, Ти бажаєш, щоб я був тобі вдячний, щоб усім серцем любив Тебе. Маріє, Мати Божої любові, навчи мене всім серцем любити Ісуса, мого дорогого Спасителя. Амінь.

Використана література:

Христос – наша Пасха: Катехизм Української Греко-Католицької Церкви. – Львів, 2011.
Журнал «Сто талантів». – № 1. – 2011.
Мандрівка: Посібник для катехита: 8 клас. – Львів: Свічадо, 2004.
Релігійно-просвітницький журнал «Дорогою молитви». – № 2. – 2009.
Господь – моя пісня: Збірник релігійних пісень. – Львів: Свічадо, 2003.
Браун Дж. 100 активних біблійних ігор для дітей. – Львів: Нова надія, 2009.

Ірина Бурнашова, катехит

Тема. Святе Таїнство Покаяння (Сповіді)

Мета: Повторити і поглибити знання про Таїнство Покаяння, усвідомити його важливість у духовному житті християнина, заохотити часто приступати до Сповіді, виховувати творчість, спостережливість, заохотити до самоаналізу.

Допоміжні засоби: Святе Письмо, свічка, склянка з водою, червоний барвник, відбілювач, праска, пом'ятий одяг, коробка з аркушами з іменами дітей і аркуші зі словом «Розшукується», два підготовлених ватмани (див. нижче), скотч, фотографія Матері Терези, малюнок людини із забрудненим одягом, образ Ісуса Христа, що стукає в двері, запис пісні «Одної ночі».

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Молитва. Уривки з псалма 145

Я вознесу Тебе, мій Боже, Царю,
і благословитиму ім'я Твоє по віки вічні.
Великий Господь і хвали вельми гідний,
І велич Його незбагненна.
Господь підтримує всіх тих, що падають,
І всіх зігнутих підводить.
Очі всіх на Тебе уповають,
Ти їм своєчасно даєш поживу.
Ти розтуляєш твою руку
І насичуєш усе живе якнайкраще.
(Пс. 145, 1. 14–16)

На дошці записана цитата: «Світ переповнений різними таємницями, а людина закриває їх своєю рукою» (Ваал Шем)

Катехит звертає увагу дітей на цитату.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Сьогодні будемо говорити про одну з таємниць, яку подарував нам Господь – це Таїнство Сповіді. І щоб ми не були подібні до людей, які закривають рукою таємний скарб, треба більше про нього дізнатися і користуватися ним. Про сповідь ви вже немало знаєте, тож на початок пропоную тест, який нагадає і закріпить вже вивчені правди.

Що ми знаємо про Сповідь?

1. Сповідь належить до Таїнств...
 - а) ...християнського втаємничення;
 - б) ...служіння;
 - в) ...зцілення.
2. Хто встановив Сповідь?
 - а) Ісус Христос;
 - б) священики;
 - в) пророк Мойсей.
3. Як часто маю сповідатися:
 - а) перед великими святами;
 - б) щойно виникне потреба;
 - в) раз на тиждень.
4. Які умови маю виконати, щоб добре висповідатися:
 - а) іспит совісті, чистий одяг, щира молитва, сповідь, покута;

б) іспит совісті, жаль за гріхи, постанова поправи життя, сповідь, покута;

в) стати на коліна, вивчити молитву, попросити пробачення, сповідь, дати милостиню.

5. Хто прощає гріхи у Сповіді?

а) священник;

б) людина;

в) Бог через священника.

6. Що маю казати у Сповіді:

а) сказати всі свої провини (гріхи);

б) сказати, яким я є добрим християнином;

в) сказати, які то є недобрі мої сусіди.

Звернімся до Святого Письма. Знайдімо слова, які підтверджують, що Сповідь встановив Ісус Христос.

Учні діляться на три групи і шукають цитати. Перша група – Йо. 20, 19–23; друга – Як. 5, 6; третя – 1 Йо. 1, 9. Якийсь час обдумують прочитане. Представник з групи зачитує біблійний уривок і коментує його, катехит грамотно корегує коментар.

«Як мене послав Отець, так я посилаю вас. Це промовивши, дихнув на них і каже їм: Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи – відпустяться їм, кому ж затримаєте – затримуються». (Йо. 20, 19–23)

«Сповідайте, отже, один одному гріхи ваші й моліться один за одного, щоб вам видужати». (Як. 5, 16)

«Якже ми визнаємо гріхи наші, то він – вірний і праведний, щоб нам простити гріхи наші й очистити нас від усякої неправди». (1 Йо. 1, 9)

Отже, Ісус Христос дав владу апостолам (відповідно, священникам) відпускати гріхи. Прощає Бог, а священник і розршення, яке він дає у Сповіді, є видимими знаками невидимої благодаті, що сходить на людину.

Сповідь, як каже Святе Письмо, нас очищує, тобто це Таїнство зцілення, яке зціляє людину. Мати Тереза про Сповідь говорила так (*показати фотографію Матері Терези*):

«Те, чого ми найбільше потребуємо, – це Сповідь... Це місце, де я дозволяю Ісусові звільнити мене від усього, що роз'єднує і що нищить... Сповідь – надзвичайний акт любові. Але до Сповіді ми можемо приступати як грішники, обтяжені гріхом, а відходити від сповідальниці як грішники, очищені від гріха».

Отже, Покаяння потрібне грішникам. А якщо я не грішник?.. То може мені не потрібно сповідатися? Подумаймо разом.

Катехит на ватмані занотує п'ять умов доброї Сповіді і за поданою поряд схемою пояснює, що саме таке розміщення умов – по колу – є правильним, бо кожна умова є важлива, і якщо щось одне опустити, Сповідь буде недобра.

Іспит совісті

Самопізнання є важливим кроком до доброї Сповіді. Необхідно пізнати себе і визнати, що я винен і потребую прощення. Як знати, в чому я винен? У багатьох молитовниках є зразки іспиту сумління, за якими ми й готуємося до Сповіді. Є також наша совість, котра підказує, що добре, а що зле. Але є люди, які кажуть – я не вбив, не вкрав, ходжу до церкви і не маю з чого сповідатися. Тож у чому річ? Невже є такі, які не потребують Сповіді?

Діти висловлюють свої думки.

Катехит пропонує вимкнути світло, засунути штори і зробити в класі темряву.

Чи можете описати людину, зображену на малюнку? Показує малюнок людини із забрудненим одягом. У темряві важко описати, хто це, як одягнений і чи чистий у нього одяг. В темряві видається, що все гаразд. *Вмикаємо світло.* Інша річ – чітко все видно.

Ми не можемо себе пізнати в темряві. Ісус Христос є нашим світлом, Його навчання, Його життя. І що більше ми пізнаємо Його, то більше пізнаємо себе. Тому великі святі вважали себе великими грішниками, бо на світлі добре видно і найменшу плямку, а в темряві і брудний одяг здаватиметься чистим.

«Слово твоє – світильник перед ногами в мене, світло на моїй стежці». (Пс. 119, 106)

«Слова твої, відкрившись, просвітлюють, дають розум простим». (Пс. 119, 130)

«Я – Світло світу. Хто йде за мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло життя». (Йо. 8, 12)

Коли готуємося до Сповіді, маємо все чітко пригадати і знати, що говорити священику. Не треба придумувати собі якісь провини чи, навпаки, применшувати їхню шкоду, адже Бог знає все. Маємо бути перед собою чесні. Інколи так буває, що ми справді не маємо тяжких гріхів. З цього приводу послухайте розповідь:

Одного разу до монаха прийшли два чоловіки.

– Ми чинили зло, – сказали вони. – Тепер нас мучить совість. Скажи, що нам треба зробити, щоби одержати прощення і звільнитися від почуття провини?

– Скажіть, діти мої, що злого ви вчинили, – запитав монах.

– Я вчинив важкий гріх, вартий покарання, сказав перший.

– А ти? – запитав святець другого з прибулих.

– Ах, – відповів той, – та я наробив багато злих вчинків, але всі вони невеликі і нешкідливі.

Старець подумав хвилину і сказав:

– От що вам треба зробити: нехай кожен із вас принесе стільки каміння, скільки має гріхів, і такої величини, як ваші гріхи.

Чоловіки пішли. Незабаром повернувся перший із них, ледве двигаючи величезний тяжкий камінь, і зі стогоном поклав його біля ніг старця. Через хвилину повернувся і другий чоловік, весело несучи невелику торбину дрібних камінчиків. Він теж поклав камінці до ніг монаха.

– А тепер, – сказав старець, – заберіть ваше каміння і віднесіть його туди, звідки ви їх взяли.

Перший ще раз підняв свій важкий камінь і з трудом заніс його на те місце, звідки взяв. Зате другий навіть не запам'ятав тих місць, де збирав свої дрібні камінці. Через деякий час він повернувся, кажучи, що це заважке завдання.

– Слід тобі знати, сину, що гріхи – як те каміння. Якщо хтось вчинив великий гріх, це великим тягарем лежить на його совісті. Якщо, однак, він щиро кається, отримує прощення і позбувається тягаря. Але якщо хтось весь час робить злі, хоч і невеликі вчинки, він не відчуває, що несе на собі великий тягар. Він не кається і залишається грішником.

Отже, дуже важливо сповідатися часто, навіть коли не маємо тяжкого гріха. Бо той, хто сповідається раз на рік, не може пригадати багато дрібних гріхів. Таким чином, він не сповідається з них і не виправляє їх, а «засмічує» ними себе. Хто сповідається часто – аналізує свої вчинки перед кожною Сповіддю.

Гляньте на цей одяг. *Катехит показує одяг – одні речі дуже пом'яті, інші – менше.* Чи ви б одягнули такий одяг? Що йому бракує? *Катехит бере нагріту праску і починає прасувати, спочатку більш пом'яті речі, коментуючи, як вони стають гладенькі. Далі менш пом'яті, кажучи, що вони нібито більш-менш нормальні, але теж потребують прасування. Показуємо результат праці.*

Висновок. Деякі люди є подібні до дуже зім'ятого одягу, бо так багато нагрішили, деякі мало грішать, вони схожі на ті речі, які не дуже зім'яті. Але всі зім'яті речі потребують прасування, як і всі люди потребують Сповіді, тобто прощення й очищення.

І ми перейшли до другої важливої умови доброї Сповіді це...

...Жаль за гріхи

Виходять дві пари дітей, заздалегідь підготованих. Між ними відбувається діалог.

Перша пара:

– Привіт! Як ти? (*щиро*)

– Привіт. Та... нормально.

– Пробач мені, будь ласка, за те, що я вчора тебе образив. Дуже шкодую, що так вчинив.

– Справді?

– Так, я був не правий, це точно. На знак нашої дружби, сходимо в кінотеатр, там твій улюблений фільм показують.

– Добре, сходимо!

Друга пара дітей:

– Привіт! Як ти? (*зухвало*)

– Привіт. Та... нормально.

– А що з тобою? Ти що образився на мене? Подумаєш, вихопилося у мене вчора. Краще сходимо в кіно і забудемо.

– Та ні, дякую.

Обговорення:

Чим відрізняються діалоги?

Чому в другому випадку друг не вибачив другу? (*Бо той і не просив пробачення*)

Недаремно Таїнство Сповіді ще називають Таїнством Покаяння, бо **немає прощення без каяття.**

Один чоловік сповідаючись каже:

– Я винен у крадіжці кількох мішків борошна зі складу.

– Скільки ж тих мішків ти украв? – питає священник.

– Три, а ні, може більше – п'ять.

– Отже, три чи п'ять? – не зрозумів священник.

Той відповів:

– Власне, три я вже вкрав, а ще два маю намір поцупити!

Ми часто чуємо – збудити в собі щирий жаль. Що це означає? *Думки дітей.*

Це означає, що коли б Бог дав нам шанс ще раз прожити минулі дні, то ми б не повторили тих гріхів, з яких каємося.

Св. Антоній Великий каже: «Душа, що пізнала гріх, ненавидить його, як найогиднішого звіра... Він поневолює свого любителя і тримає його у своїм полоні». «Якщо усвідомлюєш за собою лихі вчинки, відсічи їх від своєї душі в очікуванні майбутніх благ...»

Каятися – означає зненавидіти гріх, відкинути його.

Постанова поправи життя

Та зненавидіти гріх, відкинути його – це лише початок. Треба піднятися з тієї «ями гріха» і йти далі, продовжувати свій шлях без смутку, докорів.

Якось один художник-портретист забрів до невеликого містечка. Там його клієнтом став обдертий, брудний, неголений пиячина, який замовив собі портрет і став позувати. Художник малював доволі довго, довше, як звичайно, і врешті показав той портрет замовникові. П'яничка довго приглядався до портрета. На портреті був зображений елегантний мужчина, гарно одягнений, з посмішкою на обличчі. П'яничка ледве пробелькотів:

– Але ж то не я! Я ж не такий!

Художник відповів:

– Але то є та людина, якою ти можеш бути!

У постанові поправи життя маємо побачити себе іншими, без гріха і сильно захотіти такими стати! І першим кроком до зміни буде Сповідь – визнати все перед священником.

Сповідь

Коли приходимо до сповідальниці, приготовані добре і визнаємо не лише собі, а й Богу, через священника, свої провини, просимо пробачення, щиро каючись, тоді ми є подібні до блудного сина із притчі про милосердного батька і маємо запевнення, що Бог очистить нас.

Беремо склянку з водою висипаємо туди червоний барвник. Вода – це наша душа, яка створена на образ і подобу Божу. Вона чиста, прозора, її можна пити. Барвник – це наші гріхи, що забруднюють нас. Чи хтось хоче попити такої води? У Сповіді відбувається щось неймовірне – Бог робить нашу душу знову такою, якою вона була до гріха. *Беремо відбілювач і ллємо до склянки.*

Коментарі учнів.

Отже, які плоди зароджує в нашій душі Сповідь:

- змиває всі гріхи;
- повертає освячуючу ласку;
- повертає людині всі заслуги, які вона втратила через гріх;
- скріплює волю протистояти спокусам;
- виробляє характер;
- виховує совість;
- лікує рани душі.

Історія знає безліч випадків, коли люди шкодували, що не користали зі Сповіді протягом свого життя. Сповідь змінює людину, а отже, і її життя.

Покута

Покута – довершує Сповідь. Подібно, як грабіжнику не вистачить лише перепросити за вкрадене, потрібно ще й віддати награване, бо інакше його вибачення буде позбавлене сенсу, так і людині, яка згрішила, не вистачить лише попросити вибачення в Бога. Коли ми грішимо, тоді уподібнюємося до злодія, бо крадемо (у себе самих) освячуючу ласку, яку Бог нам подарував у Таїнстві Хрещення. Покута – це «ціна», яку ми маємо заплатити за ті провини, з яких щойно висповідалися. Цю «ціну» визначає священник. Найчастіше це є якась певна молитва, але може бути й добре діло: читання Святого Письма, милостиня.

А зараз попрацюємо творчо.

Катехит показує ватман, на якому написано: «Оголошення про розшук!» Пропонує кожній дитині витягти з коробки листочок паперу (на цих аркушах вказані імена учнів, на кожному окреме ім'я). Якщо дитина раптом витягне власне ім'я, то нехай перетягує ще раз. Кожен отримує невеличкий аркуш, на якому зверху написано: «Розшукується!»

Уявіть, що ви загубили цю особу, ім'я якої витягли з коробки. Тож вам необхідно дати оголошення про її розшук. На аркушах, які ви отримали, складіть цікаве оголошення з характерними ознаками тієї особи, однак не називаючи її на ім'я. Це має бути короткий, влучний і в жодному разі не образливий текст. Наприклад: «Розшукується Мікі-цифра: спеціалізується на діленні майна» – це може бути оголошення про розшук Миколи, який добре знає математику.

Під час виконання цього завдання учні слухають пісню «Одної ночі».

Хто вже написав, скотчем приліплює своє оголошення до ватману, який поки що лежить на вчительському столі. Коли всі оголошення прикріплені, катехит підсумовує:

Зі слів пісні ви, напевне, здогадалися, хто нас постійно шукає? (Ісус)

Чому він нас мусить шукати? (Бо ми часто сходимо з правильної дороги, грішимо).

Катехит показує образ Христа, який стукає в двері. «От, стою при дверях і стукаю: як хто почує голос мій і відчинить двері, увійду до нього і вечерятиму з ним і він зо мною». (Од. 3, 20)

Чи знайде нас Ісус, це залежить від нас самих, від того, чи ми користуємося з тих його надзвичайних Таїнств, дарованих нам, і, зокрема, від того, чи сповідаємося добре, чи готові ми відчинити ті двері, в які стукає Христос?

А зараз нехай кожен спробує знайти себе в цих оголошеннях.

Катехит вивішує ватман і зачитує оголошення. Всі відгадують.

ЗАВЕРШЕННЯ ЗАНЯТТЯ

Я бажаю нам, щоб Ісус Христос, який безмежно нас любить і який помер за нас на хресті, знайшов кожного з нас:

«Отак кажу вам, що на небі буде більша радість над одним грішником, що кається, ніж над дев'ятдесят дев'ятьма праведниками, що їм не треба покаєння» (Лк. 15,7).

Молитва «Отче наш».

Наталія Дем'яньєва, катехит

Тема. Святе Таїнство Єлеопомазання – наша небесна «швидка допомога»

Мета: ознайомити учнів із Святим Таїнством Єлеопомазання; вчити не тільки дбати про своє здоров'я та спасіння, але допровадити до поєднання з Богом іншу людину; розвивати вміння в учнів аналізувати біблійні історії; виховувати співчуття і милосердя до хворих і немічних.

Біблійна основа:

Мр. 2, 17; Мт. 9, 1–8; Лк. 17, 11–19, Як. 5, 14–15.

Ключовий стих: «Всі, хто мав яких недужих на різні хвороби, приводили їх до Нього, і Він на кожного з них клав руки й оздоровляв їх» (Лк. 4, 40–41).

Біблійні історії: Про оздоровлення розслабленого (Мт. 9, 1–8), Про десять прокажених (Лк. 17, 11–19).

Допоміжні засоби:

для катехита: Святе Письмо, малюнок про Святі Таїнства, ілюстрації до біблійних історій;

для учнів: смужка паперу 50x8 см (для кожного), ножиці і фломастери, кругла заготовка значка радіусом 4–5 см, кілька підстилок чи старих покривал.

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Актуалізація опорних знань, перевірка вивченого

Христос сказав: *«Я виноградина, ви галуззя! Хто в мені перебуває, а я в ньому, той рясно зароджує, бо без мене нічого чинити не можете ви»* (Йо. 15, 5).

Ми повинні так бути поєднанні з Христом, як гілка з деревом. Для такого єднання Христос встановив Святі Таїнства, в яких Він приходить до нас, наділяє нас Божим життям і дає свою благодать.

Скільки є Святих Таїнств? *Таїнств є сім: Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Сповідь, Єлеопомазання, Подружжя, Священство.*

Що таке таїнство? *Таїнство – це видимий знак, який був встановлений Христом і з'єднує нас з Ним, даючи Божу благодать.*

Катехит заздалегідь просить одного з учнів переодягнутися, щоб не бачили діти. Намотати на руку бинт, на обличчя наклеїти пластир, на ногу накласти пов'язку – і так зайти в клас. Учень повинен поскаржитися на те, як сильно болить у нього голова, нога, рука, бо він впав на сходах. На жаль, він не з тих, хто може терпіти біль. Вчитель перериває розповідь учня і зачитує вірш Марка 2, 17: «Лікаря треба не здоровим, а хворим. Я не прийшов кликати праведних, а грішних».

Що Ісус мав на увазі, коли казав, що Він прийшов до тих, хто «хворий»?

Хто такі хворі? Чи може Ісус бути лікарем?

Ісус прийшов, щоб принести прощення і зцілення хворим та грішним людям.

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні на занятті ми з вами ознайомимося з Таїнством Єлеопомазання і подумаємо, як Господь зцілює хворих.

Учні читають та аналізують ключовий стих заняття.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Ісус Христос ішов по містах і селах, щоб скрізь проповідувати своє вчення. Проповідаючи, Він зціляв хвороби і всяку неміч у людей. Вістка про Нього поширилася, і звідусіль приводили до Нього хворих, розслаблених, і Він зціляв їх.

Біблійна історія про оздоровлення розслабленого (Мт. 9, 1–8)

Одного разу, коли Господь перебував в одному домі в Капернаумі, там зібралось багато людей. Ісус Христос, як завжди, почав їх навчати. В той час четверо принесли паралізованого. Доклавши чимало старань, вони через натовп так і не змогли вони увійти в дім, де навчав Ісус. Тоді вони вилізли на дах, розібрали його і спустили хворого перед Ісусом. Побачивши їхню віру, Христос сказав до хворого: «Бадьорися, сину, твої гріхи відпускаються. Встань, візьми твою постіль та й іди до свого дому». Чоловік зараз же встав зовсім здоровий, взяв постіль, на котрій лежав, і пішов додому, прославляючи Бога. Також усі присутні при цьому прославляли Бога.

Демонстрація малюнка.

Біблійна історія про десять прокажених (Лк. 17, 11–19)

У селищі біля Єрусалиму Ісус Христос зустрів десять чоловіків, хворих проказою. Прокажені не могли спілкуватися зі здоровими людьми, бо ця хвороба була заразна. З цієї причини вони не наслідилися підійти і до Нього і, ставши здалеку, благали Його:

– Ісусе Наставнику, помилуй нас!

Ісус Христос сказав їм:

– Ідіть, покажіться священикам.

Вони пішли і дорогою відчували себе зовсім здоровим. Христос зробив їм добро, позбавив їх від такої страшної хвороби, яку не можутьвилікувати найкращі лікарі.

І що ж? Тільки один з десяти зцілених повернувся до Ісуса Христа і, припавши до Його ніг, від усієї душі дякував за зцілення і вихваляв Бога. Тоді Христос із сумом сказав:

– Здоровими стали десять – подякувати ж прийшов тільки один, та й той не єврей, а чужоземець; чому ж інші не повернулися подякувати Богові й віддати Йому хвалу?

Подумайте, коли ви просите Ісуса Христа здоров'я для себе, чи для когось іншого, чи просите здоров'я для душі? Адже ваша душа також може бути хвора, хвора гріхами.

А щоб ми не забули дякувати Богові за своє оздоровлення, як це зробив один з десяти прокажених, ми виготовимо саморобку до цього біблійного уривка.

Виготовлення саморобки «Десять прокажених»

Складіть гармошкою паперову смужку так, щоб утворилось десять аркушів. На лицьовому аркуші намалюйте силует людини і впишіть у нього слово «дякую». *(Нехай катехит уточнить, як слід малювати фігурку людини).*

Обережно виріжте фігурку по контуру (по складеній «гармошці»). Розгорніть гармошку, і побачите десять фігурок, які тримаються за руки. З того боку, де є напис «дякую», намалюйте фігуркам радісні обличчя. На звороті – намалюйте сумні.

Ще раз прочитайте розповідь. На початку розповіді учні мають розвернути до себе той бік гармошки, де фігурки мають сумні обличчя. У момент розповіді, коли прокажених було зцілено, потрібно перевернути «гармошку», показуючи радісні обличчя фігурок. Щоб продемонструвати, скільки з них повернулось подякувати, треба просто скласти «гармошку», і показати того одного, переднього чоловічка, на якому написано «дякую».

Про Святе Таїнство Єлеопомазання

Майже на кожній сторінці Нового Завіту ми можемо прочитати про численні оздоровлення, які здійснював Ісус Христос. Він прийшов зцілити всю людину, її дух, душу та тіло. При зціленні Ісус жадає віри людини. В Євангелії Ісус користується різними знаками для оздоровлення хворих: слиною, покладанням рук, дозволяє до себе доторкнутися.

У Старому Завіті хворобу часто пов'язують із гріховним станом людини. Виливаючи перед Богом свої скарги та хвороби, люди Старого Завіту шукали оздоровлення. Хвороба ставала дорогою навернення, а Боже прощення – початком зцілення. Дуже часто хвороба, навіть неважка, допомагає людині переоцінити своє життя. Згуртувати навколо неї справжніх друзів. Недуга спонукає шукати Бога і навертатися до Нього. Нам не відомі плани Божі: через страждання однієї людини, яка несе хрест хвороби, часом навертаються інші. Нікому не відомі путі Господні...

Дар зцілювати Господь передав своїм апостолам. Тож Церква вірує і визнає, що серед семи Святих Таїнств існує одне, спеціально призначене для зміцнення хворих. Це – Таїнство Єлеопомазання.

Єлеопомазання (його ще називають оливопомазанням, елеосвяченням, соборуванням, святим елеєм, маслосвяттям) – це Таїнство, в якому через молитву священників і помазання елеєм на хворого сходить Божа благодать, яка зціляє тілесні й душевні недуги. Соборуванням це Таїнство називають тому, що його здійснює «собор» семи священників, хоча їх може бути менше. Сьогодні Єлеопомазання найчастіше уділяє один священник, але молиться він від імені всієї спільноти. Таїнство Єлеопомазання уділяють не тільки важкохворим, а й тим, кому загрожує смерть: людям перед складною операцією, стареньким особам. Це Таїнство можна повторювати. Якщо людина після Єлеопомазання одужує, вона може знову прийняти його в разі нової хвороби. Богвиліковує хворобу, якщо це справді служить для добра людини. Тому не завжди після Єлеопомазання оздоровлюється тіло. Але Христос у цьому Таїнстві втішає і зміцнює недужого. Також якщо хворі або немічні не мали нагоди висповідатися, вони отримують у Єлеопомазанні прощення гріхів. Турбота про втілення цього Таїнства є обов'язком всієї Церкви. На кожному з нас лежить відповідальність дбати не тільки про своє спасіння, а й допровадити до поєднання з Богом іншу людину. А тим більше справою віри є дбати про важкохворого ближнього, а надто про того, який перебуває в небезпеці смерті.

Читання біблійного уривка про Таїнство Єлеопомазання (Як. 5, 14–15)

Першу згадку про Таїнство Єлеопомазання знаходимо у Посланні апостола Якова. Яків повчає, щоби тяжкохворі християни кликали старійшин, які в ті часи очолювали християнську громаду. Вони мали помолитися над хворим і помазати їх олією. І така «молитва віри спасе недужого, та й Господь його підніме; а як він гріхи вчинив, вони йому простяться».

Минали роки, століття, і обряд цього Таїнства зазнавав зовнішніх змін. Сьогодні під час обряду Таїнства Єлеопомазання відбувається сім читань з Апостола і Євангелія та лунає сім молитов про оздоровлення, покаяння, довіру до Бога, співстраждання та милосердя. Після кожної молитви священник хрестовино помазує очі, вуха, ніздрі, вуста, руки, ноги, груди і щоки недужого. Якщо є декілька священників, то кожен із них помазує іншу частину тіла. Під час кінцевої молитви розрішення від гріхів священник кладе на голову хворого Євангеліє. Це означає, що сам Христос кладе на людину руки, щоби її оздоровити.

Закріплення вивченого матеріалу

Чого нас навчає Таїнство Єлеопомазання?

Таїнство Єлеопомазання вчить нас, що на випадок недуги ми не покинуті напризволяще. Господь завжди поруч. Він – найкращий Лікар, бо може зцілювати як тіло, так і душу. Ми не самотні, бо за нас молиться і заступається вся спільнота церкви, зокрема, священники. Отож, у найважчі хвилини життя, пам'ятаймо, що ми завжди можемо зателефонувати до «небесної швидкої допомоги».

Виготовлення значка

«Мій небесний Лікар – Ісус», або «Христос зціляє»

Катехит роздає учням круглі заготовки значка. Діти мають придумати, яким символом вони зобразили б Ісуса Лікаря, і написати по колу значка: «Мій небесний Лікар – Ісус», а в центрі намалювати символ.

ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Гра «Гонки на матрацах»

Мета: допомогти запам'ятати, як Ісус зціляв тих, хто не міг ходити.

Правила гри: учасники діляться на дві команди, в кожній з яких не менше, ніж троє осіб. Необхідно трохи вільного місця. Гра полягає в тому, що гравці тягнуть одного зі своєї команди на підстилку з однієї частини кімнати в іншу якомога швидше.

Коли команда добереться до кінця кімнати, той, кого тягли, має зіскочити і побігти назад, несучи свою «підстилку» так, щоб прибігти швидше.

Підсумок. Ці перегони були веселими, але як прикро не мати змоги повноцінно користуватися ногами. Подумайте про те, що ви ніколи не змогли б робити, якби не могли ходити. Біблія розказує нам декілька історій про те, як Ісус зціляв людей з такими вадами.

Висновок

Отже, на сьогоднішньому занятті ми згадали, як багато уваги у своєму земному житті Ісус Христос приділяв хворим людям. У часи Ісуса вже були лікарі, але вони не вміли лікувати багато хвороб. Тому недужі зверталися до Ісуса з молитвою. Сьогодні Церква нам дає Таїнство Єлеопомазання – Таїнство зцілення й очищення від наслідків гріхів. Ми можемо просити Бога про своє здоров'я, а також про здоров'я наших рідних і близьких. Цінуймо Богом дане здоров'я, будьмо міцні духом.

Молитва за недужих

Господи наш, Ісусе Христе! Коли Ти ще жив на землі, до Тебе люди приносили своїх хворих, а часто й самі вони приходили до Тебе цілими громадами, і Ти немічних зводив на ноги, прокажених очищав, сліпим повертав зір, німим мову, а глухим слух, і всім тяжко недужим подавав здоров'я душі і тіла. Поглянь, Господи, у своєму милосерді і на мене (цього, цю) хворого раба Твого (хвору рабу Твою), *ім'я*, і, якщо така Твоя свята воля, поверни мені (йому, їй) здоров'я.

Ірина Бурнашова, катехит

Тема. Святе Таїнство Подружжя – Таїнство любові і служіння

Мета: правильно розуміти Святе Таїнство Подружжя, його символи, як до нього потрібно приготуватися.

Допоміжні засоби: молитовники «Прийдіте поклонімся» (текст Чину Вінчання), фотографії або відеоматеріали з окремими частинами Вінчання в церкві; діти нехай заздалегідь принесуть весільні фотографії своїх батьків або бабусь і дідусів; плакат-колаж з цих фотографій, Євангеліє, свічки, обручки, корони, вишитий рушник, хустка, олівці, фломастери, кілька аркушів А1, оголошення (текст нижче), музика, аркуші А3, видрукувані витяги з ККЦ і КУГКЦ (див. нижче).

Приготувати кабінет ще перед початком заняття: зробити плакат-колаж з весільних фотографій батьків, повісити його на дошку, посередині класу оформити стіл як тетрапод, на якому стоятимуть Євангеліє, свічки, обручки, корони, збоку – рушник і хустка. Парти і крісла розставлені так, щоб діти могли працювати в групах (максимум 3-4 групи), на кожному столі у них аркуш паперу А1, олівці, фломастери. На вхідних дверях повісити оголошення:

«В нашому храмі від початку існування парафії священники уділяють Святе Таїнство Подружжя. Нареченим, як бажають повінчатися в нашому храмі, слід звернутися до священників заздалегідь (не пізніше, ніж за два місяці до дати шлюбу), щоб пройти передподружню катехизацію. Щиро запрошуємо на ці курси. Вони корисні не лише для тих, хто хоче вінчатися, а й для тих, хто вже довгі роки живе подружнім життям. На них ви пізнаєте або відновите знання і переживання, пов'язані з цим великим Таїнством, яким є Подружжя».

Коли діти заходять у клас, звучить музика (бажано «Весільний марш» Мендельсона). На дошці напис – епіграф заняття:

**«Таїнство Подружжя є великим Таїнством Христової віри,
бо є символом Божої благодаті і вічного спасіння»**

*Спільне послання митрополита Андрія та інших єпископів
до духовенства й вірних про моральне спустошення народу.
1946, листопад, Львів*

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Заходячи в клас, ви помітили на вхідних дверях оголошення, яке нам підказує, що сьогоднішня наша зустріч буде коротким екскурсом у Святе Таїнство Подружжя, своєрідним приготування до цього Таїнства.

Але послухаймо одну життєву історію (можна зачитати під відповідну музику):

Ми разом уже чотирнадцять років!

Очікуючи в аеропорту на свого товариша, який вже ось-ось мав прилетіти літаком, я досвідчив одне з тих пережиттів, які змінюють життя. Те, про що я хочу розповісти, діялося в кількох метрах від мене.

Виглядаючи свого товариша серед пасажирів, що виходили з літака, я помітив, що в моєму напрямку йде чоловік з двома малими валізками. Він зупинився недалеко від мене, щоб привітатися зі своєю сім'єю.

Чоловік поставив валізки на підлогу і підійшов до молодшого сина. Вони обіймали один одного довго і ніжно. Коли нарешті відпустили один одного, глибоким поглядом подивилися в очі.

– Я такий радий, коли тебе бачу, синочку, – почув я голос батька. – Я за тобою страшенно сумував!

Хлопчик несміливо усміхнувся, опустив очі й сказав:

– Я також, татку!

Тоді чоловік випростався і подивився на старшого сина. Узяв його лице у свої долоні.

– Ти вже юний мужчина! Я тебе дуже люблю!

Вони ніжно, з любов'ю обійнялися.

Тоді як чоловік вітався з синами, маленька дівчинка неспокійно вовтузилася на руках у мами, ні на мить не спускаючи очей з чудового видовища, яким було повернення її тата з подорожі.

– Привіт, маленька! – чоловік обережно взяв дівчинку з маминих рук.

Потім швидко обцілував все її личко, пригорнув до грудей і поколисав. Дівчинка одразу поклати голівку на батькове плече. Потім, цілком задоволена, затихла.

Через кілька хвилин чоловік передав дівчинку старшому синові й сказав:

– А найкраще наостанок!

Він обняв свою дружину і поцілував її. Потім глибоко зазирнув у її очі й майже беззвучно прошепотів:

– Як я тебе кохаю!

Вони дивилися одне одному у вічі і трималися за руки, світлосяйно усміхаючись. Виглядали як молодята, хоча, зваживши на вік їхніх дітей, я розумів, що вони вже давно були одружені. Я роздумував над цим кілька хвилин, перш ніж усвідомив, як глибоко захопила мене ця чудова сцена – вияв безкорисливої любові. Все це відбувалося на віддалі простягнутої руки, і раптом я відчув себе ніяково, немовби порушував якусь святість. Отож я здивувався, почувши власний збентежений голос:

– Ой-ой! Як довго ви одружені?

– Ми разом уже чотирнадцять років, а в шлюбі – дванадцять, – відповів чоловік, не відриваючи очей від прекрасного лица своєї дружини.

– Тоді, напевно, ваша розлука тривала довго? – запитав я.

Чоловік врешті перевів погляд на мене, продовжуючи радісно і світло усміхатися.

– Так, цілих два дні! – відповів.

Два дні? Я був вражений. Бачачи їхнє вітання, я припускав, що вони не бачилися принаймні кілька тижнів, якщо не місяців. Вираз мого лица зрадив мене, і я це знав. Бажаючи хоч трохи з шармом закінчити свої допитування, я майже безцеремонно промовив:

– Надіюся, що в моєму шлюбі почуття по дванадцятьох роках будуть такими самими!

Тоді чоловік перестав усміхатися, подивився мені просто у вічі поглядом, який живим вогнем торкнувся моєї душі, й сказав:

– Не надійся, друже... а роби, що слід.

Він знову усміхнувся і потиснув мені руку.

– Нехай Бог помагає! – попрощався зі мною, і вся сім'я пішла.

Я все ще стояв і дивився на цього виняткового чоловіка та його прекрасну сім'ю, коли до мене підійшов мій товариш.

– На що дивишся? – запитав він.

– На своє майбутнє! – відкрік я без найменшого вагання і з дивовижним почуттям впевненості.

Тож ця година буде поглядом у майбутнє. Яким ми його бачимо?

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Праця в групах. Використовуємо метод «Інформаційні вікна» щодо поняття «подружжя».

Схематичне зображення (символ)	Визначення
Порівняння	Комікс

Час для праці в групах – 15 хв. Потім кожна група робить своє представлення плакату. Прикріплюємо плакати на дошці і робимо з них висновки, яким діти бачать подружжя.

Зчитуємо, що говорить нам про подружжя катехизм (роздаємо видрукувані витяги з ККЦ, КУГКЦ):

Подружжя – це нерозривний союз, заснований самим Богом. Завдяки цьому союзу чоловік і жінка за невідкличною особистою згодою утворюють взаємну спільність. За своєю природою подружжя призначається для добра супругів та народження і виховання дітей.

ККЦ, 1601: «Подружній союз, у якому чоловік і жінка встановлюють спільноту на все життя, спрямований своїм природним характером для добра подружжя і для народжування та виховання дітей: цей союз між охрещеними був піднятий Христом Господом до гідності Таїнства».

КУГКЦ, 471: «Подружжя є Святим Таїнством, у якому благодаттю Святого Духа чоловік і жінка в любові єднаються в “одне тіло” і творять “домашню Церкву”. Християнське подружжя – це не тільки природна спорідненість, спільне життя і досвід, а й місце Божого Об’явлення та освячення людства.

Знову у групах учні підкреслюють у цих визначеннях ключові слова.

Подружжя на сторінках Біблії

Біблія розпочинається розповіддю про створення світу. Чоловік і жінка створені, тобто вони бажані Богом у досконалій рівності як людські особи з одного боку, а з іншого – у їхньому специфічному існуванні як чоловіка і як жінки.

Зчитуємо з учнями фрагмент молитви Чину Вінчання з молитовника:

«Боже Святий, Ти з пороку сотворив чоловіка і з ребра його створив жінку, і дав йому помічницю, відповідну до нього, бо так було вгодно Твоїй величності, щоб не самому бути чоловікові на землі».

Чоловік і жінка мають високу гідність, яка походить безпосередньо від Бога, їхнього Творця. Чоловік і жінка з однаковою гідністю створені на образ і подобу Божу. Своім існуванням вони відображають мудрість і доброту Творця. Вони сотворені одне для одного і одне одного доповнюють. У подружжі Бог єднає чоловіка і жінку так, що вони стають єдиним тілом і можуть передавати людське життя: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю» (Бут. 1, 28).

Передаючи естафету життя, чоловік і жінка як подружжя і як батьки співпрацюють унікальним способом з Творцем. Цю ідеальну картину подружжя навряд чи в будь-якому суспільстві цілковито здійснено. Далеко не всюди вшанована гідність подружжя. У багатьох суспільствах існували полігамія (багатоженство), а в деяких – навіть поліандрія (багатомужество), порок розлучення тощо. У Старому Завіті знаходимо приклади т. зв. вільної любові, різних збочень, які паплюжили цей ідеальний Божий задум.

Вже на перших сторінках Біблії містяться свідчення про полігамію. Лише праведний Ной був чоловіком однієї жінки. За взірцеве і богобоязне життя дарував йому Господь порятунок від великого потопу. Читаючи Старий Завіт, багато хто з нас, християн, може згіршитися, коли деякі з відомих постатей, у тому числі й Авраам, мали дві жінки. Бували випадки, що одружувалися близькі, кривні родичі й мали дітей; було дозволене розлучення тощо. Проте слід пам'ятати, що цей маленький вибраний народ боровся за своє виживання і тому встановив такі засади, щоб євреї не одружувалися з чужинками, які могли внести каламуть у їхнє богочитання і віру в єдиного Бога.

У євреїв потомство вважалося благословенням Божим, а бездітність – ганьбою серед людей і карою від Бога. Якщо жінка була неплідною, то чоловікові дозволялося одружуватися з іншою, щоб продовжити свій рід. Існувало правило, за яким чоловік сам вирішував: жити йому зі своєю законною дружиною чи розлучатися й одружуватися з іншою жінкою. Таким чином виявлялася нерівність між чоловіком і жінкою, зокрема щодо відповідальності у разі подружньої зради (жінку за перелюб могли навіть каменувати, а чоловік у випадку невірності своїй дружині залишався непокараним).

Проте саме через подружжя Господь здійснював свій задум в історії спасіння.

Зчитуємо з учнями молитву першу на заручення:

«Ти благословив раба Твого Авраама і лоно Сарі розкрив, і вчинив його батьком численних народів; дарував Ісаакові Реваку і плід їхній благословив; злучив Якова з Рахилею і від нього дванадцять патріархів явив; з'єднав Йосифа з Асинетою і як плід дітородження Єфрема та Манасію їм дарував; злучив Захарію і Єлисавету, і сина їхнього як Предтечу пречистого Твого рождества показав; виростив плоттю із кореня Єсеєвого Приснодіву і з неї воплотився, й народився на спасення роду людського».

В Старому Завіті маємо теж книги Товита і Пісню пісень, які дуже наближені до християнського розуміння Подружжя...

Зі всіх 27 новозавітних книг найбільше говориться про подружжя у чотирьох Євангеліях і деяких посланнях апостола Павла.

Вже на початку першої новозавітної книги (Євангеліє від Матея) йдеться про те, що споконвічний Бог (друга особа Пресвятої Тройці) сам зволив стати членом родини, яку ми називаємо Пресвятою Родиною, що впливає з Його родоводу.

Протягом своєї апостольської діяльності Ісус часто проявляв зацікавлення родинною. У Кані Галилейській Він прийшов на весілля не лише поблагословити молодят, а й допомогти молодій сім'ї зберегти радість у скрутну хвилину (пор. Йо. 2, 1–11). Спаситель дуже любив дітей і ставив їх за приклад для наслідування на шляху до Божого Царства (пор. Мр. 10, 13–16). У своїх притчах про мудрих і немудрих дів, про перлину, весільний бенкет часто через образи подружжя Христос пояснює розуміння Божого Царства, про очікування Його другого приходу, відносин Бога – «нареченого» – і людини – «нареченої».

Ісус проголошує подружжя нерозлучним: «Що Бог з'єднав, людина хай не розлучає». У всіх новозавітних книгах одногосно забороняється розлучення, проте у Євангелії від Матея містяться слова, що їх по-різному інтерпретують деякі християнські громади: «Хто відпускає свою жінку – за винятком розпусти, – той чинить перелюб» (Мт. 19, 9). Тут не зовсім точний переклад. Грецьке слово «порнея» слід перекладати не «розпуста», а радше «недопустимий зв'язок» (наприклад, подружжя між дуже близькими рідними або кривними), що є вагомою причиною для того, щоб Церква проголосила таке подружжя недійсним.

Апостол Павло, хоча і хвалить дівицтво, життя у чистоті, порівнюючи його до життя ангельського, все-таки наголошує на вартості християнського подружжя. Він вказує коринтянам на нерозривність і святість християнського шлюбу (пор. 1 Кор. 7, 1–10), допускає окреме життя чоловіка і жінки у випадку неможливості співжиття, забороняючи творення нового подружжя, яке дозволене лише вдівцям і вдовицям.

Апостол наголошує на однакових правах і обов'язках чоловіка й жінки, тому вони повинні обоє взаємно відчувати себе одним тілом. Взаємну любов чоловіка і жінки апостол Павло порівнює з любов'ю Христа до Церкви (пор. Еф. 5, 21–33; Кол. 3, 18–19). Він називає Церкву «обручницею Христовою», тому подружжя, яке має за взірець стосунки Христа з Церквою, є «Таїнством Божим» (Еф. 5, 32).

Подружжя – Таїнство любові

На чому має базуватися подружній союз? *На любові.*

Грецька мова має чотири різних слова на означення різних видів любові.

eros – любов, яка має тілесний вимір;

philia – любов між друзями;

storge – любов батьківська;

agape – любов, яка базується на жертві, даруванні себе.

Якою є основна заповідь Христа? *Заповідь любові Бога і ближнього.*

Апостол Павло закликає чоловіка любити свою жінку, як Христос полюбив Церкву й видав себе за неї, а жінку – коритися чоловікові, як Господові, бо чоловік – голова жінки, як Христос – голова Церкви (Еф. 5, 24–25). Саме цей текст читають у нашій Церкві під час Таїнства Вінчання. Любов чоловіка і жінки в подружжі є тією силою, з якої виростає міцна сім'я і на якій будується здорове суспільство (КУГКЦ, 475, 476).

Під час Вінчання у Римо-Католицькій Церкві читають інший текст апостола Павла, але в основі своїй він теж відкриває розуміння, якою мала б бути подружня любов. Його називаємо ще інакше гимном любові.

Зчитуємо 1 Кор. 13, 1–13.

Гра з роздумуванням над Святим Письмом

1) зачитуємо спочатку 1 Кор. 13, 4–7;

2) роздумуємо над кожним порівнянням любові;

3) тепер замість слова «любов» підставляємо слово «Бог», адже, як пише євангелист Йоан, «Бог є Любов»;

4) а тепер замість слова «любов» підставляємо своє ім'я.

Невеличка дискусія в групах:

- Які відчуття були, коли ви читали цей фрагмент зі своїм іменем?
- Чи я можу бути таким щодо тих, яких, за моїми ж словами, я люблю?
- Чого бракує моїй любові?

Символіка Таїнства Подружжя

Звертаємо увагу на наш імпровізований тетрапод і на плакати дітей. Що вони намалювали у вікні «символ»?

Що означають всі ці символи? *(Катехит спочатку показує дітям, запитуючи їхню думку, потім говорить правильну версію).*

Обручки, які одягають на окремому Чині заручин (див. КУГКЦ, 477) – знак вічності та безперервності шлюбного союзу, бо вічною і безперервною є благодать Святого Духа. Обручки символізують вічну любов Бога до нас і вічну любов подругів між собою. Також вони є знаком повної взаємної довіри молодят, союз яких буде без кінця, як і саме кільце.

Вінці (КУГКЦ, 480–482). Під час шлюбу священник накладає на голови наречених вінці, які символізують їхню дошлюбну чистоту, а також побажання на майбутнє, щоб жили чесно й поборювали пристрасті. Також вінці символізують царську славу молодих – з одного боку, а з іншого – мученицький подвиг сімейного життя. Увінчані вінцями, як переможці земних пристрастей, вони є образом духовного шлюбу віруючої душі з Господом. Спочатку вінці робили з квітів, пізніше їх почали виготовляти з металу, надаючи їм форм царської корони. Вони нагадують про царську достойність перших людей – Адама і Єви, яким Господь віддав у владу все земне створіння: «...наповняйте землю, і володійте нею...» (Бут. 1, 28). Вони також є вінцями Царства Божого. «Прийми вінці їх в Царстві Твоїм, зберігаючи їх чистими, непорочними і бездоганними на віки вічні» (з *молитви благословення вінцями, у Чині Вінчання*).

Свічка символізує присутність самого Господа. Вона є свідченням світлих мотивів нареченого і нареченої, а також знаком радості. Вогонь дає тепло, яке дарує втіху, тому запалені свічки уособлюють радість зустрічі двох закоханих людей. Одночасно, це символ їхньої чистоти і непорочності.

Рушник. Здавна дівчина починала вишивати рушник ще задовго до весілля. Основне значення весільного рушника – життєва дорога, по якій разом повинні пройти наречений і наречена, чоловік і дружина. Переважаючий червоний колір у візерунку рушника теж не випадковий: червоний – колір сонця, тепла, краси, любові.

Подружня присяга

Християнський психолог Марія Браун-Галковська у своїй книзі «Домашня психологія» згадує одну жінку, яка звернулася до неї у пораду з проблемою: «Чоловік боїться, що я піду від нього, та я не можу цього зробити, бо обіцяла свекрусі, що його не покину». Психолог делікатно запитала її, чи не обіцяла вона цього ж чоловікові. Співрозмовниця була щиро здивована: звичайно, вони брали церковний шлюб, вона складала присягу під час цієї урочистості, але ніколи не вважала її обіцянкою. Присяга була для неї своєрідною церемонією.

Під час одного шлюбу священник запитав у проповіді, щоб випробувати наречених, чи пам'ятають вони, що кілька хвилин тому обіцяли одне одному, – і ті, розгублено не могли згадати. Отже, що ж обіцяють подружки одне одному у Таїнстві Вінчання?

Читаємо текст з молитовника:

«Я ... беру тебе ... за жінку (чоловіка) і обіцяю тобі любов, вірність, чесність (і послух) подружню, і що не залишу тебе аж до смерті. Так мені Боже допоможи, в Тройці Святій єдиний і всі святі».

У своєму листі до сімей з нагоди Року сім'ї блаженної пам'яті папа Іван Павло II пише:

«Подружня присяга окреслює і встановлює благо, яке є спільним і для подружжя, і для сім'ї. Це зобов'язання, яке наречена і наречений беруть на себе перед Богом і Його Церквою. Усі, хто бере участь у цій церемонії, є свідками цього зобов'язання, бо вони певним чином представляють Церкву і суспільство, оточення, в якому житиме й зростатиме нова сім'я. Слова присяги визначають спільне благо подружньої пари, сім'ї. Спершу спільне благо Подружжя – це любов, вірність, чесність, постійність їхнього зв'язку аж до смерті. Це благо обох згодом повинно стати благом їхніх дітей. Церква приймає цю присягу, тому що ці слова спочатку були записані у серцях подругів (див. Рим. 2, 15). Це вони самі дають свою згоду одне одному урочистою обіцянкою, тим самим підтверджуючи правдивість цієї присяги перед Богом».

Папа наголошує, що у цих словах також криється і питання про прийняття і виховання дітей, які є одним з-поміж найголовніших завдань сім'ї. «Єдність, нерозривність і відкритість до плідності належать до сутності подружжя» (ККЦ, 1664).

Непохитною основою подружнього єднання є не згода наречених, а Господня сила: «І нині, Владико, пошли руку Твою зі святого жилища Твого і з'єднай раба Твого ... і рабу Твою ... бо Ти з'єднуєш жінку з мужем». Священик підтверджує обіт наречених словами: «Що Бог з'єднав, людина хай не розлучає» (КУГКЦ, 479).

Складання подружньої присяги потребує зрілості як духовної, так і психічної.

Переглядаємо з учнями відеозаписи або ж фотографії з Чину Вінчання.

Перешкоди до укладання Таїнства Подружжя

Роздаємо учням витяги з канонічного права про перешкоди для укладання подружжя:

1. Не можуть укласти Подружжя чоловік до виповнення 18 років життя і жінка до виповнення 17 років (див. ККСЦ кан. 800, §1).
2. Статеве безсилля з боку чоловіка або жінки розриває подружжя з самої його природи (див. ККСЦ кан. 801, §1), проте безплідність не забороняє подружжя, ані не розриває його (див. ККСЦ кан. 801, § 3).
3. Не може укласти подружжя той, хто зв'язаний узами попереднього подружжя [перебуває в законному подружжі] (див. ККСЦ кан. 802, §1).
4. Правосильно не можна укладати подружжя з неохрещеними (див. ККСЦ кан. 803, §1).
5. Неправосильно намагається вступити в подружжя той, хто був поставлений у священничий чин (кан. 804).
6. Неправосильно намагається вступити в подружжя той, хто склав довічний обіт чистоти в чернечому інституті (кан. 805).
7. Не можна укладати подружжя з особою викраденою або хоч би затриманою з наміром одруження (див. ККСЦ кан. 806).
8. Не може вступити в подружжя той, хто заради подружжя з певною особою заподіяв смерть її супругові або власному супругові (див. ККСЦ кан. 807, §1).
9. Не можуть вступати у подружжя ті, хто мають кровне споріднення у прямій лінії [батьки – діти – внуки] (див. ККСЦ кан. 808, §1); та у бічній лінії до IV ступеня включно [II ступінь: рідні брат і сестра; III ступінь: стрийко/тітка – небога/небіж; IV ступінь: двоюрідні брат і сестра] (див. ККСЦ кан. 808, §2).
10. Посвоячення розриває подружжя в будь-якому ступені прямої лінії [вдовець/вдова – дочка/син з попереднього подружжя покійного партнера] і в II ступені бічної лінії [вдовець/вдова – сестра/брат покійного партнера] (див. ККСЦ кан. 809, §1).
11. Перешкода прилюдної пристойності постає:
 - з неправосильного подружжя після розпочаття спільного життя;
 - з відомого або явного наложництва;
 - з розпочаття спільного життя тих, що зобов'язані до приписаної правом форми вінчання, намагалися б одружитися у присутності цивільного службовця або некатолицького служителя (кан. 810, §1).
12. Не можуть вступити в подружжя хресні батьки з похресниками або їхніми батьками, бо на підставі хрещення між ними виникає духовне споріднення, яке розриває подружжя (див. ККСЦ кан. 811, §1).
13. Не можуть правосильно одружитися між собою ті, що є зв'язані правовим спорідненням, яке постало з усиновлення в прямій лінії [усиновлювачі – усиновлені] або в другому ступені бічної лінії [природні діти усиновлювача – усиновлені] (див. ККСЦ кан. 812).

Катехит відповідає на запитання дітей і пояснює незрозумілі слова чи поняття.

Також у церковному році є певний час, коли не можемо справляти весіль, про що говорять нам п'ята церковна заповідь. Зокрема:

Всі пости:

1. Великий піст (Чотиридесятниця) – перед Великоднем.
2. Петрівка – перед празником апостолів Петра і Павла. Триває від Неділі всіх святих до навечір'я Празника (12.07).
3. Спасівка (Успенський піст) – триває від 14.08 до 27.08 включно.
4. Пилипівка (Різдвяний піст) – триває від 28.11 до Різдва Христового.
5. Одноденні пости (Навечір'я Різдва Христового (6.01) та Богоявлення (18.01), Усікновення Чесної Глави Йоана Хрестителя (11.09), Воздвиження Чесного Хреста (27.09)).

Загальниці:

- від Різдва до Богоявлення (від 7.01 до 19.01);
від Великодня до Томиної (Провідної неділі), у часі Світлого Тижня.

ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Отже, Святе Таїнство Подружжя вимагає особливого приготування та зрілості від наречених, відповідальності одне перед одним, перед Богом і всією Церквою за прийняте рішення. Подружжя є одночасно Таїнством служіння одне одному в любові. А в майбутньому воно має стати тим місцем, де дітям вперше звіщається віра. Ось чому родинний дім слушно названо «домашньою Церквою, спільнотою благодаті й молитви, школою людських чеснот і християнської любові» (ККЦ, 1666).

Звичайно, найкращим приготування до цього Таїнства є Сповідь з усього життя обидвох подругів, прийняття Святого Причастя, а також проходження передшлюбної катехизації.

Помолимося молитвою Андрія Шептицького за добрі християнські родини, у якій віддамо самі себе, наші майбутні сім'ї, теперішні наші родини, а особливо ті сім'ї, які перебувають на межі розпаду.

Молитва за українську родину

Боже великий, Боже Отців наших! Дай нашому народові якнайбільше добрих, святих християнських родин.

Дай нам батьків таких родин, що голосно й відверто признавалися б до Божественного Твого Об'явлення і до Твоєї служби! Дай нам батьків, що для своїх дружин були б зразком християнського життя, правдивими опікунами та добрими провідниками в житті.

Дай нам таких матерів, що вміли б добре, по-християнському виховувати своїх дітей, а для своїх чоловіків були б поміччю, потіхою і доброю радою.

Дай нам таких дітей, що були б потіхою та славою батьків і красою свого народу. А з-поміж молодого покоління і з кожного покоління вибирай собі достойних слуг Твоїх жертвників.

Давай нашому народові добрих священників і в кожній ділянці праці людей, що вміли б і хотіли б працювати для загального добра.

Благослови, Всемогучий Боже, той народ, що колись Ти поручив моєму проводові! І дай Йому ласку вірно Тобі служити й доступити колись вічної нагороди в небі, – де Тобі, в Тройці єдиній, Отче, Сину і Духу Святий, належить всяка слава, честь і поклін на вічні віки. Амінь.

Використана література:

1. Христос – наша Пасха. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви. – Львів: Свічадо, 2011.
2. Браун-Галковська М. Домашня психологія. – Львів: Свічадо, 2005.
3. Документи Католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Вибране. – Львів: Колесо, 2008.
4. Святе Письмо.
5. о. Йосафат Воротняк, ЧСВВ. Свята Тайна Подружжя // Часопис «Місіонер». – Ч. 1, 5, 6. – 2003.
6. о. д-р Юрій Федорів. Пояснення Церковних богослужінь і Святих Тайн. – Львів: Свічадо.

Любов Терлецька, катехит

Тема. Святе Таїнство Священства

Мета. Ознайомити з установою Святого Таїнства, ступенями священства, гідністю та обов'язками священика. Виховати почуття поваги до слуг Христових, заохотити до молитви за добрих священиків.

Допоміжні засоби: Святе Письмо, ілюстрована Біблія, ікона Тайної Вечері, фотографії священнослужителів, фотографія хіротонії, кольоровий папір формату А4, маленькі відривні аркуші, кеглі, пов'язка на очі.

Молитва «Царю Небесний».

Гра «Провідник».

1. На підлозі розкладено кеглі. Хтось із дітей намагається пройти між ними із зав'язаними очима.
2. Те саме завдання, але гравець проходить з провідником, який веде його за руку і підказує.
3. Ділення досвідом.

Чи відчували ви трудність на першому етапі? У чому полягала трудність? Що відчували на другому етапі? На кого покладались під час проходження?

Безумовно, проходження між кеглями з провідником було легшим і результативнішим.

Життя людини дещо схоже на цю гру, бо є мандрівкою до Царства Небесного. Бог, знаючи трудність земної мандрівки, зі своєї доброти подає нам провідників у цій мандрівці, якими є священики.

Сьогодні ознайомимося зі Святим Таїнством Священства.

Старий Завіт згадує про священика Мелхіседека та Аарона. Останній зі своїми синами приносив жертви всепалення і молитви за вибраний народ (Лев. 9, 22).

Демонструємо зображення старозавітного священика.

Старозавітне священство є праобразом, блідим відбитком священства в Новому Завіті.

Пригадайте, скільки учнів було в Ісуса? Як їх звати? Скільки років Ісус навчав апостолів?

Власне протягом цих трьох років Ісус готував апостолів до важливої місії і стати священиками встановленої Ним церкви (Мт. 16, 18; Мт. 10, 1–2).

А зараз дізнаємось, коли і якими словами Спаситель встановив Святе Таїнство Священства, та ознайомимося з потрібним завданням (потрійним урядом), який повинні виконувати священики. Для цього виготовимо триптих під назвою «Установа Святого Таїнства Священства».

Катехит роздає дітям аркуші паперу формату А4. Аркуш слід скласти і зігнути так, щоб утворилось три частини.

Установа	Святого Таїнства	Священства
Йоана 20, 22–23 Луки 22, 19 «...»	Матея 28, 19–20 «...»	Матея 16, 19–20 «...»
Потрійний уряд	Святого Таїнства	Священства
1. Освячувати вірних через прощення гріхів.	2. Навчати проповіду- вати Добру Новину про Ісуса і хрестити.	3. Керувати Христо- вою церквою.
...

Діти можуть додати до триптиха те, що, на їхню думку, здійснюють священники.

Священство Нового Завіту має три ступені. Найвищий ступінь належить єпископам. Назва "єпископ" означає – "наглядач", "охоронець". Після нього на ступінь нижче стоїть священник, іще нижче – диякон. Кожен з них виконує в церкві особливе служіння, але всі об'єднані однією метою – спасінням людських душ.

Продемонструвати фотографію з зображенням священника.

Пісня про Святі Таїнства

Миропомазання, *(схрестити кисті рук, зображаючи Святого Духа)*
Пресвята Євхаристія, *(однією рукою імітуємо чашу, іншою – роздаємо)*
Сповідь, або Покаяння, *(співаємо тихо, кисть руки біля уст)*
Приготовляємось до цих двох. *(показуємо на пальцях)*
О-о-о-оливопомазання, *(тримаємось за живіт, наче болить)*
Священство, *(покладаємо схрещені руки)*
Подружжя. *(з великого і вказівного пальців утворюємо дві обручки)*
Маємо сім Святих таїнств. *(відгинаємо по черзі сім пальців)*
Дякуєм за них *(плескаємо в долоні)*
Богу. *(руки догори)*

Який жест ми робили, коли співали про Святе Таїнство Священства?

Саме такий знак робить єпископ, коли уділяє священство чоловікові, який тривалий час навчався в духовній семінарії і хоче стати священником. Цей обряд називаємо «хіротонія», що означає – покладання рук. Крім покладання рук, єпископ у молитві прикликає Святого Духа, який настановляє кандидата звершувати Таїнства і провадити людей до Бога. Єпископ передає служіння теж, яке сам прийняв. І цей ланцюг тягнеться аж від часів апостолів. Тому кожен рукоположений священник має свого «предка» – когось із дванадцяти христових учнів.

Продемонструвати фото з хіротонії.

Спробуймо собі це уявити на прикладі.

Запрошуємо на середину всіх хлопців і ставимо їх по зросту.

Уявіть, що найвищий з вас – це апостол Петро, а найнижчий – теперішній парох (ім'я). Діти «передають владу» від найнищого до найвищого накладанням схрещених рук на голову сусіда. Це Святе Таїнство уділяють під час Божественної Літургії. А щоб наголосити на великій гідності нововисвяченого, хор співає «аксіос». Це грецьке слово означає «достойний».

Співаємо «аксіос» (трічі).

Через Святе Таїнство Священства людина (тільки чоловік) осягає високу гідність. Священників називаємо «духовними отцями», бо зроджують наші душі до Царства Небесного. До них звертається Христос: «Ви є сіль землі, коли ж сіль утратить свою силу, то чим же тоді посоли-ти?» (Мт. 5, 13)

Послухаймо Святих Отців, що вони кажуть про священство.

Священик – спаситель світу, колона, на якій стоїть Божа будівля – св. Церква. (Св. Єронім)
Коли б я зустрів одночасно ангела і священика, я перше віддав би поклін священикові, а опісля – ангелові. (Св. Тома)

Усі ангели разом не мають такої влади, яку має священик, бо не можуть відпустити жодного гріха. (Св. Григорій Богослов)

Що, на вашу думку, потрібно для того, аби стати священиком? (Обговорення).

1. Покликання. Щоб ми краще це зрозуміли, прочитаємо свідчення одного священика.

З інтерв'ю о. Ярослава Лесіва, священика, політичного в'язня.

– Я вже боюсь і казати, бо все виглядає якось фантастично. То було на початку 1972 р. у Володимирівській спецтюрмі. Мені приснився сон: Великдень, рідне село Лужки, наша мила церковця, видіння Ісуса Христа і багато в повітрі образків. Один із образків попадає мені на руки. На одній стороні – зображення Ісуса Христа, а на другій – великими літерами чіткий напис: «Не великими будьте, а святими». В тюрмі існувала традиція ділитися снами і розгадувати їх, мабуть, через брак інформації. Я й розповів цей сон своїм друзям. Чому бо всі політичні діячі хочуть бути великими, і мало хто – святим. Бути великим – значить поборювати інших, а святим – поборювати самого себе.

Священик, про покликання якого ми щойно чули, багато вистраждав від радянських спецслужб, загинув за нез'ясованих обставин. Ось один з його віршів, який він написав, будучи вже священиком.

Камінь, що в мене кидають,
В чорнозем душі ловлю.
Зйдуть ломикаменем квіти:
– Люблю вас, люблю, люблю.

Відчуваємо в його словах велику терпеливість та любов, якими повинен володіти справжній священик.

2. Відповідна освіта, духовна формація.

3. Рукоположення.

Які риси повинні бути притаманні священику?

Використовуємо дискусійний метод «Сонечко». Ділимо учнів на групи. Кожна група отримує певну кількість маленьких аркушів і ручку. Протягом 10–15 хв. учасники дискутують і записують на аркушах риси священика. На загальному обговоренні представники груп викладають «сонечко». Коментуємо результати.

ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА

Стан священства – найсвятіший з усіх станів і, водночас, найважчий. Ісус Христос на Тайній Вечері сказав до Симона-Петра: «Ось сатана наставав, щоб просіяти вас, як пшеницю, та я молився за тебе, щоб віра твоя не ослабла». Сатана робить те саме і сьогодні. Отож, наш з вами обов'язок – любити Христа і Його слуг. Шанувати свого пароха, слухати і виконувати його поради.

А найбільшою подякою сьогодні стане наша молитва за добрих українських священників, укладена слугою Божим митрополитом Андреем Шептицьким.

Господи, Господи! Поглянь з неба, подивись і посіти виноград, який насадила Твоя правиця. Нехай всемогуча Твоя рука буде завжди над цим народом, що його Ти полюбив. Дай йому, Предвічний Боже, у кожному поколінні, аж до кінця світу, єпископів, священників святих, повних Твого Духа, пастирів і учителів Твого Закону, що вміли б незмінно зберігати правду Твого святого Об'явлення та з любові навчати й судити цей великий народ. Даруй українському духовенству ласку ніколи не боятися ніяких жертв, де тільки йдеться про Твою славу і добро цього народу.

Використана література:

1. Катехизм Католицької Церкви, 2002.
2. о. Микола Іванів. Ріки води живої. – Прудентопіль: Видавництво оо. Василян, 1976.
3. о. Іван Шевців. Святі Тайни в українському обряді. – Сідней, 1982.
4. о. Ярослав Лесів. Роздуми про сутнє.
5. Навчаймося з радістю. – Львів: Патріарша Катехитична комісія УГКЦ, 2004.

Мар'яна Чернецька, катехит

Використані джерела

1. Біблійний атлас. Наочний посібник для цікавих до Біблії / За ред. З. О. Терешкова, С. С. Хорошко. – Київ: Сетекс-Лтд, 1994. – 119 с.
2. Біблія в моєму житті: Методичний збірник / Упор. с. Ксенофонта Дика. – Тернопіль: Джура, 2004. – 68 с.
3. Бог дає життя: Посібник для катехита: 2 клас – Львів: Свічадо, 2008. – 232 с. – Серія «З нами Бог».
4. Браун-Галковська М. Домашня психологія. – Львів: Свічадо, 2005.
5. Відкриваємо для себе Біблію: Посібник для читання на уроках християнської етики в 5 класі. / Укл. Г. С. Грай. – Тернопіль: Астон, 2007. – 176 с.
6. Документи Католицької Церкви про шлюб та сім'ю. Вибране. – Львів: Колесо, 2008.
7. Калашнік А. Педагогічно-методичні підходи та дидактичний матеріал до уроків християнської етики. – Тернопіль: Астон, 2007. – 184 с.
8. Катехизм приготування до першої Святої Сповіді та урочистого Святого Причастя. – Львів: Сестри-катехитки св. Анни, 2009.
9. Навчаймося з радістю: Активні методи в катехизі / Пер. с. Антонія Драй. – Львів: Книгодрук, 2004. – 96 с.
10. о. д-р Юрій Федорів. Пояснення Церковних богослужінь і Святих Тайн. – Львів: Свічадо, 2004.
11. о. Йосафат Воротняк, ЧСВВ. Свята Тайна Подружжя // Часопис «Місіонер». – Ч. 1, 5, 6. – 2003.
12. о. Іван Шевців. Святі Тайни в українському обряді. – Сідней, 1982.
13. о. Микола Іванів. Ріки води живої. – Прудентопіль: Видавництво оо. Василіян, 1976.
14. о. Ярослав Лесів. Роздуми про сутнє.
15. Сабіне А., Клаус В. Не вчи мене, але дозволь мені вчитися: Інтерактивні ігри / Пер. Н. Кець. – Львів: Свічадо, 2009. – 124 с.
16. Самолюк Г. С. Кращі конспекти уроків з «Основ християнської етики». – Тернопіль–Харків: Ранок, 2009. – 208 с.
17. Саннікова Т. В. Християнська етика: Навчальний посібник: 5–6 класи. – Одеса: ПДПУ, 2006. – 256 с.
18. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. – Рим 1990. – 1430 с.
19. Федорів Ю. Пояснення Церковних Богослужінь і св. Тайн. Підручник для школи і дому. – Торонто: Harmony printing, 1976. – 160 с.
20. Христос – наша Пасха. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви. – Львів: Свічадо, 2011.
21. Христос – Хліб Життя. Катехизм для підготовки до Першої Святої Сповіді. – Львів: Свічадо, 2010.
22. Шевців І. Святі Тайни і їх здійснювання в українським обряді. – Мельборн: Просвіта, 1982. – 156 с.
23. <http://1bog.ru/tainstva8.htm>
24. <http://armih.ru/vert/uchebniki>
25. <http://www.foru.ru/slovo.35627.3.html>

Додатки

Гра. Церква. Святі Таїнства

Мета

Діти, які відвідують церкву і катехитичну школу, повинні чітко знати, що можна робити в церкві і що не можна, які предмети стосуються церкви, а які – ні, хто служить у церкві. Ця гра нагадає дітям, що є речі відповідні і невідповідні під час перебування в церкві і що в церкві завжди повинен бути порядок. А порядок в наших церквах повинні підтримувати спільно, всі разом, як у грі, де гравці в команді спільно прагнуть перемогти.

Необхідні матеріали: два набори картинок (священик, будівля церкви, Біблія, хор, хліб, чаша, фортепіано, чайник, виделка, каструля, корова, м'яч, свічка, корони, кільця, біла сорочка, миро в пляшечках, хрест, лялька, машина, елей); два аркуші картону, розділених на 14 однакових частин (7 вгорі, 7 внизу), два дзвіночки.

Правила гри

Розділіть усіх дітей на дві команди. Побудуйте дітей в колони один за одним. На невеликій відстані від дітей розташуйте два столи, на яких розміщені великі картонні аркуші і малюнки, а також покладіть дзвіночки. За вашим сигналом діти починають гру. По черзі з кожної команди одна особа підбігає до столу, бере картинку і кладе її на картон: у верхній ряд – те, що стосується церкви та Святих Таїнств, у нижній – решту. Коли команда перекидає всі картинки, останній, хто підбіжить до стола, повинен подзвонити в дзвіночок. Катехит перевіряє правильність виконання завдання. Команда, яка точно виклала всі картинки, – перемогла.

Кросворд на тему Святих Таїнств

Горизонтально:

2. «На цій скелі збудую Церкву і пекельні ворота її не подолають». Хто ця скеля?
3. «Щоб підносив руки свої до ... й чинив правду на всякий час».
6. Померлі і живі, що жили і живуть з Христом, у Христі, і для Христа.
7. Христос є постійно присутній та видимий у Церкві через різні ...
11. Там зберігається Свята Євхаристія для хворих.
15. Перше Таїнство, яке людині потрібно прийняти, щоб увійти до Церкви.
16. Це відбувається перед священиком, який є свідком каяття грішника.
18. Що подають хрещеникові після одягання його у білу одежу (крижмо)?
19. Таїнство служіння.
21. Накладена покута у Сповіді.
23. Найповніше виявляє і творить нашу спільність з Богом і людьми.
25. Омивання водою – символ зцілення. Хто очистився у водах Йордану від прокази?
26. Подружжя та Священство – це Таїнства ...

Вертикально:

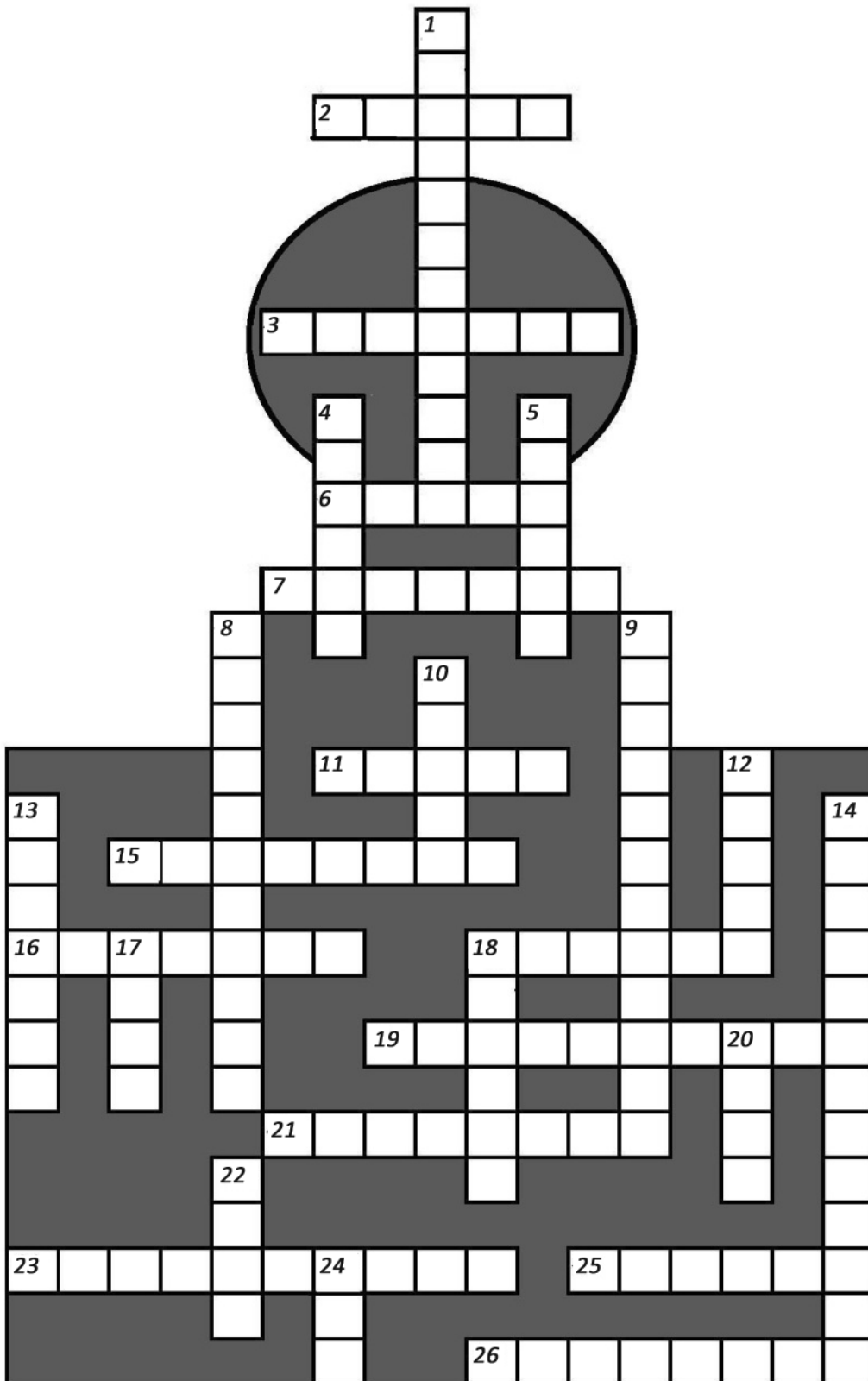
1. Подія 50-го дня після Воскресіння.
4. Великий Четвер має назву у народі ...
5. «Я – ... для світу».
8. Хрещення – смерть і ... у Христі.
9. Хрещення, Миропомазання, Євхаристія – Таїнства християнського ...
10. Архітектурний виступ на солеї, звідки священик на Літургії роздає Причастя вірним.
12. У Хрещенні помирає «...» людина й народжується «нова».
13. Помазаник, Месія.
14. Це Таїнство є «печаттю» того дару, який ми отримали у Хрещенні.
17. Використовується у Хрещенні і вказує на те, що єство людини відроджується з усіма її відчуттями.
18. На Літургії Церква запрошує вірних до Святого Причастя виголосом: «Святеє ...».
20. Церква – це ... Христове.
22. Символ багатства і розмаїття духовних дарів, які Святий Дух дарує новонародженому у Христі.
24. У Церкві є ... Святих Таїнств.

Відповіді.

Горизонтально: 2. Петро. 3. Святині. 6. Святі. 7. Символи. 11. Кивот. 15. Хрещення. 16. Сповідь. 18. Свічка. 19. Священство. 21. Епітимія. 23. Євхаристія. 25. Нааман. 26. Служіння.

Вертикально: 1. П'ятдесятниця. 4. Чистий. 5. Світло. 8. Воскресіння. 9. Взаємнечення. 10. Амвон. 12. Стара. 13. Христос. 14. Миропомазання. 17. Олія. 18. Святим. 20. Тіло. 22. Миро. 24. Сім.

Уклав прот. Микола Витівський (на основі катехизму «Христос – наша Пасха»)

Кросворд «Святі Таїнства»

Поезії та пісні

Пісня про Святі Таїнства

Миропомазання,
(схрестити кисті рук, зображаючи Святого Духа)
Пресвята Євхаристія,
(однією рукою імітуємо чашу, іншою – роздаємо)
Сповідь, або Покаяння,
(співаємо тихо, кисть руки біля уст)
Приготовляємось до цих двох.
(показуємо на пальцях)
О-о-о-оливопомазання,
(тримаємось за живіт, наче болить)
Священство,
(покладаємо схрещені руки)
Подружжя.
(з великого і вказівного пальців утворюємо дві обручки)
Маємо сім Святих Тайн.
(відгинаємо по черзі сім пальців)
Дякуєм за них
(плескаємо в долоні)
Богу. *(руки догори)*

За дар Хрещення

Ісус – Він прийняв за нас смерть,
І муки й страждання тяжкі,
І чашу Він випив ущерть
За світу провини страшні.

Приспів:

За дар Хрещення, за любов,
Мій Боже, дякую Тобі,
За жертву Тіла й Святу Кров
Всіх поколінь хвала Тобі.

Ми були народом чужим,
Ми були рабами гріха,
А Він усе чинить святим,
А Він всіх веде до Отця.

Приспів: За дар Хрещення, за любов...

Ісусе, Ти брами відкрив,
Нас царськими дітьми зовеш,
І вірним Ти путь освятив,
Даруєш нам Царство Небес.

Приспів: За дар Хрещення, за любов...

Лідія Чекальська

Хрещення

Коли мене занурили у воду,
Щось дивне трапилось зі мною!
За словом Ісуса народився
І до Божого люду приєднався!

Миропомазання

Наше тіло – то є дім,
Дух Святий живе у нім,
Повні сили й благодаті,
Будем Бога прославляти.

Приспів:

Вгору рученьки зведім,
Духа Божого приймім! (2)

Покаяння (Сповідь)

Коли я згрішив, то почувався зле,
Знаю, що любив недостатньо Бога,
Знаю, що любив недостатньо
ближнього свого.
Але більше так не хочу жити.

Тому я мерщій піду до церкви,
Де священник, слуга Божий,
Вислухає все про мої вчинки.
Бо жити в гріху невесело.

Вислухавши мою Сповідь, він запитає,
Чи шкодую про свої гріхи.
Коли відповім «так»,
більше не переживатиму.
Він передасть мені Боже прощення
і призначить покуту –
Щоб наступного разу я зробив правильно.

Таїнство покаяння зцілило знову мене!
Я відчуваюся таким щасливим,
що міг би на крилах летіти!
Дякую, Боже, за Твоє прощення.

Ольга Назарова

Всім потрібне покаєння

Летять у прірву з швидкістю комети
Всі люди, хто не знав Христа,
Хто потопа в життєвій круговерті,
Кого заповонила метушня.
Розбились об гріховні рифи сім'ї.
Серця розбиті болісно кричать,
Що не здійснилися бажання і надії,
А старість вже прийде й прийдеться умирать.
Хоч як крути, а виходу не видно,
Нема покращень. Значить вже кінець?!
Життя прожите безшабашно-гідко,
Й гріхів тих – море. Чи ж простить Творець?..
Бог є любов. Ти знаєш про це, друже?
Отець на муки свого Сина дав,
Бо цінний ти для Бога й не байдужий,
Христос розп'ятий за тебе умирав.
Безгрішний Божий Син взяв покаєння
За всі твої гріхи і на хресті умер.
Усі твої добрі діла, старання –
Усе це до спасіння не веде.
Єдине лиш потрібне – покаєння
Від всього серця у гріхах своїх.
Й віддати Христу весь біль, розчарування,
Все своє серце, бо Він переміг
Диявола, всі темні його сили.
А нам, всім людям, вибір Бог дає:
Прийняти в лиці Христа Боже спасіння
Чи ж хай диявол все життя твоє
Дотрощить до кінця, сплюндрує?
Як він радіє із падінь твоїх,
Коли ти голосу Господнього не чуєш,
Коли ти знову й знову чиниш гріх.
Але весь час Христос стоїть і стука
До твого серця тихо і чека.
Він хоче стать твоїм надійним Другом.
Зроби ж свій вибір і прийми Христа.
Повір, мій друже, ти – не пожалкуєш!!!
Господь налагодить усе життя твоє.
Лиш із Христом себе вільним відчуєш:
Господь Ісус Христос – Він життя є.
Про це написано у Божім Слові,
У Біблії Святій – візьми і почитай.
Христос і Боже Слово – це основа.
Життя з Христом веде у вічний рай!

Роман Брезіцький

Пресвята Євхаристія

Святе Причастя – урочисте:
Вступив Ісус у серце чисте.
Молюся Господу Святому.
Мій Бог – в мені, а я – у Ньому.
З любові Христової ласки я п'ю,
Ісусе, Ісусе, Тебе я люблю.

Святе Причастя – цвіт надії,
Утіха Матері Марії.
Щаслива вся моя родина:
Я маю в серці Бога-Сина.
З любові Христової ласки я п'ю,
Ісусе, Ісусе, Тебе я люблю.

Святе Причастя – урочисте:
Вступив Ісус у серце чисте.
Радіє Ангел-хоронитель:
Прийшов до мене сам Спаситель.
З любові Христової ласки я п'ю,
Ісусе, Ісусе, Тебе я люблю.

Марія, м. Львів

Коли живеш ти з Богом

Коли живеш ти з Богом в цьому світі,
Коли ти йдеш постійно за Христом,
То не страшні життєві буревії,
Не стогнеш тяжко під своїм хрестом.

Коли живеш ти з Богом повсякчасно,
Небесна радість душу окриля,
Дає Господь мир Божий в серце,
Для Господа співає вся душа.

Коли тебе в житті зустрине горе,
Ти також будеш славити Творця.
Тоді ти Богу тихо скажеш:
На все хай буде воля лиш Твоя.

Лідія Чекальська

Гимн християнської родини

Хвала Тобі, Боже, у Тройці Єдиний!
Любов'ю наповнюєш дні,
Ти мило єднаєш і хлопця, й дівчину –
Подружжя будуєш міцні.

Приспів:

Християнська родина – то церква мала,
В ній кожна дитина в любові зроста.

Хвала Тобі, Боже, у Тройці Єдиний!
Ти вірою кріпиш серця,
Щоб радість плекала щаслива родина,
Йшла певно до дому Отця.

Приспів: Християнська родина...

Хвала Тобі Боже, у Тройці Єдиний!
Надію вселяєш усім
На поміч Твою в тяжку проби хвилину,
В борні, щоб міцнів кожний дім.

Приспів: Християнська родина...

Хвала Тобі, Боже у Тройці Єдиний,
За гурт чималенький діток!
Дай ласку за взором Святої Родини
До неба зміряти свій крок.

Приспів: Християнська родина...

Хвала тобі, Боже, у Тройці Єдиний
За Чеснії Дари святі!
Хай серце Христове царює в родині,
Щоб жити з Христом і в Христі.

Приспів: Християнська родина...

Приспів 2:

Християнська родина –
То церква свята,
В ній батько і мати –
В любові Христа.

Лідія Чекальська

Благословення

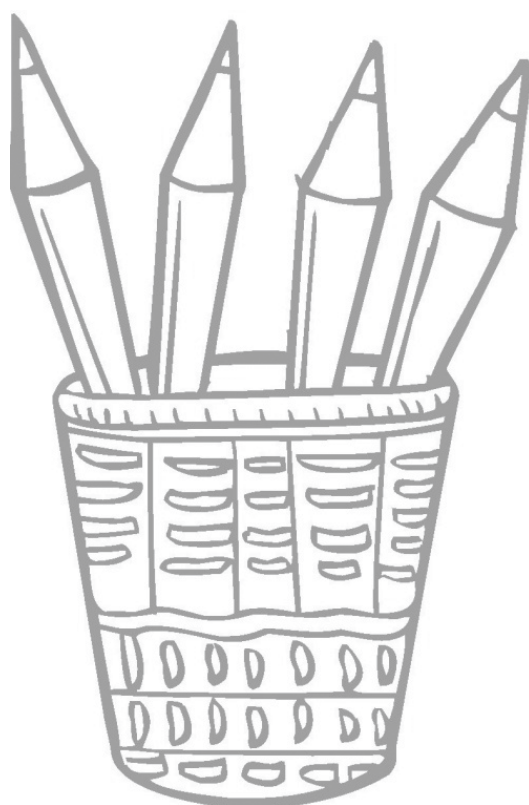
(Батькам новонародженої дитини)

Живіть, множіться, наповняйте землю,
Благословив Господь своїх дітей,
І кожен рід цих слів є спадкоємник,
Носій і речник Господа ідей.

Як добрий плід з родючої землі,
Так людський рід від Господа почався,
І в Боже світло й чистоту душі
В Святім Хрещенні у Христа убрався.

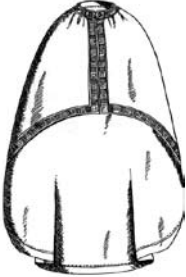

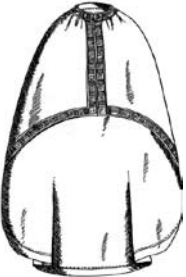

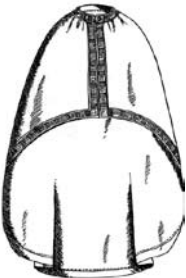

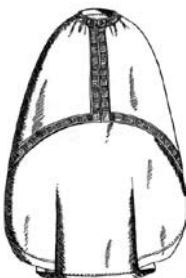

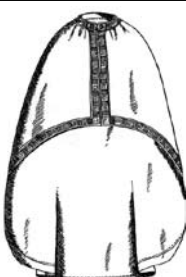

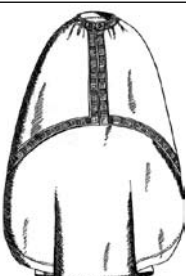

Рости, дитино людська і міцній,
Корінням Божим проростає у душі,
А батько й мати в радості святій
Живіть, любіться і спасайте душі.

Розмальовки

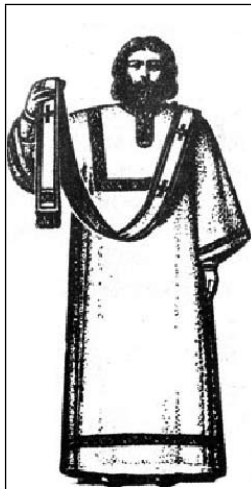

Колір риз

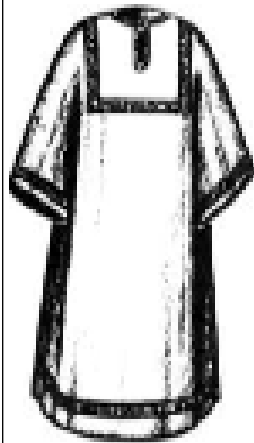
Підпиши назви свят і розфарбуй ризи в колір, який відповідає святу.

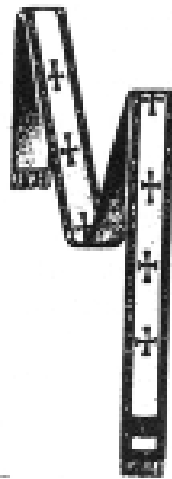
Священнічі ризи

Диякон

Дальматика

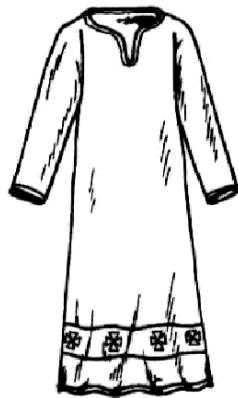

Орар

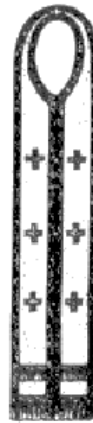
Без епітрахилья єпископу та священнику не дозволено служити жодного Богослуження.

Священик може уділяти Таїнства

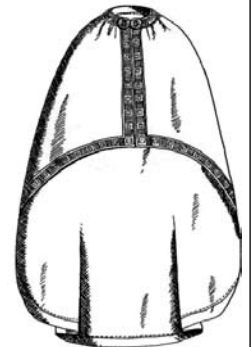
Стихар

Епітрахиль

Пояс

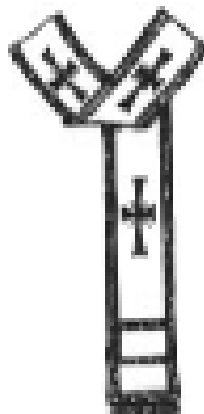
Фелон

Єпископ сам уділяє Таїнства і висвячує інших для уділення Таїнств

Саккос

Омофор

Нарукавники

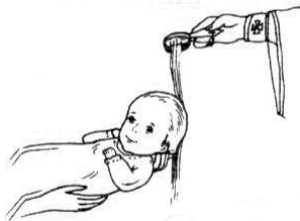

Набедреник

Святі Таїнства у житті Церкви

Миропомазання

Хрещення

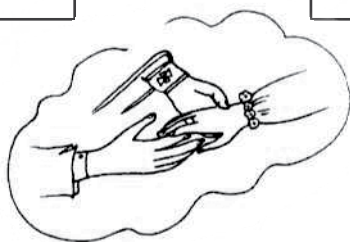
Пресвята
Євхаристія

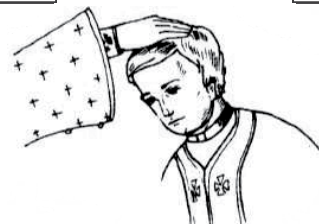
Сповідь
(Покаяння)

Єлеопомазання

Подружжя

Священство

З'єднай зображення

З'єднай зображення відповідно до назви Святого Таїнства.

Хрещення

Миропомазання

Євхаристія

Покаяння

Єлеопомазання

Подружжя

Священство

**Святі Таїнства
в житті Церкви**
Методичний poradник

Упорядник
с. Юліана Дзюбата, мироносиця

Катехитична комісія Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ
Оргкомітет організації та проведення Року Святих Таїнств

За сприяння:

Літературний редактор *Анна Бліновська*
Богословський редактор *о. Володимир Ждан, д-р. богослов'я*
Технічний редактор *Ярослава Микулинецька*
Дизайн обкладинки *Ігор П'ясковський*